

แนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม
เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม
ป้องกัน แก้ไข ปัญหายาเสพติด
และการแก้ไขพหุนิสัย

โดย

พันตำรวจเอก สุชาติ วงศ์อนันต์ชัย
ผู้ตรวจราชการกระทรวงยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๗
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไข ปัญหายาเสพติดและการแก้ไขพฤติกรรม
ผู้วิจัย พันตำรวจเอกสุชาติ วงศ์อนันต์ชัย หลีกสูตร วปอ.รุ่นที่ ๕๗
ตำแหน่ง ผู้ตรวจราชการกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ในอดีตกรมราชทัณฑ์มุ่งเน้นในการลงโทษลงทัณฑ์ต่อผู้กระทำความผิด จนกระทั่งต่อมาปรัชญาในการลงโทษได้เปลี่ยนไป โดยเห็นว่า ผู้กระทำความผิด สามารถที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตนเป็นคนดีได้ ภารกิจของกรมราชทัณฑ์จึงเปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นต่อการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง มากกว่า การมุ่งเน้นในด้านการลงโทษ แต่ในความเป็นจริง กลับพบว่า ภารกิจในการแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินการไม่ประสบความสำเร็จ คือ การจัดกลุ่มผู้ต้องขังที่ยังไม่เหมาะสมกับพฤติกรรม ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น การใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำความผิด การลักลอบนำยาเสพติดสิ่งของต้องห้าม การกระทำความผิดซ้ำเมื่อพ้นโทษออกมา เป็นต้น

การศึกษา “แนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไขปัญหายาเสพติดและแก้ไขพฤติกรรม” ในครั้งนี้ พบว่า หากกรมราชทัณฑ์ สามารถจัดกลุ่มผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดรวมทั้งเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ สังคมและประชาชนจึงได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกลุ่มผู้ต้องขังในรูปแบบของโมเดล คือ 4C2S Model ได้แก่ การจัดประเภทผู้ต้องขัง (Categorization) แบบทดสอบความเป็นอาชญากร (Criminal Mind) พัฒนาระบบการจำแนก (Classification) ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ (Commandment) เรือนจำเฉพาะทาง (Special) จัดหาและพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ (Staff) มีการแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังออกเป็น ๗ กลุ่ม ตามลักษณะพฤติกรรม และสมรรถนะ ได้แก่ ผู้ต้องขังแก้ไขไม่ได้ ผู้ต้องขังแก้ไขยาก ผู้ต้องขังแก้ไขได้ ผู้ต้องขังโรคจิต ผู้ต้องขังหญิงที่มีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี และ ผู้ต้องขังป่วยสูงอายุ/พิการ เพื่อนำไปสู่การจัดเรือนจำประเภทต่างๆ รองรับผู้ต้องขังแต่ละประเภท มีการจัดทำแบบทดสอบทางจิตวิทยา เรียกว่า แบบทดสอบความเป็นอาชญากร (Criminal Mind) เพื่อใช้ ทดสอบผู้ต้องขังทุกคน ให้ทราบลักษณะความเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังแต่ละคน นำไปสู่การจัดชั้นผู้ต้องขัง การควบคุมต่อไป

สุดท้ายได้นำเสนอในการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดตั้งศูนย์จำแนกผู้ต้องขัง เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศต่อไป

คำนำ

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ในอดีตกรมราชทัณฑ์มุ่งเน้นในการลงโทษลงทัณฑ์ต่อผู้กระทำผิด จนกระทั่งต่อมาปรัชญาในการลงโทษได้เปลี่ยนไป โดยเห็นว่า ผู้กระทำผิดสามารถที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตนเป็นคนดีได้ ภารกิจของกรมราชทัณฑ์จึงเปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นต่อการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง มากกว่า การมุ่งเน้นในด้านการลงโทษ แต่ในความเป็นจริง กลับพบว่า ภารกิจในการแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินการไม่ประสบความสำเร็จ คือ การจัดกลุ่มผู้ต้องขังที่ยังไม่เหมาะสมกับพฤติกรรม ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรจะมีการ ศึกษา “แนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไขปัญหาเสพติดและแก้ไขพฤติกรรม” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบสภาพการจัดกลุ่มที่กรมราชทัณฑ์ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ และจะได้ทราบถึงปัญหาในการจัดกลุ่ม ผู้ต้องขังรวมทั้งการเสนอแนะแนวทางเพื่อให้การดำเนินการจัดกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ ในการตอบแบบสอบถาม ในหลายระดับ ซึ่งถือเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก นำมาสู่การเสนอแนะแนวทางการจัดกลุ่มที่น่าจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเกิดนวัตกรรมสำคัญ ๒ ประการ คือ แบบทดสอบความเป็นอาชญากร(Criminal Mind) และ 4C2S Model รวมถึงเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการจนเอกสารวิจัยนี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ จึงขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านในโอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกลุ่มผู้ต้องขังที่ผู้ศึกษาได้ดำเนินการนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ในโอกาสต่อไป

พันตำรวจเอก

(สุชาติ วงศ์อนันต์ชัย)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ ๕๗

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
ขอบเขตของการวิจัย	๔
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
คำจำกัดความ	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดของสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School)	๖
วัตถุประสงค์และรูปแบบในการลงโทษ (นที จิตสว่าง ,น.๒๓ – ๓๑)	๖
การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)	๗
การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)	๘
การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)	๑๐
การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)	๑๐
การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในต่างประเทศ	๑๒
การจัดชั้นผู้ต้องขังในประเทศไทย	๑๖
การแบ่งชั้นผู้ต้องขังในต่างประเทศ	๒๒
การจัดประเภทเรือนจำและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง	๒๓
การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง	๔๐
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๑
สรุป	๔๔
กรอบแนวคิดของการวิจัย (Conceptual Framework)	๔๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๖
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๖
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๗
การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการศึกษาและวิเคราะห์	
ผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง	๔๘
การวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์	๕๑
บทที่ ๕ สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษา	๕๙
การสังเคราะห์	๖๔
บรรณานุกรม	๖๗
ประวัติผู้วิจัย	๖๙

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒-๑	๒๐
๒-๒	๒๑
๒-๓	๔๒

บทที่ ๑

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล การปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลนี้คือการบังคับโทษจำคุกให้เกิดขึ้นตามระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดหรือตัดสินไว้ เป็นไปตามปรัชญาของการลงโทษ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในเรื่องของการประกันตัวผู้กระทำผิดให้ออกไปจากสังคมในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อไม่ให้บุคคลผู้นั้นได้กลับไปกระทำผิดอีก นอกจากนี้ยังเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นในสังคมมิให้กระทำพฤติกรรมเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมด้วย

ในอดีตกรมราชทัณฑ์มุ่งหมายในการกระทำภารกิจในเรื่องของการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดโดยใช้วิธีการของการจำคุกเป็นหลัก แต่ต่อมาเมื่อปรัชญาการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเห็นว่าผู้ที่กระทำผิดนั้น สามารถที่จะแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤติกรรมให้กลับตนเป็นคนที่ดีได้ เพราะเมื่อพ้นโทษออกไปแล้วผู้กระทำผิดนั้นจะต้องกลับเข้าไปอาศัยอยู่ในสังคม ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขพฤติกรรมอาจไปกระทำผิดซ้ำได้ แต่ถ้าได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ได้โอกาสในการกลับตนกลับใจใหม่ จะทำให้บุคคลผู้นั้นไม่กระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงมีภารกิจเพิ่มขึ้นในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีของสังคม

เมื่อกรมราชทัณฑ์ต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านของการควบคุมและการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์จำเป็นต้องมีกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เหมาะสมจนสามารถบรรลุภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงต้องมีวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหลายรูปแบบ หนึ่งในวิธีการเหล่านั้น คือ การจัดชั้นของผู้ต้องขัง

การจัดกลุ่มผู้ต้องขังในปัจจุบันของกรมราชทัณฑ์ ดำเนินการในรูปแบบของการจัดชั้นผู้ต้องขัง ซึ่งถือเป็นการดำเนินการด้านทัณฑปฏิบัติ ที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดระดับความประพฤติของผู้ต้องขังหลังจากที่เข้ามาต้องโทษในเรือนจำ รวมทั้งเป็นกระบวนการทางวินัยที่จะช่วยให้การปกครองเรือนจำและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพิจารณาให้ประโยชน์ตอบแทนลดหลั่นตามลำดับชั้นของผู้ต้องขัง ถ้าผู้ต้องขังประพฤติตนดีจะได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นให้สูงขึ้นและได้รับประโยชน์ตอบแทนความประพฤติดี เพิ่มพูนมากขึ้น หากผู้ต้องขังประพฤติตนไม่เหมาะสมจะถูกลดชั้นและถูกกีดกันสิทธิและประโยชน์ที่พึงจะได้รับต่างๆลงไปด้วย

โดยหลักปฏิบัติในการจัดชั้น รวมไปถึงการเลื่อนและลดชั้นผู้ต้องขังเป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเลื่อนและลดชั้นนักโทษเด็ดขาด พ.ศ.๒๕๓๖ และตามหนังสือสั่งการกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการเลื่อนและลดชั้นผู้ต้องขัง

ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ แต่ในทางปฏิบัติยังมีความแตกต่างและเกิดเป็นประเด็นปัญหาต่างๆที่สามารถสรุปได้ดังนี้

การจัดแบ่งชั้น การจัดแบ่งชั้นต้องมีพื้นฐานมาจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นการจำแนกเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและการแก้ไข เช่น ถ้าจำแนกแล้วพบว่าผู้ต้องขังเป็นผู้ที่กระทำผิดโดยสันดานก็จะดำเนินการส่งไปควบคุมในเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงสูง แต่ถ้าเป็นผู้ต้องขังที่กระทำผิดเพราะความจำเป็นบังคับหรือกระทำผิดโดยพลั้งพลาดจะต้องไปเข้าโปรแกรมแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง ถือเป็นกรจำแนกแยกประเภทและเป็นการแบ่งชั้นผู้ต้องขังให้เกิดความชัดเจนในเรื่องของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังรายนั้นๆ แต่ในปัจจุบันการแบ่งชั้นผู้ต้องขังยังไม่ได้เป็นเช่นนั้น เป็นแค่การแบ่งชั้นทางความประพฤติและเชื่อมโยงกับประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับทั้งในเรื่องของการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก ทำให้การจัดแบ่งชั้นเกิดปัญหาความยุ่งยากตามมาในทางปฏิบัติที่ไม่มีมาตรฐานและง่ายต่อการเลื่อนไปในชั้นที่สูงขึ้นไป

การกำหนดชื่อชั้นของผู้ต้องขัง การจัดชั้นของผู้ต้องขัง ได้แก่ ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นเลวและชั้นเลวมาก ผู้ต้องขังจะมีความรู้สึกในแง่ลบ รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าและอาจจะทำตัวเป็นปฏิปักษ์กับเรือนจำได้

ระยะเวลาในการเลื่อนชั้น ระยะเวลาในการเลื่อนชั้นผู้ต้องขังเป็นผลโดยตรงจากการจัดชั้นให้กับผู้ต้องขัง ตามกฎเกณฑ์ของกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังจะเลื่อนชั้นได้ เมื่อเข้ามาต้องโทษในเรือนจำแล้วเป็นเวลา ๖ เดือน ในระยะเวลา ๖ เดือนนี้ ถือว่าน้อยเกินไปในการที่จะพิจารณาพฤติกรรมของผู้ต้องขังว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีหรือไม่ เพราะอาจมีการสร้างทำพฤติกรรมขึ้นได้เช่นกัน

เกณฑ์ในการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขัง เกณฑ์ในการเลื่อนชั้นยังไม่มี ความชัดเจนเท่าใดนัก ทำให้ขาดมาตรฐานในการเลื่อนชั้น โดยมากผู้ต้องขังก็จะได้เลื่อนชั้นเกือบทุกคน ซึ่งไม่มีเกณฑ์ในการวัดพฤติกรรมที่แน่นอนว่าผู้ต้องขังเหล่านี้มีความประพฤติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างแท้จริงหรือไม่ นำไปเชื่อมโยงกับประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับทั้งในเรื่องของการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก ก็เป็นการง่ายที่ผู้ต้องขังอาจจะสร้างทำพฤติกรรมที่ดีขึ้นได้

ประเด็นในเรื่องของผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี นั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ทำให้ผู้ต้องขังเหล่านี้ไม่ได้รับการจัดชั้นแม้ว่าจะอยู่ในเรือนจำมานานเท่าใดก็ตาม ทำให้ผู้ต้องขังเหล่านี้ไม่ได้รับประโยชน์ต่างๆที่ถูกจองจำมาหลายปีแต่คดียังไม่สิ้นสุด ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางปฏิบัติ ผู้ต้องขังที่ไม่เข้าใจจะเกิดความรู้สึกเป็นลบด้วยเห็นว่าไม่ทัดเทียมกันกับผู้ต้องขังอื่นๆ

ข้อกฎหมาย ในปัจจุบันๆไม่ทันสมัยเพียงพอกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้การปฏิบัติที่เกิดขึ้นไม่เหมาะสมกับความผิด เช่น ผู้ต้องขังทำผิดก็ยังไม่สามารถจะลดโทษโดยการลดชั้นผู้ต้องขังได้ในทันที ประเด็นทางด้านกฎหมายนี้ทำให้เกิดปัญหาทางการปฏิบัติตามมา

ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษน้อยไม่ได้รับประโยชน์ในเรื่องของการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษ เนื่องจากข้อกำหนดเรื่องระยะเวลาในการจัดชั้น ผู้ต้องขังประเภทนี้มีจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถปล่อยตัวผู้ต้องขังเหล่านี้ออกไปได้เร็วเหมือนกับผู้ที่มีการกำหนดโทษสูง ทั้งๆที่มีกำหนดโทษน้อยกว่ามาก

นอกจากนี้ ชั้นของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบันนั้น ยังคงมีปัญหาในเรื่องของการที่ไม่สามารถจะบ่งชี้ได้ว่า ผู้ต้องขังนั้นมีพฤติกรรมตามชื่อของชั้นที่ผู้ต้องขังนั้นสังกัดหรือไม่ ดังจะเห็นได้ว่า ผู้ต้องขังที่อยู่ในชั้นเยี่ยม ซึ่งน่าที่จะต้องมีพฤติกรรมที่ดีหรือเหมาะสม สำหรับการที่จะคืนคนดีสู่สังคม พร้อมทั้งจะออกไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข กลับเป็นผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การดำรงตนเป็นผู้มีอิทธิพลของเรือนจำ ใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำผิดโดยการนำสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำ ได้แก่ โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อนำไปใช้ในการส่งยาเสพติด ซึ่งผู้ต้องขังเหล่านี้ ส่วนใหญ่ขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ กลับไม่มีพฤติกรรมอื่นที่ไม่เหมาะสม ล้วนแต่มีพฤติกรรมที่ดี ไม่ผิดกฎระเบียบวินัยของเรือนจำ จนได้รับการเลื่อนชั้นขึ้นมาเป็นผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม แต่ผู้ต้องขังเหล่านี้ในความเป็นจริงกลับเป็นผู้ต้องขังที่มีอิทธิพล และอยู่เบื้องหลังการกระทำผิดวินัยชั้นร้ายแรงของทั้งตนเองและผู้ต้องขังอื่น เพราะเป็นผู้ที่ชักจูงให้ผู้ต้องขังอื่น มีพฤติกรรมที่เป็นตามสิ่งที่ตนเองนั้นต้องการ หรือใช้ผู้ต้องขังอื่น รวมถึงเจ้าหน้าที่บางส่วนเป็นเครื่องมือในการกระทำผิด เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าปัญหาของกรมราชทัณฑ์ คือ การไม่สามารถที่จะจำแนกได้ว่าผู้ต้องขังใดมีพฤติกรรมเช่นไร เพราะผู้ต้องขังอาจจะแสดงพฤติกรรมภายนอกไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองมีอยู่ หรือเป็นอยู่ อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ปัจจุบันมีผู้ต้องขังจำนวนมาก จำนวนถึง ๓๐๕,๓๒๔ คน (<http://www.correct.go.th>) (ข้อมูล ณ เดือน ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๘) เจ้าหน้าที่ไม่สามารถที่จะให้การดูแลได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งสถานที่ในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังเหล่านี้ ไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถจะแยกสถานที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละประเภทได้ ผู้ต้องขังจึงต้องอยู่รวมกันและเกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อกันได้ เกิดเป็นการขยายหรือสร้างเครือข่ายในการกระทำผิด และการเรียนรู้พฤติกรรมการกระทำผิดจนกลายเป็นปัญหาการใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำผิดที่กรมราชทัณฑ์ต้องประสบในปัจจุบัน

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์นั้นถ้าทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลต่อการคืนคนดีสู่สังคม เพราะผู้ต้องขังเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อยู่ในวัยทำงาน ถือเป็นแรงงานที่สำคัญของชาติ การที่สามารถทำให้เขาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นคนดี เป็นพลเมืองดีของสังคมย่อมจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้ดีขึ้นด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับนโยบายข้อที่ ๓ การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ถือเป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม การแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่เคยกระทำผิด ถ้าทำได้อย่างมีประสิทธิภาพจะนำไปสู่ความมั่นคงของประเทศทั้งในด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

จากสิ่งที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรมเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาสภาพในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน
๒. เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์
๓. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม
๔. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ปัญหาของกรมราชทัณฑ์ในเรื่องของการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

๑. ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาถึงแนวทางในกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรมเพื่อเป็นหลักเกณฑ์นำไปสู่ระบบการเลื่อนลดชั้นของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไข รวมไปถึงปัญหาเสพติดและการแก้ไขพฤติกรรมเสีย
๒. ขอบเขตประชากร กลุ่มผู้บริหารในส่วนกลาง กลุ่มผู้บริหารในระดับเรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด เรือนจำอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมจำนวน ๒๐ คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
๓. ขอบเขตเวลา เริ่มตั้งแต่เดือน ธันวาคม ๒๕๕๗ ถึง เดือนกันยายน ๒๕๕๘

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มีวิธีการดำเนินการดังนี้

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๒.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ จะทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลดังนี้ คือ

๒.๑.๑ ห้องสมุดกรมราชทัณฑ์

๒.๑.๒ ห้องสมุด วปอ.

๒.๑.๓ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒.๑.๔ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล

๒.๑.๕ websites ที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๖ ค้นคว้าจากเอกสาร วรรณกรรม ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ทั้งใน

และต่างประเทศ

๒.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ จะดำเนินการในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth – Interview) กลุ่มผู้บริหารในส่วนกลาง กลุ่มผู้บริหารในระดับเรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด เรือนจำอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมจำนวน ๒๐ คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง คือ แหล่งข้อมูลที่สำคัญ (KIs) จำนวน ๒๐ คน ประกอบไปด้วย

๒.๒.๑ ผู้ตรวจราชการกรมราชทัณฑ์

๒.๒.๒ ผู้บัญชาการเรือนจำกลาง

๒.๒.๓ ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัด

๒.๒.๔ ผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอ

๒.๒.๕ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนเรือน-ลดชั้นและลดวันต้องโทษจำคุก

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ดังกล่าวข้างต้น โดยใช้แนวความคิด แนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทราบถึงสภาพในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน
๒. ทราบถึงปัญหาในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์
๓. ทราบถึงแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม
๔. เป็นข้อเสนอแนะแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ปัญหาของกรมราชทัณฑ์ในเรื่องของการจัดกลุ่มผู้ต้องขังอันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไข โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดและการแก้ไขพฤติกรรม

คำจำกัดความ

ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขังและคนฝาก ในที่นี้ หมายถึง นักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้ว

การจัดกลุ่ม หมายถึง การจัดประเภทหรือแยกประเภทของผู้ต้องขังให้เกิดความเหมาะสมต่อการปฏิบัติทั้งด้านการควบคุมและการแก้ไข

พฤติกรรมของผู้ต้องขัง หมายถึง พฤติกรรมของผู้ต้องขังทั้งก่อนและระหว่างที่ต้องโทษจำคุกอยู่ใน เรือนจำเรือนจำ หมายถึง สถานที่ในการควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไขปัญหาเสพติดและการแก้ไขพฤติกรรมนิสย มีแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. แนวคิดของสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School)
๒. วัตถุประสงค์และรูปแบบในการลงโทษ
๓. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในต่างประเทศ
๔. การจัดชั้นผู้ต้องขังในประเทศไทย
๕. การแบ่งชั้นผู้ต้องขังในต่างประเทศ
๖. การจัดประเภทเรือนจำและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๘. สรุป
๙. กรอบแนวคิด

๑.แนวคิดของสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School)

แนวคิดนี้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เพราะเชื่อว่ามนุษย์กระทำความผิดเพราะมีเจตจำนงกำหนด (Determinism) คือ ถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านชีวภาพ ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม มนุษย์ไม่สามารถเลือกที่จะกระทำผิดเองได้ แต่ถูกกดดันจากปัจจัยต่างๆจนทำให้ต้องมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น จึงไม่สามารถที่จะใช้การลงโทษได้แต่จะต้องใช้การแก้ไขฟื้นฟูเป็นหลัก การแก้ไขที่สาเหตุของการกระทำผิดจะทำให้มนุษย์ไม่กระทำผิดอีก

๒.วัตถุประสงค์และรูปแบบในการลงโทษ (นัทธิ จิตสว่าง ,น.๒๓ - ๓๑)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษ

เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับคนที่ทำผิด ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำผิดดังกล่าว การที่สังคมจะจัดการกับคนที่ทำผิดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดและเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่ทำผิด ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ตามสถานการณ์ของแต่ละยุค โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆ ที่ผ่านมามีจนถึงปัจจุบันพอสรุปได้ดังนี้คือ

๑. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)
๒. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)
๓. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation)
๔. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง ๔ ประการ เป็นความคิดหรือความเชื่อของสังคมในยุคต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากวิธีการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง ๔ ข้อนี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

๑. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่มากแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมดั้งเดิมโดยมีความเชื่อกันว่าผู้ที่ทำผิดเป็นผู้ที่มีความชั่วร้าย จึงเป็นที่จะต้องลงโทษให้สาสมกับความชั่วร้าย รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง ป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเยียนตี ทรมาน และการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่น ได้รับความร้ายตอบแทนเช่นกันจึงจะเกิดความยุติธรรม โดยเป็นการลงโทษที่ทดแทนและสาสมกับความผิดตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth) คือเมื่อไปปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ควรได้รับการปฏิบัติเช่นกันตอบแทน

ปัญหามีอยู่ว่าทำไมรัฐต้องเข้าไปลงโทษผู้กระทำความผิด การที่รัฐเข้ามาทำหน้าที่ลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการทดแทนก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง ทำให้สังคมวุ่นวาย เพราะจะมีการแก้แค้นกันเองโดยไม่สิ้นสุด ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม โดยการลงโทษผู้ละเมิดให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและทดแทนกันอย่างยุติธรรมวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นจึงเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เพราะเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชน แต่จะมีมาน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมในสังคมนั้นๆ แม้ว่าจะเป็วัตถุประสงค์ที่ลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเข้ามาประกอบ และวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อนหลายประการ คือ

๑.๑ การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต คือไม่ได้พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมา

๑. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามอัตราโทษแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวออกมาทั้งๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการที่สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

๒. เป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใดๆ ที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่นกรณีการลักทรัพย์ การจะลงโทษอย่างไรจึงจะสาสม หากจะใช้โทษ

จำคุกจะต้องจำคุกก็ปีจึงจะทดแทนกันได้เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้น ยังไม่มีมาตรฐานใดๆ ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบัน แต่ก็ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสม

๒. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้ เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุมีผล และมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้ โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวดมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของตนเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด

แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมนั้นเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีซาร์ เบ็คคาเรีย กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้ง ๒ ลักษณะ คือ การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence)

การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบาก ทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิดเพราะเห็นแบบอย่าง

ส่วนการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อให้ผู้กระทำผิดนั้นเข็ดกลัวต่อการลงโทษ และไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสของ ความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมา

แต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญและยับยั้ง จะต้องทำให้การลงโทษนั้น เร็ว เจฟเฟอร์รี่ กล่าวไว้ว่า จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ ๔ ประการ

๒.๑ การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้อย่าง

ซึ่งจะมีผลในการช่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

๒.๒ การลงโทษจะต้องกระทำได้อย่าง รวดเร็ว เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร ในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว อีก ๓ ปีต่อมาจึงจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้ หรืออีก ๕ ปีต่อมา กว่าศาลจะลงโทษผู้กระทำผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำผิดที่เกิดขึ้น และทำให้การลงโทษไม่มีผลในการช่มขวัญยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำผิดในคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจารย์ร่วมมือกันในการเร่งดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสินโดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการช่มขวัญยับยั้งมากขึ้น

๒.๓ การลงโทษต้องมี ความเสมอภาค โดยผู้ที่กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษ เท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ที่คิดจะทำผิดไม่มีโอกาสแก้ตัว หรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการช่มขวัญยับยั้ง หากเมื่อมีการกระทำผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้น ก็จะทำให้การลงโทษไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

๒.๔ การลงโทษจะต้องมี บทลงโทษที่เหมาะสมและตัดเทียบกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไป ไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไป ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดพยายามปกปิดการกระทำผิดของตนเอง โดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืนจะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้นเพื่อปกปิดการกระทำผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากัน ในขณะที่เดียวกันกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพราะยังมีโทษหนักยิ่งต้องมีการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน ศาลจึงจะส่งลงโทษ หากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและตัดเทียบกับการกระทำผิด จึงจะมีผลในการช่มขวัญยับยั้ง

อย่างไรก็ตามแม้หลักการของการลงโทษเพื่อเป็นการช่มขวัญยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรม แต่ก็ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษอย่างเฉียบขาดและรุนแรงก็ยังมีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการลงโทษจะมีผลในการช่มขวัญยับยั้งการกระทำผิดได้จริงหรือและแค่ไหน เพียงไร นอกจากนี้ การลงโทษเพื่อมุ่งช่มขวัญยับยั้งนั้นยังไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความสามารถที่จะยับยั้งได้ เพียงแต่ทำให้เกิดความเกรงกลัว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยับยั้งได้ เช่น กรณีผู้กระทำผิดเพราะมีบุคลิกภาพบกร่องหรือขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพอันจะนำไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น ไม่ว่าจะลงโทษรุนแรงอย่างไรก็เพียงพอทำให้เกิดความเกรงกลัวแต่ไม่เกิดความสามารถที่จะยับยั้งนั้น คือ ไม่ได้ทำให้เหตุผลผลักดันไปสู่การกระทำผิดหมดไป

ข้อจำกัดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อช่มขวัญยับยั้งอีกประการหนึ่งก็คือ การใช้โทษเป็นเครื่องมือในการยับยั้งนั้นเป็นการยับยั้งที่เกิดจากความเกรงกลัว การลงโทษไม่ได้เกิดจาก

จิตใจที่ตึงตงหรือการยับยั้งจากภายใน คือ เพราะการเป็นผู้มีวินัยหรือมีจิตใจที่ไม่คิดจะทำผิดแม้มีโอกาสดังนั้นเป็นเรื่องของการขัดเกลาทางสังคมและเป็นปัจจัย ที่สำคัญในการที่จะป้องกันอาชญากรรม

๓. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้ มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง คือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรม แต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากรโดยการกักอาชญากรไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย เช่น อังกฤษเคยส่งนักโทษไปไว้ที่ออสเตรเลีย หรือโดยการทำลายอวัยวะเพื่อตัดโอกาสผู้กระทำผิดในการประกอบอาชญากรรม เช่น ตัดมือพวกลักขโมย ทำให้หมดโอกาสลักขโมย หรือการประหารชีวิตสำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้ และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ การจำคุกโดยการกักผู้กระทำผิดออกจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว เพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์นี้ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งมักจะมีการลดโทษ และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับหรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราบาปเป็นคนที่ถูก

๔. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็น แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดัน หลอหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงเน้นที่ตัวผู้กระทำผิดมากกว่าการกระทำผิด โดยการเน้นการศึกษาผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะ เพื่อหา สาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำผิด ดังนั้น ระยะเวลาของการลงโทษจำคุกขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะแก้ไขตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีฆ่า อาจได้รับการปล่อยตัวก่อน ผู้ต้องขังคดีลักทรัพย์ที่กระทำผิดซ้ำซาก ถ้าผู้

ต้องคดีฆ่าสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัว ให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้ถลำตัวลึกไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญา โดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปรับโทษในเรือนจำมาระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช่วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรม และศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิด

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบัน แม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไป แต่ก็ยังเป็นที่ยสงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ

๔.๑ ผู้กระทำผิดบางส่วนเปรียบเสมือนกับแก้วที่แตกไปแล้วยากต่อการที่จะมาต่อให้เหมือนเดิมเพราะได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้วโดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นาน เพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และให้ปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

๔.๒ การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักของเจเรมี เบนเท็ม (Jeremy Bentham) ที่เรียกว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนสุจริตโดยทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การทำงาน ในขณะที่คนโดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

๔.๓ การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ทำให้กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

๔.๔ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับ トラบาปกลายเป็นคนขี้คุกขี้ตะราง เมื่อพ้นโทษออกไปก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม จึงต้องไปคบหาสมาคมกับพวกเดียวกันที่ยอมรับและกลับเข้ามาในเรือนจำใหม่

อย่างไรก็ตาม แม้การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการดังกล่าว แต่ก็ เป็นวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอยู่ในวงการราชทัณฑ์ของประเทศต่างๆ โดยทั่วไป โดย จะต้องทำควบคู่ไปกับหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อแยกคนที่สมควรแก้ไขฟื้นฟูมาดำเนินการ อย่างจริงจัง ทั้งนี้ โดยผสมผสานไปกับวัตถุประสงค์อื่นๆ

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อข้างต้น ยังเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แพร่หลาย อยู่ในสังคมปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน ไปสู่การลงโทษเพื่อการอบรมแก้ไข แต่การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนก็ยังคงปรากฏอยู่ในความ คาดหวังของสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากการที่รัฐยังต้องลงโทษเพื่อตอบสนองความรู้สึกของประชาชนใน กรณีที่มีอาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันการลงโทษยังเป็นการทำให้คนทั่วไปเกิดความ เกรงกลัวในการถูกลงโทษ การลงโทษจึงมุ่งเพื่อข่มขู่ยับยั้งเช่นกัน นอกจากนี้การลงโทษโดยการจำคุก ยังถือเป็นการลงโทษเพื่อตัดออกจากสังคม ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อจึงยังเป็น วัตถุประสงค์ที่ผสมผสานในการลงโทษอยู่ในปัจจุบัน

๓. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในต่างประเทศ

๓.๑ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่น (Classification System)

(สารานุกรมราชทัณฑ์นานาชาติ, ๒๕๔๑, น.๙-๑๓)

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง มีจุดมุ่งหมายที่จะปฏิบัติกับผู้ต้องขังด้วยวิธีการต่างๆ อย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคล และเป็นไปตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะให้ผู้ต้องขังสามารถ แก้ไขฟื้นฟูตนเองได้

ระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ได้เริ่มนำมาใช้ในประเทศญี่ปุ่นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๑ (ค.ศ. ๑๙๔๘) และแพร่หลายทั่วประเทศในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ (ค.ศ. ๑๙๔๙) โดยร่างเป็นระเบียบว่าด้วย การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ ประกอบด้วย

๓.๑.๑ การหาข้อมูลเพื่อใช้ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ต้องอยู่บนพื้นฐาน ทางด้านการแพทย์ จิตวิทยา สังคมวิทยา และความรู้ในสาขาวิชาอื่นๆ และเทคนิค

๓.๑.๒ การหาข้อมูลต้องประกอบไปด้วยวิธีการให้คำปรึกษา จิตบำบัด การแนะ แนวและกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูอื่นๆ ที่จำเป็น

๓.๑.๓ การหาข้อมูลมีอยู่ ๒ วิธีการ คือ การหาข้อมูลเพื่อนำมาจำแนกลักษณะ ผู้ต้องขังเข้าใหม่และการหาข้อมูลซ้ำเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของ ผู้ต้องขัง

๓.๑.๔ ในแต่ละภาค จะต้องจัดให้มี “ศูนย์จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง” (Classification center) เพื่อหาข้อมูลตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ การแนะแนว และบริการบำบัด ลักษณะอื่นๆ สำหรับผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม ซึ่งมีทั้งหมดรวม ๘ ศูนย์ ที่จะเป็นบ้านแห่งแรกสำหรับ ผู้ต้องขังทุกคน เพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูบรรลุผลสำเร็จ

๓.๑.๕ วิธีดำเนินการด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง มี ๒ ขั้นตอน ขั้นตอนแรก คือ การจัดกลุ่มแยกประเภทผู้ต้องขังออกเป็นชั้นต่างๆ โดยวิธีการตามหลักทางวิทยาศาสตร์ และ ขั้นตอนที่สองคือ การให้การปฏิบัติแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในแต่ละชั้นตามความเหมาะสม

๓.๒ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในประเทศสิงคโปร์ (Classification or Prisoners) (สารานุกรมราชทัณฑ์นานาชาติ, ๒๕๔๑, น.๖๙-๖๙)

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง นับเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประสบความสำเร็จทั้งในด้านการควบคุม การศึกษาอบรมฝึกวิชาชีพ และการกำหนดหลักเกณฑ์ทางทัณฑปฏิบัติโดยทั่วไป

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลด้วยการวิเคราะห์ประวัติและปัญหาทั่วไปของผู้ต้องขัง (Diagnosis) การวางแผนปฏิบัติ (Treatment Planning) และการกำหนดกิจกรรมปฏิบัติ (Treatment Activities) ให้สอดคล้องกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของ ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล นับแต่วาระแรกที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ การส่งเข้าทำงานและฝึกวิชาชีพจนกระทั่งถึงวันปลดปล่อยพ้นโทษไป พิจารณาดำเนินการโดยคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Classification Committee) ซึ่งประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำ เป็นประธานคณะกรรมการ ร่วมด้วยกรรมการจากเจ้าหน้าที่ฝึกวิชาชีพ ผู้ชำนาญการในวิชาชีพ (The Professional Staff) ต่างๆ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ พนักงานคุมประพฤติ อนุศาสนาจารย์ เจ้าหน้าที่ฝึกวิชาชีพ รวมตลอดถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมหรือรองผู้บัญชาการเรือนจำ

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของสิงคโปร์ มีขั้นตอนดังนี้

๓.๒.๑ การดำเนินการศึกษา ตรวจสอบ วิเคราะห์ ประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เพื่อให้ทราบถึงประวัติทางสังคม สภาพทางร่างกายและจิตใจ แนวความเชื่อทางศาสนา ความถนัดในอาชีพ ความสนใจทางด้านสันตนาการ โดยใช้ศูนย์แรกรับผู้ต้องขัง (Diagnostic or Reception Centre) เป็นสถานที่สังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขังอย่างใกล้ชิด ในช่วงระหว่าง ๔ - ๘ สัปดาห์

๓.๒.๒ นำข้อมูลต่างๆ จากข้อ ๑. ของผู้ต้องขัง ให้กรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพิจารณา

๓.๒.๓ ดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ (Re-classification of Prisoners) จะทำกันปีละครั้งหรือแล้วแต่ความจำเป็นแห่งการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญของผู้ต้องขัง เช่น ผู้ต้องขัง มีพฤติกรรมส่อว่าจะหลบหนี ฯลฯ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำไม่จำเป็นที่ผู้ต้องขังจะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเช่นเดียวกับครั้งแรก

๓.๒.๔ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง นอกจากเพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในระหว่างถูกคุมขังเป็นไปอย่างเหมาะสมกับความต้องการของผู้ต้องขัง เพื่อประโยชน์ในการปกครองบังคับบัญชา แล้วรายงานจากการจำแนกฯ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพิจารณาพักการลงโทษอีกด้วย

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของประเทศสิงคโปร์ดำเนินการโดยศูนย์แรกรับ (Diagnostic or Reception Centre) คือ จัดส่งตัวผู้ต้องขังที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษไปควบคุม และรับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ณ ศูนย์ดังกล่าวโดยตรง โดยใช้เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการในสาขาอาชีพ ประกอบด้วย นักจิตวิทยา จิตแพทย์ แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้ชำนาญการในสาขาฝึกวิชาชีพ ร่วมทำการศึกษาวินิจฉัย และกำหนดแผนการปฏิบัติประกอบการพิจารณาในการส่งตัวผู้ต้องขังไปควบคุมยังเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ โดยพิจารณาจากข้อมูลดังนี้ เช่น สาเหตุและมูลเหตุของการกระทำผิด ความถนัดความสามารถหรือความสนใจในการประกอบอาชีพ หากเป็น ผู้ต้องขังที่มี

กำหนดโทษสูงก็จะถูกส่งตัวไปควบคุมยังเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงสูง เพื่อลดความเสี่ยงภัยในการหลบหนี หรือสนใจฝึกวิชาชีพใดโดยเฉพาะเพื่อจะได้นำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว หรือเป็นผู้ต้องขังในคดีอาญาเสพติดก็ต้องนำตัวไปบำบัดรักษา

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในระบบนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และไม่อาจทำการศึกษาวิเคราะห์ผู้ต้องขังที่มีเป็นจำนวนมากได้อย่างทั่วถึง การจำแนกวิธีดังกล่าวจึงมักไม่ประสบความสำเร็จในราชทัณฑ์แถบอาเซียน แต่สำหรับสิงคโปร์นั้นว่าได้ผลอย่างมหัศจรรย์ เนื่องจากมีจำนวนผู้ต้องขังน้อย มีเรือนจำหลายแห่ง และมีพื้นที่ประเทศน้อย ฉะนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการในสาขาอาชีพต่างๆ จึงสามารถดำเนินการได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะด้านจิตแพทย์ สิงคโปร์จะให้ความสำคัญทางด้านสภาวะจิตใจของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก เมื่อมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไปแล้ว มีการติดตามผลและประเมินผลกันอย่างจริงจัง และประสบความสำเร็จสูง เนื่องจากกิจการราชทัณฑ์สิงคโปร์มีหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน อาทิ การศึกษา การสาธารณสุข การฝึกวิชาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการบริการดำเนินการในรูปแบบรัฐวิสาหกิจ ซึ่งระบบนี้จะไม่มีปัญหาด้านงบประมาณ ทำให้จำนวนบุคลากรมีเพียงพอและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่อง และสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ต้องขังทุกคนเมื่อผ่านกระบวนการจำแนกดังกล่าวแล้ว มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเปรียบพร้อมด้วยเงิน บุคลากรและหน่วยงานที่รองรับและคอยดูแลประสานงานโอกาสที่ผู้ต้องขังเหล่านี้จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกนั้น จึงน้อยมาก เพราะเมื่อมีความเป็นอยู่ที่ดี สังคมยอมรับผู้ต้องขังเหล่านั้นย่อมจะเกิดความเชื่อมั่นและตอบแทนสังคมด้วยความสำนึกที่ดีต่อไป จึงนับว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังอย่างมาก

๓.๓ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในประเทศมาเลเซีย(สารานุกรมราชทัณฑ์นานาชาติ ๒๕๔๑, น.๙๘)

การประชุมด้านกรมราชทัณฑ์ในประเทศมาเลเซียเพื่อพิจารณาด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในการควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งผู้ต้องขังได้รับการจำแนกลักษณะและการฝึกวิชาชีพตามความถนัด

เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในประเทศมาเลเซียได้ร่วมกันจัดการประชุมเพื่อตรวจสอบพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งยังได้ปรับปรุงโดยสร้างการทำงานในองค์กรให้ทันสมัยโดยจะนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปปฏิบัติงานให้เป็นรูปธรรม ทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาจะร่วมมือกันมากยิ่งขึ้นซึ่งจะทำให้การทำงานสะดวกและง่ายดายด้านสิทธิเบื้องต้นของผู้ต้องขังที่จะได้รับการลดผ่อนโทษโดยผู้ต้องขังจะต้องพัฒนาพฤติกรรมเสียให้อยู่ในเกณฑ์ “ดี” ซึ่งจะได้รับการลดโทษให้ ๑/๓ ของคำตัดสินพิพากษาเกี่ยวกับผู้ต้องขัง ้วยหนุ่มซึ่งจะได้รับการศึกษาโดยต้องปฏิบัติภายในเรือนจำที่กำหนดไว้ทั้งนี้ เรือนจำในประเทศมาเลเซียได้ร่วมมือกับบริษัทธุรกิจเอกชนและอุตสาหกรรมของเอกชนให้การช่วยเหลือในการศึกษาและปฏิบัติ

ในส่วนของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังโดยมุ่งหมาย ส่งเสริมด้านการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อจุดมุ่งหมายด้านการลดปัญหาการรวมตัวเป็นสังคมอาชญากรรมในเรือนจำ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในมาเลเซียได้จัดลำดับกลุ่มดังนี้

๓.๓.๑ กลุ่มผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้กระทำผิดที่อายุไม่เกิน ๒๑ ปี

๓.๓.๒ กลุ่มผู้ต้องขังรวมดาว (STAR CLASS) เป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมดีเยี่ยม

๓.๓.๓ กลุ่มผู้ต้องขังปกติเป็นกลุ่มที่รวมผู้ต้องขังซึ่งกระทำผิดทุกประเภทและเป็นกลุ่มที่มีมากที่สุด

๓.๓.๔ กลุ่มผู้ต้องขังที่คดียังไม่ถึงที่สุดเช่นผู้ต้องขังระหว่างรอการสอบสวนและระหว่างพิจารณาผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างขอประกันตัว

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในมาเลเซียจะต้องผ่านการวินิจฉัยและวางแผนจากกรมราชทัณฑ์ โดยการเสนอข้อคิดเห็นจากหลายๆ ฝ่ายเพื่อการตัดสินใจที่จะทำให้เป็นรูปแบบที่ดีที่สุด

๓.๔ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
(สารานุกรมราชทัณฑ์นานาชาติ, ๒๕๔๑, น.๑๘๑-๑๘๒)

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Inmate Classification) กรมราชทัณฑ์ได้นำเอาเป็นระบบการศึกษาผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลมาใช้ เพื่อสามารถประเมินผู้ต้องขังได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้องเกี่ยวกับพัฒนาการในอดีต ความต้องการในปัจจุบัน และศักยภาพในอนาคต ข้อมูลในลักษณะองค์รวมทั้งทางด้านกายภาพจิตใจ – สังคม (Physical – Psycho- Social Approach) ที่ได้จากวิธีการจำแนกลักษณะนี้จะทำให้เข้าใจผู้ต้องขังชัดเจนขึ้น สามารถวางแผนเตรียมการบำบัดฟื้นฟูเฉพาะรายและวางรูปแบบสถานที่คุมขังอย่างมีความมั่นคงปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

ในระบบราชทัณฑ์ของแคลิฟอร์เนีย ผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ทุกรายต้องผ่านศูนย์ RC หรือ Reception Centers เป็นระยะเวลา ๓ – ๖ สัปดาห์ ณ ที่นี้พวกเขาจะถูกประเมินและจำแนกลักษณะด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรม การใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาและการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะบุคคล (Case Study) ประวัติของบุคคลเกี่ยวกับ

- ประวัติทางกฎหมายและประวัติอาชญากรรม
- ประวัติเกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคม
- ประวัติการประกอบอาชีพ
- ประวัติทางการศึกษา
- ประวัติทางศาสนาและทัศนคติ
- การปรับตัวในเรือนจำ

ทีมสหวิชาชีพ ได้แก่ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักอาชีวบำบัด อนุศาสนาจารย์ จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการศึกษาข้อมูล

บางกรณีนักจิตวิทยาคลินิกจะมีบทบาทสำคัญในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่มีความผิดปกติพิเศษ อาทิเช่น ผู้ต้องขังที่ได้รับการตรวจวินิจฉัยว่า มีความบกพร่องทางจิตใจโดยการทดสอบทางจิต (Psychological Test) ผู้ต้องขังจะถูกส่งตัวไปโรงพยาบาลจิตเวชเพื่อรับการบำบัดทางจิต

เมื่อศึกษาข้อมูลเฉพาะรายของผู้ต้องขังแล้ว ทีมสหวิชาชีพจะนำข้อมูลทั้งหมดจากทุกส่วนมาผสมผสานกันและเข้าที่ประชุม (Case Conference) ข้อมูลจากส่วนต่างๆ จะถูกรายงานให้ที่ประชุมรับทราบเพื่อหาคำตอบให้เข้าใจถึงพฤติกรรมต่อต้านสังคมของผู้ต้องขังและพยายามที่จะเข้าใจความต้องการในชีวิตของผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับการตอบสนองในวัยเด็ก เมื่อผู้ต้องขังโตขึ้นอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในบุคลิกภาพจนส่งผลเป็นพฤติกรรมอาชญากรรม

การประชุมข้อมูลเฉพาะรายของผู้ต้องขัง (Case Conference) มีจุดประสงค์เพื่อตอบคำถามสำคัญ ดังนี้

๓.๔.๑ ค้นหาข้อมูลเพื่อตัดสินใจวางแผนชนิดของการบำบัดฟื้นฟู

๓.๔.๒ มีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดที่จะให้คำแนะนำปรึกษาเพื่อการบำบัดฟื้นฟูต่อผู้ต้องขัง

๓.๔.๓ ตัดสินใจในระดับความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำในการควบคุมผู้ต้องขังระดับคะแนนจากการทดสอบ Score Test จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงระดับความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำโดย

- ผู้ต้องขังที่มี Score Test จะถูกจำแนกไปยังเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงสูง (Maximum) (๕๒ Point ขึ้นไป)

- ผู้ต้องขังที่มี Score Test ต่ำ จะถูกจำแนกไปยังเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงปานกลาง ต่ำจนถึงระดับเรือนจำชั่วคราว

เกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ขึ้นอยู่กับ

- อายุ
- เพศ
- ความรุนแรงของการกระทำความผิด
- ประสบการณ์ด้านการทำงาน
- ประวัติการกระทำความผิดในอดีต

๔. การจัดชั้นผู้ต้องขังในประเทศไทย

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ ได้จัดชั้นผู้ต้องขังโดย ดำเนินการตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ และกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องและได้จัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ ไว้ดังนี้

การจัดชั้นผู้ต้องขัง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเกิดความเคร่งครัดในระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบต่องานรวมทั้งส่วนรวมมากขึ้น โดยการให้ประโยชน์ตอบแทนลดหลั่นตามชั้นของผู้ต้องขัง ซึ่งพิจารณาจากผลความก้าวหน้าในด้านการอบรมและฝึกวิชาชีพ ตลอดจนความประพฤติในระหว่างต้องโทษจำคุก นอกจากนี้ก็ยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดแยกชั้นผู้ต้องขังตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดไว้ว่า (คู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ, ๒๕๕๔, น.๘)

๔.๑ เพื่อแยกต่างหากจากผู้ต้องขังจำพวกที่มีประวัติการประกอบอาชญากรรม หรือนิสัยอันต่ำช้าเลวทรามซึ่งจะโน้มน้ำหนักผู้อยู่ใกล้ชิดให้ชั่วตาม

๔.๒ เพื่อแบ่งผู้ต้องขังออกเป็นชั้นๆ ให้สะดวกในการปฏิบัติหรือฟื้นฟูให้กลับมาสู่สังคมได้ โดยปกติตาม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ หมวด ๓ ว่าด้วยการแยกและย้ายผู้ต้องขัง มาตรา ๑๑ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีมีอำนาจแยกประเภทหรือชั้นของผู้ต้องขังและวางเงื่อนไขในการย้ายจากประเภทหรือชั้นหนึ่งไปยังอีกประเภทหรือชั้นหนึ่งโดยวิธีการเลื่อนชั้นหรือลดชั้น ตลอดจนการปฏิบัติต่างๆ สำหรับผู้ต้องขัง คนต้องขังและคนฝาก ให้แยกชั้นไว้ต่างหากจากนักโทษเด็ดขาดเท่าที่จะ

กระทำได้” การจัดชั้นของผู้ต้องขังกำหนดไว้เฉพาะผู้ต้องขังที่คดีเสร็จเด็ดขาดแล้วเท่านั้น ตามกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่ง พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ หมวด ๒ ว่าด้วยเรื่องนักโทษเด็ดขาด ข้อ ๔๔ กำหนดชั้นของนักโทษเด็ดขาดไว้ ๖ ชั้น คือ ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นเลวและชั้นเลวมาก

กฎกระทรวง ข้อ ๔๕ กำหนดหลักเกณฑ์การจัดชั้นนักโทษเด็ดขาดไว้ดังนี้ นักโทษเด็ดขาดที่เข้ามาอยู่ใหม่ให้อยู่ในชั้นกลางจนกว่าจะมีการเลื่อนหรือลดชั้น เว้นแต่ได้เคยต้องโทษมาแล้ว และมาต้องโทษจำคุกในคราวนี้ภายใน ๕ ปี นับแต่วันพ้นโทษคราวก่อนกับความผิดทั้ง ๒ คราวนั้น ไม่ใช่ความผิดฐานลหุโทษหรือประมาทให้อยู่ในชั้นเลว

การเลื่อนชั้นหรือการลดชั้นนั้น ให้เป็นไปตามระเบียบและวิธีการของกรมราชทัณฑ์ สำหรับการปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังนั้น กฎกระทรวง ข้อ ๔๘ กำหนดว่า ผู้ต้องขังที่มีความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ จะได้รับการพิจารณาผ่อนผันให้ความสะดวกในอันดับต่างๆ หรืออาจได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นให้ แล้วแต่กรมราชทัณฑ์พิจารณาเห็นสมควรแก่ความชอบและคุณประโยชน์อันเกิดแก่ทางราชการ

ส่วนการงดการเลื่อนชั้นและลดชั้นนักโทษเด็ดขาดนั้น จะกระทำต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้กระทำผิดวินัยของทางเรือนจำ/ทัณฑสถาน ซึ่งกฎกระทรวง ข้อ ๑๐๗ และข้อ ๑๐๘ กำหนดไว้ ดังนี้

ข้อ ๑๐๗ งดการเลื่อนชั้นนั้น พึงกระทำในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) พยายามหลบหนีหรือหลบหนีไปแล้วแต่ได้ตัวคืนมา ในทางปฏิบัติเรื่องนี้กรมราชทัณฑ์ได้มีหนังสือ ที่ มท. ๐๙๐๕/ว.๕๕ ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๒๒ เรื่อง การจัดชั้นนักโทษเด็ดขาดให้ลดชั้นนักโทษเด็ดขาดที่หลบหนีและได้ตัวคืนมา ไม่ว่าผู้ต้องขังคนนั้นก่อนหลบหนีจะเป็นผู้ต้องขังชั้นใดให้ลดชั้นเป็นชั้นเลวมากสถานเดียว

(๒) นำเข้ามาหรือมีสิ่งของต้องห้ามไว้ในเรือนจำ

(๓) นำสิ่งของที่มีโทษของตนออกจากเรือนจำ โดยมีได้รับอนุญาต

(๔) ทำให้ทรัพย์สินของหลวงหรือของผู้อื่นเสียหายโดยประมาท

(๕) กระทำให้เกิดเหตุขัดข้องในการงานของผู้ต้องขังอื่นโดยประมาท

ข้อ ๑๐๘ ลดชั้นพึงกระทำได้ในกรณีต่อไปนี้

(๑) ทำให้ทรัพย์สินของหลวงหรือของผู้อื่นเสียหายโดยเจตนา แต่ไม่เกิดผลเสียหาย

ร้ายแรง

(๒) กระทำให้เกิดเหตุขัดข้องในงานของผู้ต้องขังอื่นโดยเจตนา แต่ไม่เกิดผลเสียหายร้ายแรง

(๓) กระด้างกระเดื่องต่อคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งต่ำกว่าพัสติลลงมา

(๔) ก่อการวิวาทขึ้นกับผู้ต้องขังอื่น แต่ไม่ถึงมีเหตุร้ายแรง

(๕) เล่นการพนัน

(๖) ดื่มสุรา สูบกัญชา ฝิ่นหรือเสพของเมาอื่นๆ

(๗) คำสั่งของต้องห้าม

การจัดชั้นของผู้ต้องขังนี้ นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการทางด้านวินัยผู้ต้องขัง ปรากฏตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำ

ผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่พิจารณาโดยอ่องแท้ แล้วลงโทษสถานใดสถานหนึ่งหรือหลายสถาน ดังต่อไปนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) งดการเลื่อนชั้นโดยมีกำหนดเวลา

(๓) ลดชั้น

(๔) ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อไม่เกิน ๓ เดือน เว้นไว้แต่กรณีที่ระบุไว้ในมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๕) ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมด หรือแต่บางส่วนบางอย่าง

(๖) ชังเดี่ยวไม่เกิน ๓ เดือน

(๗) ชังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกิน ๒ วัน สัปดาห์หนึ่งโดยความเห็นชอบของแพทย์

(๘) เชี่ยนคราวหนึ่งไม่เกิน ๒๐ ที ในความควบคุมของแพทย์ แต่ห้ามเชี่ยนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลา ๓๐ วัน จากวันที่เชี่ยนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องชังเป็นหญิงห้ามเชี่ยน

(๙) ตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามมาตรา ๓๒ (๖) “ในกรณีและเงื่อนไขอย่างใดจะลงโทษดังระบุไว้ข้างต้นให้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

องค์ประกอบของการเลื่อนชั้นของผู้ต้องชังมี ๒ ส่วน คือ (สยามรัฐ โลหะเวช การจัดชั้นและเลื่อนชั้นผู้ต้องชัง วารสารราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ หน้า ๑๗-๒๔ ๒๕๕๗)

(๑) กำหนดระยะเวลา

ผู้ต้องชังที่อยู่ในชั้นกลาง จะเลื่อนชั้นได้ต้องอยู่ในชั้นเดิมมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน ถ้าอยู่ในชั้นเดิมมาแล้วน้อยกว่าสามเดือนแต่ถูกคุมชังในเรือนจำติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน ก็ให้ได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นได้

ผู้ต้องชังที่อยู่ชั้นดีขึ้นไปจะเลื่อนชั้นได้ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดในชั้นเดิมมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน

ผู้ต้องชังที่อยู่ในชั้นต่ำกว่าชั้นกลาง จะเลื่อนชั้นได้ต้องอยู่ในชั้นเดิมมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ถ้าอยู่ในชั้นเดิมมาแล้วน้อยกว่าหนึ่งปี แต่ถูกคุมชังอยู่ในเรือนจำติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีหกเดือน ก็ให้ได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นได้

ในการเลื่อนชั้นของผู้ต้องชัง ถ้าผู้ต้องชังรายใดมีกรณีที่จะต้องเพิ่มกำหนดระยะเวลาการเลื่อนชั้น จากกำหนดโทษสูงเกิน ๑๐ ปีขึ้นไป ต้องเพิ่มกำหนดเวลาอีก ๑ ปี ๖ เดือน หรือ ๒ ปี ๖ เดือน หรือ ๓ ปี หรือ ๓ ปี ๖ เดือน แล้วแต่กรณี หรือกำหนดเวลาตามลักษณะแห่งความผิดอาญา เช่น โทษฐานประกอบประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา ๔๔ - ๑๖๖ ต้องเพิ่มกำหนดเวลาอีก ๒ ปี ๖ เดือน เป็นต้น หรือโทษทางวินัยตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ ทุกสถานต้องเพิ่มกำหนดเวลาอีก ๑ ปี เว้นแต่มีกรณีที่ต้องลดกำหนดเวลาลงจากการศึกษาวิชาสามัญในเรือนจำหรือการศึกษาระดับวิชาชีพในเรือนจำนำมาลดได้ ๒ ปี ๖ เดือน โดยให้เริ่มนับกำหนดระยะเวลาที่ต้องเพิ่มถัดจากวันที่ถึงกำหนดการเลื่อนชั้นตามปกติ คือ งวดสิ้นเดือนมิถุนายนให้นับวันที่ ๑ กรกฎาคม และในงวดสิ้นเดือนธันวาคมให้นับวันที่ ๑ มกราคม ข้อสังเกตผู้ต้องชังที่ถูกลงโทษทางวินัย

ตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ ในทุกสถานไม่สามารถนำการศึกษาวิชาสามัญหรือการศึกษาวิชาชีพในเรือนจำหรือหนังสือรับรองทางการแพทย์มาลดกำหนดเวลาได้

(๒) ความประพฤติของผู้ต้องขัง (คุณสมบัติตามมาตรา ๓๒ แห่ง พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙)

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา ๓๒ แห่ง พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ ในการให้ประโยชน์กับผู้ต้องขังที่ประพฤติดีและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงมีแบบประเมินการเลื่อนชั้นผู้ต้องขังภายใต้กรอบเงื่อนไขให้สามารถวัดผลในเชิงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละชั้นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและการกระทำผิดของผู้ต้องขัง ดังนี้

ให้คณะกรรมการการเลื่อนชั้นผู้ต้องขังที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ดำเนินการตรวจสอบบัญชีรายชื่อ รวมทั้งเอกสารหลักฐานต่างๆแล้วทำความเห็นเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน เพื่อพิจารณาสั่งเลื่อนหรือไม่เลื่อนชั้น หากเห็นว่าไม่สมควรเลื่อนชั้นให้คณะกรรมการบันทึกความเห็นว่าเป็นเหตุใดจึงไม่ได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นผู้ต้องขังไว้เป็นหลักฐาน การพิจารณาดำเนินการเลื่อนชั้นผู้ต้องขังให้คำนึงว่าการที่ผู้ต้องขังรายใดจะได้เลื่อนชั้นสูงขึ้นนั้น จะก่อให้เกิดผลดีแก่การปกครองบังคับบัญชาและการรักษาวินัยของเรือนจำ ตลอดจนทั้งเป็นประโยชน์แก่การขัดเกลานิคมัย ความประพฤติ พฤติกรรมของผู้ต้องขังนั้นให้กลับตนเป็นพลเมืองดีซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่มีความประพฤติเรียบร้อย ตั้งตนอยู่ในระเบียบวินัยของเรือนจำ มีการเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม มีความวิริยะอุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร มานะอดทน ทำการงานบังเกิดผลดีแก่ทางราชการและส่วนรวม โดยประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

ข้อแรก นักโทษเด็ดขาดชั้นเลวมาก ชั้นเลวหรือชั้นกลาง จะได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเมื่อ

- (ก) ตั้งใจรับการศึกษาอบรมวิชาสามัญ วิชาชีพ ศีลธรรมและวัฒนธรรมมาด้วยดี
- (ข) ผ่านการทดสอบหรือประเมินผล

ข้อสอง นักโทษเด็ดขาดชั้นดี จะได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเมื่อ

- (ก) มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ในข้อแรก
- (ข) ผ่านการศึกษาอบรมหรือฝึกวิชาชีพในหลักสูตรที่ไม่ซ้ำกับหลักสูตรที่เคยศึกษาอบรมผ่านมาแล้ว
- (ค) ผ่านการทดสอบหรือประเมินผล

ข้อสาม นักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก จะได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเมื่อ

- (ก) มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ในข้อแรก
- (ข) ผ่านการพัฒนาและอบรมในด้านจิตใจ
- (ค) ผ่านการทดสอบหรือประเมินผล

ผลการศึกษาอบรมและฝึกวิชาชีพที่นำมาเป็นประโยชน์เพื่อการเลื่อนชั้นครั้งหนึ่งแล้ว ไม่ให้นำมาใช้เพื่อการพิจารณาเลื่อนชั้นในคราวต่อไปอีก

การทดสอบหรือการประเมินผลเพื่อเลื่อนชั้นผู้ต้องขังให้เป็นไปตามที่กรมราชทัณฑ์ กำหนด โดยมีองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ

- ส่วนที่ ๑ เกณฑ์การตัดคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขัง
- ส่วนที่ ๒ เกณฑ์การเพิ่มคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๓ ความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาเลื่อนชั้นผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๑ เกณฑ์การตัดคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขัง

ที่	หลักเกณฑ์	จำนวน คะแนนที่ถูก ตัด (ก)	การประเมิน (ตัดคะแนน)	
			จำนวน ครั้ง (ข)	ค่าคะแนน ที่ถูกตัด (ก x ข)
๑.	ไม่ตัดผมตามระเบียบของเรือนจำ/ทัณฑสถาน	๓		
๒.	การสวมใส่สิ่งของที่ดูเป็นเครื่องประดับร่างกาย	๓		
๓.	ฝ่าฝืนระเบียบทางราชการที่เป็นความผิดเล็กน้อย เช่น ลักลอบติดต่อกันระหว่างแดน สูบบุหรี่นอก เขตที่เรือนจำ/ทัณฑสถานกำหนด ไม่รักษาความสะอาด การไม่ทิ้งขยะลงในสถานที่กำหนด เป็นต้น	๓		
๔.	การมีกิริยาก้าวร้าว ไม่สุภาพต่อผู้ต้องขังอื่น แต่ยังไม่ถึงขั้น ทะเลาะวิวาท	๓		
๕.	ไม่ขยันหมั่นเพียร หรือไม่ตั้งใจในการศึกษาอบรม	๔		
๖.	ไม่ขยันหมั่นเพียร หรือไม่ตั้งใจในการศึกษาอบรม วิชาชีพ	๔		
๗.	หลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรม/พิธีการอบรมของ เจ้าหน้าที่	๔		
๘.	ลักลอบนำสิ่งของออกจากโรงงานหรือสถานศึกษา	๔		
๙.	มีสิ่งของที่ทำจากวัสดุโรงงานไว้ในครอบครอง	๕		
๑๐.	ไม่ทำความเคารพเมื่อพบเจ้าหน้าที่	๕		
	รวมคะแนนที่ถูกตัด			

หลักเกณฑ์

๑) เกณฑ์การพิจารณาตัดคะแนนความประพฤติ นักโทษเด็ดขาดจะได้รับคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน ทุกกรอบ ๖ เดือน กรณีกระทำผิดในเรื่องเดียวกัน ครั้งที่ ๒ ให้ตัดคะแนนเพิ่มขึ้น กรณีที่กระทำผิดเรื่องเดียวกันตั้งแต่ ๓ ครั้งขึ้นไป จะไม่ได้รับการพิจารณาให้ได้รับการเลื่อนชั้น การคำนวณค่าคะแนนให้นำ ช่อง ก. X ช่อง ข. จะได้เป็นค่าคะแนนที่ถูกตัด

๒) นักโทษเด็ดขาดชั้นกลางหรือต่ำกว่า หากถูกตัดคะแนนเกิน ๒๕ คะแนน จะไม่ได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเป็น ชั้นดี

๓) นักโทษเด็ดขาดชั้นดี หากถูกตัดคะแนนเกิน ๒๐ คะแนน จะไม่ได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเป็นชั้นดีมาก

๔) นักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก หากถูกตัดคะแนนเกิน ๑๐ คะแนน จะไม่ได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเป็นชั้นเยี่ยม

ส่วนที่ ๒ เกณฑ์การเพิ่มคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขัง

แบบสำหรับการเพิ่มคะแนนแบ่งออก เป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ด้านการศึกษา/ฝึกอบรม/การฝึกวิชาชีพ ได้แก่ การพัฒนาจิตใจ การฝึกอบรมทักษะอาชีพ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน การเข้ารับการอบรมตามโปรแกรมต่างๆ ที่กรมราชทัณฑ์หรือเรือนจำ/ทัณฑสถานจัดให้มีขึ้น รวมถึง การทำงานในโรงงานหรือการทำงานประจำกองงาน หลักสูตรละ ๕ คะแนน

ส่วนที่ ๒ ด้านการให้ความช่วยเหลือกิจการของเรือนจำ/ทัณฑสถาน

ที่	หลักเกณฑ์	จำนวนคะแนนที่เพิ่ม	ค่าคะแนนที่ได้รับ
๑.	เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานหรือผู้ช่วยงาน	๑๐	
๒.	ครูช่วยสอน/หัวหน้ากอง/หัวหน้ากองงาน/เสมียน	๑๐	
๓.	เอาใจใส่/ตั้งใจ ในการทำงานหรือสิ่งที่ตนเองได้รับมอบหมาย/มีผลงานเป็นที่ประจักษ์/ได้รับรางวัลในสาขาต่างๆ	๑๐	
	รวมคะแนนที่ได้รับ		

นักโทษเด็ดขาดชั้นดีจะเลื่อนเป็นชั้นดีมากได้ ต้องได้คะแนนด้านที่ ๑ ไม่น้อยกว่า ๕ คะแนน และต้องได้คะแนนด้านที่ ๒ ไม่น้อยกว่า ๑๐ คะแนน รวมเป็น ๑๕ คะแนน จะนำคะแนนด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ๑๕ คะแนน มาเป็นเกณฑ์ไม่ได้

นักโทษเด็ดขาดชั้นดีมาก จะเลื่อนเป็นชั้นเยี่ยมได้ ต้องได้คะแนนด้านที่ ๑ ไม่น้อยกว่า ๑๐ คะแนน และต้องได้คะแนนด้านที่ ๒ ไม่น้อยกว่า ๒๐ คะแนน รวมเป็น ๓๐ คะแนน จะนำคะแนนด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ๓๐ คะแนนมาเป็นเกณฑ์ไม่ได้

เกณฑ์การตัดคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขังในส่วนที่ ๑ นั้นไม่ใช่โทษทางวินัยผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๓ ความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาเลื่อนชั้นผู้ต้องขัง

คณะกรรมการตรวจสอบบัญชีรายชื่อเอกสารหลักฐานต่างๆเสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน เพื่อพิจารณาสั่งเลื่อนหรือไม่เลื่อนชั้นโดยเร็ว เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถานเห็นชอบแล้ว รายงานกรมราชทัณฑ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง การเลื่อนชั้นงวดสิ้นเดือนมิถุนายนให้รายงานกรมราชทัณฑ์ภายในเดือนกรกฎาคมและการเลื่อนชั้นงวดสิ้นเดือนธันวาคมให้รายงานกรมราชทัณฑ์ภายในเดือนมกราคม

ประโยชน์ของผู้ต้องขังที่ได้รับการเลื่อนชั้น

๑. ได้รับการพักการลงโทษ ตามชั้นนักโทษเด็ดขาด
๒. ได้รับความสะดวกตามข้อบังคับที่อธิบดีกรมราชทัณฑ์กำหนดไว้
๓. ได้รับพิจารณาให้มีตำแหน่งผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ
๔. ลากิจธุระสำคัญได้ตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดไว้
๕. ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามชั้นนักโทษเด็ดขาด
๖. ได้รับการพิจารณาออกทำงานสาธารณะตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้

๗. การแบ่งชั้นผู้ต้องขังในต่างประเทศ

๗.๑ ระบบการแบ่งชั้นผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่น (สารานุกรมราชทัณฑ์นานาชาติ ,๒๕๔๑, น.๑๒)

ในประเทศญี่ปุ่นได้นำระบบการแบ่งชั้นผู้ต้องขังมาใช้ในเรือนจำเมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๗ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังได้รู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเอง รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอก การแบ่งผู้ต้องขังออกเป็นชั้นจะกำหนดตามพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละคน เช่น ความตั้งใจในการทำงาน ความประพฤติ ความรับผิดชอบและถ้าเป็นผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชน จะพิจารณาจากความก้าวหน้าทางการศึกษาด้วย โดยระดับชั้นจะเริ่มตั้งแต่ต่ำสุด คือ เกรด ๔ เกรด ๓ เกรด ๒ และสูงสุดคือเกรด ๑ ตามลำดับหากผู้ต้องขังมีความประพฤติดีก็ได้รับการเลื่อนชั้นในระดับที่สูงขึ้นและในทางตรงกันข้าม หากผู้ต้องขังคนใดที่ได้รับการเลื่อนชั้นไปแล้ว กระทำผิดกฎระเบียบ ก็จะถูกพิจารณาลงโทษให้ลดชั้นเช่นเดียวกัน ซึ่งการคัดเลือกผู้ต้องขังจากชั้นหนึ่งไปอีกชั้นหนึ่งจะดำเนินการโดยคณะกรรมการและมีการให้คะแนนที่เข้มงวดจะเห็นได้จากเรือนจำแต่ละแห่งจะมีผู้ต้องขังเกรด ๑ ในจำนวนที่น้อยมาก

สำหรับสิทธิประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับจากการเลื่อนชั้น คือ การให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังได้ดำเนินชีวิตอย่างเป็นอิสระ การได้รับสิทธิในด้านการติดต่อกับสังคมภายนอกและการสั่งซื้อสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวมากขึ้น ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในเรื่องของใช้ส่วนตัวให้ เป็นต้น

๗.๒ ระบบการเลื่อนชั้นผู้ต้องขังในประเทศบรูไน (เอกสารวิจัยราชทัณฑ์เปรียบเทียบ ประเทศบรูไน)

ระดับชั้นการได้รับสิทธิประโยชน์

เอกสิทธิ์การเยี่ยมญาติและจดหมาย มีระเบียบเพื่อสนับสนุนให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี มีความขยัน ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของเรือนจำให้เป็นไปตามระดับชั้น ดังนี้

ชั้นที่ ๑ เป็นผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน ได้รับสิทธิในการเขียนจดหมาย และได้รับจดหมายครั้งละ ๑ ฉบับในทุก ๔ สัปดาห์ และได้รับการเข้าเยี่ยมครั้งละ ๑๕ นาที ในทุก ๘ สัปดาห์

ชั้นที่ ๒ เป็นผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือนขึ้นไป ได้รับสิทธิในการเขียนจดหมายและได้รับจดหมายครั้งละ ๑ ฉบับ ในทุก ๘ สัปดาห์

ชั้นที่ ๓ ๓ เดือนหลังจากอยู่ชั้นที่ ๒ ผู้ต้องขังจะต้องมีคุณสมบัติตามที่ได้กำหนดไว้ซึ่งเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีและขยัน โดยจะได้รับสิทธิในการเขียนจดหมายและได้รับจดหมายครั้งละ ๑ ฉบับ ในทุก ๓ สัปดาห์ และได้รับการเข้าเยี่ยมญาติได้ครั้งละไม่เกิน ๒๐ นาทีในทุก ๖ สัปดาห์ และยังได้รับเอกสิทธิ์อื่นๆ ได้แก่ การได้ฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ตามเวลาที่กำหนดไว้ และได้ยืมหนังสือจากห้องสมุด

ชั้นที่ ๔ ๑๕ เดือนหลังจากอยู่ชั้นที่ ๓ ผู้ต้องขังจะต้องมีคุณสมบัติตามที่ได้กำหนดไว้ซึ่งเป็น ผู้ที่มีความประพฤติดีและขยัน นอกจากนั้นแล้วยังต้องมีความฉลาดและมีความสามารถในการทำงานที่ได้ตามมาตราฐาน ได้รับสิทธิในการเขียนจดหมายและได้รับจดหมายครั้งละ ๑ ฉบับในทุก ๒ สัปดาห์ และได้รับการเข้าเยี่ยม ครั้งละ ๓๐ นาทีในทุก ๔ สัปดาห์

ชั้นพิเศษ เมื่อผู้ต้องขังได้รับสิทธิโดยสมบูรณ์ภายใน ๑๘ เดือนในชั้นที่ ๔ จะได้รับการสนับสนุนให้อยู่ในชั้นพิเศษ ผู้ต้องขังจะต้องมีคุณสมบัติตามที่ได้กำหนดไว้ซึ่งเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีและขยัน นอกจากนี้ยังได้รับการส่งเสริมให้เข้าโครงการต่างๆ หากผู้ต้องขังมีความประพฤติดีเยี่ยมอย่างต่อเนื่องและมีมาตรฐานการทำงานสูง ผู้ต้องขังในชั้นนี้จะเป็นผู้ที่มีความเรียบร้อยและจะสวมใส่เครื่องแบบพิเศษสีฟ้า ได้รับสิทธิในการเขียนจดหมายครั้งละ ๑ ฉบับในทุกสัปดาห์ และได้รับจดหมายทุกเวลาได้รับการเข้าเยี่ยมครั้งละ ๓๐ นาทีในทุก ๒ สัปดาห์

๘.การจัดประเภทเรือนจำและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

นันทิ จิตสว่าง ได้กล่าวถึงการจัดประเภทเรือนจำและการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังไว้ดังนี้ (นันทิ จิตสว่าง หลักทัณฑ์วิทยา : หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์ พิมพ์ครั้งที่ ๓ หน้า ๔๕-๔๘)

๘.๑ การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำผิด

มุ่งเน้นที่จะให้การอบรมแก้ไขผู้ต้องขังเป็นหลัก เพื่อให้การอบรมแก้ไขสอดคล้องกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทผู้กระทำผิดอาจแยกได้ ดังนี้

๘.๑.๑ เรือนจำชาย เป็นเรือนจำที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังชายประเภททั่วไปหลายประเภทไว้ด้วยกัน เพียงแต่การจัดแยกแดนผู้ต้องขังประเภทต่างๆออกจากกัน เช่น ผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับทรัพย์ ผู้ต้องขังเกี่ยวกับคดียาเสพติด เป็นต้น

๘.๑.๒ เรือนจำหญิงหรือทัณฑสถานหญิง เป็นเรือนจำที่ใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังหญิงเป็นการเฉพาะ โดยแยกออกจากผู้ต้องขังชายโดยเด็ดขาด เพราะการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในการอบรมแก้ไขจะมีแนวทางในการดำเนินการที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย การดำเนินการจะใช้เจ้าหน้าที่หญิงเกือบทั้งหมด

๘.๑.๓ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม เป็นทัณฑสถานที่ใช้คุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มเพื่อป้องกันการรังแกและการถ่ายทอดนิสัยหรือเทคนิคการกระทำผิดจากผู้ต้องขังที่มีความเชี่ยวชาญ ทัณฑสถานวัยหนุ่มจึงเน้นการศึกษาอบรมที่แตกต่างจากผู้ต้องขังทั่วไป

๘.๑.๔ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ เป็นทัณฑสถานที่ใช้สำหรับคุมผู้ต้องขังคดี ยาเสพติดโดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติด เพื่อให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังเหล่านี้โดยเฉพาะ เพราะถือว่าผู้ต้องขังเหล่านี้คือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษามากกว่าการลงโทษ

๘.๑.๕ ทัณฑสถานเปิด มุ่งเน้นในเรื่องของการเตรียมความพร้อมก่อนปลดปล่อยผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษและจะต้องกลับเข้าสู่สังคมชนบทจะได้รับการฝึกวิชาชีพทางการเกษตร สภาพของทัณฑสถานเปิดจึงแตกต่างไปจากเรือนจำปิดทั่วไป กล่าวคือ ทัณฑสถานเปิดจะไม่มีกำแพงหรือป้อมยาม มีเพียงรั้วลาดหนามธรรมดา เช่นเดียวกับสวนเกษตรโดยทั่วไป

๘.๑.๖ เรือนจำชั่วคราว เป็นเรือนจำที่ใช้เพื่อกิจการใดกิจการหนึ่งโดยเฉพาะเป็นการชั่วคราว เช่น เรือนจำชั่วคราวสำหรับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี หรือเรือนจำชั่วคราวเพื่อการเกษตรสำหรับผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพการเกษตรและประกาศเป็นเรือนจำชั่วคราว ซึ่งอาจเป็นกรณีการส่งผู้ต้องขังไปทำงานแบบไปเช้าเย็นกลับหรือจะส่งไปประจำเลยก็ได้

๘.๑.๗ เรือนจำพิเศษ เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีหรือคดียังไม่เสร็จเด็ดขาดตามกฎหมาย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำพิเศษจะแตกต่างไปจากนักโทษเด็ดขาด เพราะถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่นกว่าศาลจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด ผู้ต้องขังเหล่านี้มีสิทธิมากกว่านักโทษเด็ดขาดในเรือนจำทั่วไป

ประกาศกระทรวงยุติธรรม ณ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๔๙ เรื่อง การกำหนดส่วนราชการตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๙ ดังนี้

ข้อ ๒ ทัณฑสถาน เรือนจำกลาง เรือนจำพิเศษ สถานกักกัน สถานกักขัง เรือนจำจังหวัด และเรือนจำอำเภอ ซึ่งเป็นส่วนราชการตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.๒๕๔๕ มีดังต่อไปนี้

๑. ทัณฑสถาน ได้แก่

- ๑.๑ ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพระฝาง
- ๑.๒ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง
- ๑.๓ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น
- ๑.๔ ทัณฑสถานบำบัดจังหวัดปทุมธานี
- ๑.๕ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา
- ๑.๖ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง
- ๑.๗ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษสงขลา

- ๑.๘ ที่นทสถานบำบัดพิเศษหญิง
 - ๑.๙ ที่นทสถานเปิดโคกตาบัน
 - ๑.๑๐ ที่นทสถานเปิดทุ่งเบญจา
 - ๑.๑๑ ที่นทสถานเปิดบ้านนาง
 - ๑.๑๒ ที่นทสถานเปิดบ้านเนินสูง
 - ๑.๑๓ ที่นทสถานเปิดหนองน้ำชุ่ม
 - ๑.๑๔ ที่นทสถานเปิดห้วยโป่ง
 - ๑.๑๕ ที่นทสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์
 - ๑.๑๖ ที่นทสถานวัยหนุ่มกลาง
 - ๑.๑๗ ที่นทสถานวัยหนุ่มกำแพงเพชร
 - ๑.๑๘ ที่นทสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช
 - ๑.๑๙ ที่นทสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา
 - ๑.๒๐ ที่นทสถานหญิงกลาง
 - ๑.๒๑ ที่นทสถานหญิงชลบุรี
 - ๑.๒๒ ที่นทสถานหญิงเชียงใหม่
 - ๑.๒๓ ที่นทสถานหญิงธนบุรี
 - ๑.๒๔ ที่นทสถานหญิงนครราชสีมา
 - ๑.๒๕ ที่นทสถานหญิงพิษณุโลก
 - ๑.๒๖ ที่นทสถานหญิงสงขลา
๒. เรือนจำกลาง ได้แก่
- ๒.๑ เรือนจำกลางกำแพงเพชร
 - ๒.๒ เรือนจำกลางขอนแก่น
 - ๒.๓ เรือนจำกลางเขาบิน
 - ๒.๔ เรือนจำกลางคลองเปรม
 - ๒.๕ เรือนจำกลางคลองไผ่
 - ๒.๖ เรือนจำกลางฉะเชิงเทรา
 - ๒.๗ เรือนจำกลางชลบุรี
 - ๒.๘ เรือนจำกลางเชียงราย
 - ๒.๙ เรือนจำกลางเชียงใหม่
 - ๒.๑๐ เรือนจำกลางตาก
 - ๒.๑๑ เรือนจำกลางนครปฐม
 - ๒.๑๒ เรือนจำกลางนครพนม
 - ๒.๑๓ เรือนจำกลางนครราชสีมา
 - ๒.๑๔ เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช
 - ๒.๑๕ เรือนจำกลางนครสวรรค์
 - ๒.๑๖ เรือนจำกลางบางขวาง

- ๒.๑๗ เรือนจำกลางปัตตานี
- ๒.๑๘ เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา
- ๒.๑๙ เรือนจำกลางพัทลุง
- ๒.๒๐ เรือนจำกลางพิษณุโลก
- ๒.๒๑ เรือนจำกลางเพชรบุรี
- ๒.๒๒ เรือนจำกลางยะลา
- ๒.๒๓ เรือนจำกลางระยอง
- ๒.๒๔ เรือนจำกลางราชบุรี
- ๒.๒๕ เรือนจำกลางลพบุรี
- ๒.๒๖ เรือนจำกลางลำปาง
- ๒.๒๗ เรือนจำกลางสงขลา
- ๒.๒๘ เรือนจำกลางสมุทรปราการ
- ๒.๒๙ เรือนจำกลางสมุทรสงคราม
- ๒.๓๐ เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี
- ๒.๓๑ เรือนจำกลางสุรินทร์
- ๒.๓๒ เรือนจำกลางอุดรธานี
- ๒.๓๓ เรือนจำกลางอุบลราชธานี
- ๓. เรือนจำพิเศษ ได้แก่
 - ๓.๑ เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร
 - ๓.๒ เรือนจำพิเศษกำแพงเพชร
 - ๓.๓ เรือนจำพิเศษขอนแก่น
 - ๓.๔ เรือนจำพิเศษฉะเชิงเทรา
 - ๓.๕ เรือนจำพิเศษชลบุรี
 - ๓.๖ เรือนจำพิเศษเชียงราย
 - ๓.๗ เรือนจำพิเศษเชียงใหม่
 - ๓.๘ เรือนจำพิเศษตาก
 - ๓.๙ เรือนจำพิเศษธนบุรี
 - ๓.๑๐ เรือนจำพิเศษนครปฐม
 - ๓.๑๑ เรือนจำพิเศษนครพนม
 - ๓.๑๒ เรือนจำพิเศษนครราชสีมา
 - ๓.๑๓ เรือนจำพิเศษนครศรีธรรมราช
 - ๓.๑๔ เรือนจำพิเศษนครสวรรค์
 - ๓.๑๕ เรือนจำพิเศษปัตตานี
 - ๓.๑๖ เรือนจำพิเศษพัทลุง
 - ๓.๑๗ เรือนจำพิเศษพัทลุง
 - ๓.๑๘ เรือนจำพิเศษเพชรบุรี

- ๓.๑๙ เรือนจำพิเศษมีนบุรี
- ๓.๒๐ เรือนจำพิเศษยะลา
- ๓.๒๑ เรือนจำพิเศษระยอง
- ๓.๒๒ เรือนจำพิเศษราชบุรี
- ๓.๒๓ เรือนจำพิเศษลพบุรี
- ๓.๒๔ เรือนจำพิเศษลำปาง
- ๓.๒๕ เรือนจำพิเศษสมุทรปราการ
- ๓.๒๖ เรือนจำพิเศษสมุทรสงคราม
- ๓.๒๗ เรือนจำพิเศษสุราษฎร์ธานี
- ๓.๒๘ เรือนจำพิเศษสุรินทร์
- ๓.๒๙ เรือนจำพิเศษอุบลราชธานี
- ๔. สถานกักกัน ได้แก่ สถานกักกันนครปฐม
- ๕. สถานกักขัง ได้แก่
 - ๕.๑ สถานกักขังกลางจังหวัดตราด
 - ๕.๒ สถานกักขังกลางจังหวัดนครศรีธรรมราช
 - ๕.๓ สถานกักขังกลางจังหวัดปทุมธานี
 - ๕.๔ สถานกักขังกลางจังหวัดร้อยเอ็ด
 - ๕.๕ สถานกักขังกลางจังหวัดลำปาง
- ๖. เรือนจำจังหวัด
 - ๖.๑ เรือนจำจังหวัดกระบี่
 - ๖.๒ เรือนจำจังหวัดกาญจนบุรี
 - ๖.๓ เรือนจำจังหวัดกาฬสินธุ์
 - ๖.๔ เรือนจำจังหวัดจันทบุรี
 - ๖.๕ เรือนจำจังหวัดชัยนาท
 - ๖.๖ เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ
 - ๖.๗ เรือนจำจังหวัดชุมพร
 - ๖.๘ เรือนจำจังหวัดตรัง
 - ๖.๙ เรือนจำจังหวัดตราด
 - ๖.๑๐ เรือนจำจังหวัดนครนายก
 - ๖.๑๑ เรือนจำจังหวัดนนทบุรี
 - ๖.๑๒ เรือนจำจังหวัดนราธิวาส
 - ๖.๑๓ เรือนจำจังหวัดน่าน
 - ๖.๑๔ เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์
 - ๖.๑๕ เรือนจำจังหวัดปทุมธานี
 - ๖.๑๖ เรือนจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 - ๖.๑๗ เรือนจำจังหวัดปราจีนบุรี

- ๖.๑๘ เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ๖.๑๙ เรือนจำจังหวัดพะเยา
- ๖.๒๐ เรือนจำจังหวัดพังงา
- ๖.๒๑ เรือนจำจังหวัดพิจิตร
- ๖.๒๒ เรือนจำจังหวัดพิษณุโลก
- ๖.๒๓ เรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๖.๒๔ เรือนจำจังหวัดแพร่
- ๖.๒๕ เรือนจำจังหวัดภูเก็ต
- ๖.๒๖ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
- ๖.๒๗ เรือนจำจังหวัดมุกดาหาร
- ๖.๒๘ เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ๖.๒๙ เรือนจำจังหวัดยโสธร
- ๖.๓๐ เรือนจำจังหวัดร้อยเอ็ด
- ๖.๓๑ เรือนจำจังหวัดระนอง
- ๖.๓๒ เรือนจำจังหวัดลำพูน
- ๖.๓๓ เรือนจำจังหวัดเลย
- ๖.๓๔ เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ
- ๖.๓๕ เรือนจำจังหวัดสกลนคร
- ๖.๓๖ เรือนจำจังหวัดสงขลา
- ๖.๓๗ เรือนจำจังหวัดสตูล
- ๖.๓๘ เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
- ๖.๓๙ เรือนจำจังหวัดสระแก้ว
- ๖.๔๐ เรือนจำจังหวัดสระบุรี
- ๖.๔๑ เรือนจำจังหวัดสิงห์บุรี
- ๖.๔๒ เรือนจำจังหวัดสุโขทัย
- ๖.๔๓ เรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี
- ๖.๔๔ เรือนจำจังหวัดหนองคาย
- ๖.๔๕ เรือนจำจังหวัดหนองบัวลำภู
- ๖.๔๖ เรือนจำจังหวัดอ่างทอง
- ๖.๔๗ เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ
- ๖.๔๘ เรือนจำจังหวัดอุดรธานี
- ๖.๔๙ เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี
- ๗. เรือนจำอำเภอ ได้แก่
 - ๗.๑ เรือนจำอำเภอกบินทร์บุรี
 - ๗.๒ เรือนจำอำเภอกันทรลักษ์
 - ๗.๓ เรือนจำอำเภอเกาะสมุย

- ๗.๔ เรือนจำอำเภอชัยบาดาล
- ๗.๕ เรือนจำอำเภอไชยา
- ๗.๖ เรือนจำอำเภอตะกั่วป่า
- ๗.๗ เรือนจำอำเภอทองผาภูมิ
- ๗.๘ เรือนจำอำเภอเทิง
- ๗.๙ เรือนจำอำเภอทุ่งสง
- ๗.๑๐ เรือนจำอำเภอธัญบุรี
- ๗.๑๑ เรือนจำอำเภอนางรอง
- ๗.๑๒ เรือนจำอำเภอนาทวี
- ๗.๑๓ เรือนจำอำเภอบัวใหญ่
- ๗.๑๔ เรือนจำอำเภอบึงกาฬ
- ๗.๑๕ เรือนจำอำเภอเบตง
- ๗.๑๖ เรือนจำอำเภอปากพนัง
- ๗.๑๗ เรือนจำอำเภอฝาง
- ๗.๑๘ เรือนจำอำเภอพล
- ๗.๑๙ เรือนจำอำเภอภูเขียว
- ๗.๒๐ เรือนจำอำเภอแม่สอด
- ๗.๒๑ เรือนจำอำเภอแม่สะเรียง
- ๗.๒๒ เรือนจำอำเภอรัตนบุรี
- ๗.๒๓ เรือนจำอำเภอสุวรรณภูมิ
- ๗.๒๔ เรือนจำอำเภอสว่างแดนดิน
- ๗.๒๕ เรือนจำอำเภอสีคิ้ว
- ๗.๒๖ เรือนจำอำเภอหล่มสัก
- ๗.๒๗ เรือนจำอำเภอหล่มสัก

ประกาศกระทรวงยุติธรรม ณ วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๔๘ ได้กำหนด เรื่อง กำหนดอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังของเรือนจำ พ.ศ.๒๕๔๘ ดังนี้

ข้อ ๒ เรือนจำกลางตามข้อ ๑ (ก) แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ (ฉบับที่ ๓) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๗๙ มีอำนาจคุมขังผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษต่อไป ดังนี้

๒.๑ เรือนจำกลางบางขวาง	จำคุก ๑๕ ปี ถึงประหารชีวิต
๒.๒ เรือนจำกลางคลองเปรม	จำคุก ๑๕ ปีถึงประหารชีวิต
๒.๓ เรือนจำกลางคลองไผ่	จำคุก ๑๕ ปี ถึงตลอดชีวิต
๒.๔ เรือนจำกลางเขาบิน	จำคุก ๑๕ ปี ถึงตลอดชีวิต
๒.๕ เรือนจำกลางพิษณุโลก	จำคุก ๑๕ ปี ถึงตลอดชีวิต
๒.๖ เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช	จำคุก ๑๕ ปี ถึงตลอดชีวิต

๒.๗ เรือนจำกลางเชียงใหม่	จำคุก ๑๕ ปี ถึงตลอดชีวิต
๒.๘ เรือนจำกลางเชียงราย	จำคุก ๑๕ ปี ถึงตลอดชีวิต
๒.๙ เรือนจำกลางสงขลา	จำคุก ๑๕ ปี ถึงตลอดชีวิต
๒.๑๐ เรือนจำกลางระยอง	จำคุก ๑๕ ปี ถึงตลอดชีวิต
๒.๑๑ เรือนจำกลางวังทอง	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๓๐ ปี
๒.๑๒ เรือนจำกลางชลบุรี	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๓๐ ปี
๒.๑๓ เรือนจำกลางอุบลราชธานี	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๓๐ ปี
๒.๑๔ เรือนจำกลางอุดรธานี	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๓๐ ปี
๒.๑๕ เรือนจำกลางสมุทรปราการ	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๓๐ ปี
๒.๑๖ เรือนจำกลางนครราชสีมา	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๓๐ ปี
๒.๑๗ เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๓๐ ปี
๒.๑๘ เรือนจำกลางราชบุรี	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๓๐ ปี
๒.๑๙ เรือนจำกลางกำแพงเพชร	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๓๐ ปี
๒.๒๐ เรือนจำกลางขอนแก่น	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๕ ปี
๒.๒๑ เรือนจำกลางนครสวรรค์	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๕ ปี
๒.๒๒ เรือนจำกลางลำปาง	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๒๓ เรือนจำกลางฉะเชิงเทรา	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๒๔ เรือนจำกลางนครปฐม	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๒๕ เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๒๖ เรือนจำกลางพัทลุง	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๒๗ เรือนจำกลางลพบุรี	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๒๘ เรือนจำกลางยะลา	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๒๙ เรือนจำกลางสุรินทร์	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๓๐ เรือนจำกลางปัตตานี	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๓๑ เรือนจำกลางสมุทรสงคราม	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๓๒ เรือนจำกลางนครพนม	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๓๓ เรือนจำกลางเพชรบุรี	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี
๒.๓๔ เรือนจำกลางตาก	จำคุก ๑๕ ปี ถึง ๒๐ ปี

ข้อ ๓ เรือนจำส่วนภูมิภาคตามข้อ ๑ (ข) แห่งกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ (ฉบับที่ ๓) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๗๙ มีอำนาจคุมขังผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษต่อไป ดังนี้

๓.๑ เรือนจำจังหวัดตรัง	จำคุกไม่เกิน ๒๕ ปี
๓.๒ เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓ เรือนจำจังหวัดสระแก้ว	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔ เรือนจำจังหวัดหนองบัวลำภู	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี

๓.๕	เรือนจำจังหวัดนนทบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๖	เรือนจำจังหวัดสงขลา	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๗	เรือนจำจังหวัดพิษณุโลก	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๘	เรือนจำจังหวัดปทุมธานี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๙	เรือนจำจังหวัดสระบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๐	เรือนจำจังหวัดอ่างทอง	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๑	เรือนจำจังหวัดชัยนาท	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๒	เรือนจำจังหวัดกาญจนบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๓	เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๔	เรือนจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๕	เรือนจำจังหวัดตราด	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๖	เรือนจำจังหวัดจันทบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๗	เรือนจำจังหวัดนครนายก	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๘	เรือนจำจังหวัดปราจีนบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๑๙	เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๐	เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๑	เรือนจำจังหวัดยโสธร	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๒	เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๓	เรือนจำจังหวัดกาฬสินธุ์	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๔	เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๕	เรือนจำจังหวัดร้อยเอ็ด	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๖	เรือนจำจังหวัดเลย	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๗	เรือนจำจังหวัดหนองคาย	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๘	เรือนจำจังหวัดสกลนคร	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๒๙	เรือนจำจังหวัดพะเยา	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๐	เรือนจำจังหวัดแพร่	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๑	เรือนจำจังหวัดพิจิตร	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๒	เรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๓	เรือนจำจังหวัดสุโขทัย	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๔	เรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๕	เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๖	เรือนจำจังหวัดชุมพร	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๗	เรือนจำจังหวัดภูเก็ต	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๘	เรือนจำจังหวัดสิงห์บุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๓๙	เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔๐	เรือนจำจังหวัดมุกดาหาร	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี

๓.๔๑	เรือนจำจังหวัดน่าน	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔๒	เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔๓	เรือนจำจังหวัดกระบี่	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔๔	เรือนจำจังหวัดพังงา	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔๕	เรือนจำจังหวัดระนอง	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔๖	เรือนจำจังหวัดนครราชสีมา	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔๗	เรือนจำจังหวัดสตูล	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔๘	เรือนจำจังหวัดลำพูน	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๔๙	เรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๕๐	เรือนจำอำเภอพล	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๕๑	เรือนจำอำเภอสว่างแดนดิน	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๕๒	เรือนจำอำเภอเทิง	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๕๓	เรือนจำอำเภอบัวใหญ่	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๕๔	เรือนจำอำเภอรัตนบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๕๕	เรือนจำอำเภอทองผาภูมิ	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๕๖	เรือนจำอำเภอกันทรลักษ์	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๕๗	เรือนจำอำเภอนางรอง	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๓.๕๘	เรือนจำอำเภอธัญบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๕๙	เรือนจำอำเภอกบินทร์บุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๐	เรือนจำอำเภอภูเขียว	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๑	เรือนจำอำเภอสีคิ้ว	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๒	เรือนจำอำเภอฝาง	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๓	เรือนจำอำเภอแม่สอด	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๔	เรือนจำอำเภอสุวรรณคโลก	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๕	เรือนจำอำเภอหล่มสัก	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๖	เรือนจำอำเภอไชยา	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๗	เรือนจำอำเภอหลังสวน	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๘	เรือนจำอำเภอตะกั่วป่า	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๖๙	เรือนจำอำเภอทุ่งสง	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๗๐	เรือนจำอำเภอปากพนัง	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๗๑	เรือนจำอำเภอบึงกาฬ	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๗๒	เรือนจำอำเภอแม่สะเรียง	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๓.๗๓	เรือนจำอำเภอเบตง	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี

ข้อ ๔ เรือนจำพิเศษ หรือทัณฑสถาน ตามข้อ ๑ (ค) แห่งกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ (ฉบับที่ ๓) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย

กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๙ มีอำนาจคุ้มครองผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษต่อไป ดังนี้

๔.๑ เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี
๔.๒ เรือนจำพิเศษธนบุรี	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี
๔.๓ เรือนจำพิเศษมีนบุรี	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี
๔.๔ เรือนจำพิเศษพญา	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี
๔.๕ เรือนจำพิเศษกำแพงเพชร	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๖ เรือนจำพิเศษขอนแก่น	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๗ เรือนจำพิเศษฉะเชิงเทรา	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๘ เรือนจำพิเศษชลบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๙ เรือนจำพิเศษเชียงใหม่	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๐ เรือนจำพิเศษเชียงใหม่	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๑ เรือนจำพิเศษนครปฐม	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๒ เรือนจำพิเศษนครราชสีมา	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๓ เรือนจำพิเศษนครศรีธรรมราช	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๔ เรือนจำพิเศษนครสวรรค์	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๕ เรือนจำพิเศษพัทลุง	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๖ เรือนจำพิเศษยะลา	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๗ เรือนจำพิเศษระยอง	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๘ เรือนจำพิเศษราชบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๑๙ เรือนจำพิเศษลพบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๐ เรือนจำพิเศษลำปาง	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๑ เรือนจำพิเศษสมุทรปราการ	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๒ เรือนจำพิเศษสุราษฎร์ธานี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๓ เรือนจำพิเศษอุดรธานี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๔ เรือนจำพิเศษอุบลราชธานี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๕ เรือนจำพิเศษสุรินทร์	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๖ เรือนจำพิเศษปัตตานี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๗ เรือนจำพิเศษสมุทรสงคราม	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๘ เรือนจำพิเศษนครพนม	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๒๙ เรือนจำพิเศษเพชรบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๓๐ เรือนจำพิเศษตาก	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๓๑ ทัณฑสถานหญิงกลาง	ถึงประหารชีวิต
๔.๓๒ ทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์	ถึงประหารชีวิต
๔.๓๓ ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่	ถึงตลอดชีวิต
๔.๓๔ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง	ถึงตลอดชีวิต

๔.๓๕	ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง	ถึงตลอดชีวิต
๔.๓๖	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษคลองไผ่	จำคุกไม่เกิน ๓๐ ปี
๔.๓๗	ทัณฑสถานหญิงหล่มสัก	จำคุกไม่เกิน ๓๐ ปี
๔.๓๘	ทัณฑสถานหญิงสงขลา	จำคุกไม่เกิน ๓๐ ปี
๔.๓๙	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษสงขลา	จำคุกไม่เกิน ๓๐ ปี
๔.๔๐	ทัณฑสถานหญิงระยอง	จำคุกไม่เกิน ๓๐ ปี
๔.๔๑	ทัณฑสถานหญิงชลบุรี	จำคุกไม่เกิน ๒๐ ปี
๔.๔๒	ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๔๓	ทัณฑสถานวัยหนุ่มกำแพงเพชร	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๔๔	ทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๔๕	ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพริก	จำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี
๔.๔๖	ทัณฑสถานหญิงธนบุรี	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๔.๔๗	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๔.๔๘	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๔.๔๙	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๔.๕๐	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๔.๕๑	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง	จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี
๔.๕๒	ทัณฑสถานเปิดทุ่งเบญจา	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี
๔.๕๓	ทัณฑสถานเปิดบ้านเนินสูง	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี
๔.๕๔	ทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี
๔.๕๕	ทัณฑสถานเปิดโคกตาบัน	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี
๔.๕๖	ทัณฑสถานเปิดหนองน้ำขุ่น	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี
๔.๕๗	ทัณฑสถานเปิดบ้านนาวง	จำคุกไม่เกิน ๗ ปี

ข้อ ๕ ให้เรือนจำและทัณฑสถานมีอำนาจคุมขังมากกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ ๒ ข้อ ๓ และ

ข้อ ๔ ได้เฉพาะกรณีการคุมขังผู้ต้องขังอายุหกสิบห้าปีขึ้นไป ดังนี้

- ๕.๑ ที่กำหนดไว้ไม่เกิน ๗ ปี เป็นไม่เกิน ๑๔ ปี
- ๕.๒ ที่กำหนดไว้ไม่เกิน ๑๐ ปี เป็นไม่เกิน ๒๐ ปี
- ๕.๓ ที่กำหนดไว้ไม่เกิน ๑๕ ปี เป็นไม่เกิน ๓๐ ปี
- ๕.๔ ที่กำหนดไว้ถึง ๒๐ ปี เป็นไม่เกิน ๔๐ ปี
- ๕.๕ ที่กำหนดไว้ถึง ๒๕ ปี เป็นไม่เกิน ๕๐ ปี
- ๕.๖ ที่กำหนดไว้ถึง ๓๐ ปี เป็นถึงตลอดชีวิต

และนอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ยังได้แบ่งเขตของ เรือนจำ/ทัณฑสถาน ตามเขตอำนาจของศาลเพื่อรองรับผู้ต้องขังระหว่างการสอบสวน ผากขัง ผู้ต้องขังพิจรณาคติ โดยกรมราชทัณฑ์ได้แบ่งเขตเรือนจำ/ทัณฑสถาน ดังนี้

เขตอิสระ

- เรือนจำกลางคลองเปรม
- ทักษสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์
- เรือนจำกลางบางขวาง
- เรือนจำพิเศษกรุงเทพ
- เรือนจำพิเศษธนบุรี
- ทักษสถานบำบัดพิเศษกลาง
- ทักษสถานวัยหนุ่มกลาง
- ทักษสถานหญิงกลาง
- เรือนจำกลางคลองไผ่
- เรือนจำชั่วคราวคลองไผ่
- เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช
- เรือนจำพิเศษนครศรีธรรมราช
- เรือนจำชั่วคราวเขาหมาก
- เรือนจำกลางนครสวรรค์
- เรือนจำชั่วคราวนครสวรรค์
- เรือนจำชั่วคราวคลองโพธิ์
- เรือนจำกลางระยอง
- เรือนจำพิเศษระยอง
- เรือนจำชั่วคราวเขาไม้แก้ว
- เรือนจำกลางราชบุรี
- เรือนจำพิเศษราชบุรี
- เรือนจำชั่วคราวเขาบิน
- เรือนจำกลางเขาบิน
- ทักษสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี
- ทักษสถานหญิงนครราชสีมา

เขต 1

- เรือนจำพิเศษมีนบุรี
- ทักษสถานหญิงธนบุรี
- เรือนจำจังหวัดชัยนาท
- เรือนจำชั่วคราวเขาพลอง
- เรือนจำจังหวัดนนทบุรี
- เรือนจำจังหวัดปทุมธานี
- เรือนจำอำเภอธัญบุรี
- ทักษสถานบำบัดพิเศษปทุมธานี
- เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา

- เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ทักษสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา
- ทักษสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา
- เรือนจำกลางลพบุรี
- เรือนจำพิเศษลพบุรี
- เรือนจำพิเศษสมุทรปราการ
- เรือนจำจังหวัดสระบุรี
- เรือนจำจังหวัดสิงห์บุรี
- เรือนจำจังหวัดอ่างทอง
- เรือนจำอำเภอชัยบาดาล
- สถานกักขังกลาง จังหวัดปทุมธานี
- เรือนจำกลางสมุทรปราการ

เขต2

- เรือนจำจังหวัดจันทบุรี
- ทักษสถานเปิดทุ่งเบญจา(จันทบุรี)
- เรือนจำกลางฉะเชิงเทรา
- เรือนจำพิเศษฉะเชิงเทรา
- เรือนจำกลางชลบุรี
- เรือนจำพิเศษชลบุรี
- เรือนจำชั่วคราวบ้านบึง(ชลบุรี)
- เรือนจำพิเศษพัทยา
- ทักษสถานหญิงชลบุรี
- เรือนจำจังหวัดตราด
- เรือนจำชั่วคราวเขาระกำ(ตราด)
- เรือนจำจังหวัดนครนายก
- เรือนจำจังหวัดปราจีนบุรี
- ทักษสถานเปิดบ้านเนินสูง(ปราจีนบุรี)
- ทักษสถานเปิดห้วยโป่ง(ระยอง)
- เรือนจำจังหวัดสระแก้ว
- เรือนจำอำเภอภูกบินทร์บุรี
- สถานกักขังกลางจังหวัดตราด

เขต3

- เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ
- เรือนจำอำเภอภูเขียว(ชัยภูมิ)
- เรือนจำกลางนครราชสีมา
- เรือนจำพิเศษนครราชสีมา

- เรือ่นจำชั้วคราวพิมาย(นครราชสีมา)
- ทัณทสสถานเกษตรอุตสาหกรรรมเขาพริก
- เรือ่นจำอำเภอสี้ควั(นครราชสีมา)
- เรือ่นจำจ้งหวัดบุรีรัมย์
- เรือ่นจำชั้วคราวโคมะตุ้ม(บุรีรัมย์)
- เรือ่นจำอำเภอนางรอง
- เรือ่นจำจ้งหวัดยโสธร
- เรือ่นจำจ้งหวัดศรีสะเกษ
- เรือ่นจำกลางสุรินทร์
- เรือ่นจำพิเศษสุรินทร์
- เรือ่นจำชั้วคราวโคกตาบัน(สุรินทร์)
- เรือ่นจำจ้งหวัดอำนาจเจริญ
- เรือ่นจำกลางอุบลราชธานี
- เรือ่นจำอำเภอบัวใหญ่
- เรือ่นจำอำเภอรัตนบุรี
- เรือ่นจำอำเภอกันทรลักษ์

เขต4

- เรือ่นจำจ้งหวัดกาฬสินธุ์
- เรือ่นจำชั้วคราวโคกค้ำม่วง(กาฬสินธุ์)
- เรือ่นจำกลางขอนแก่น
- เรือ่นจำพิเศษขอนแก่น
- เรือ่นจำอำเภอพล
- ทัณทสสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น
- เรือ่นจำกลางนครพนม
- เรือ่นจำพิเศษนครพนม
- เรือ่นจำจ้งหวัดมหาสารคาม
- เรือ่นจำจ้งหวัดมุกดาหาร
- เรือ่นจำจ้งหวัดร้อยเอ็ด
- เรือ่นจำชั้วคราวรอบเมือง(ร้อยเอ็ด)
- เรือ่นจำจ้งหวัดเลย
- เรือ่นจำจ้งหวัดสกลนคร
- เรือ่นจำชั้วคราวนาอ้อย(สกลนคร)
- เรือ่นจำอำเภอสว่างแดนดิน(สกลนคร)
- เรือ่นจำจ้งหวัดหนองคาย
- เรือ่นจำอำเภอบึงกาฬ(หนองคาย)
- เรือ่นจำจ้งหวัดหนองบัวลำภู

- เรือนจำกลางอุดรธานี
- เรือนจำพิเศษอุดรธานี

เขต5

- เรือนจำกลางเชียงราย
- เรือนจำพิเศษเชียงราย
- เรือนจำกลางเชียงใหม่
- เรือนจำพิเศษเชียงใหม่
- ทัดพลสถานหญิงเชียงใหม่
- เรือนจำอำเภอฝาง
- เรือนจำจังหวัดน่าน
- เรือนจำชั่วคราวเขาน้อย
- เรือนจำจังหวัดพะเยา
- เรือนจำจังหวัดแพร่
- เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- เรือนจำอำเภอแม่สะเรียง
- เรือนจำกลางลำปาง
- เรือนจำพิเศษลำปาง
- ทัดพลสถานบำบัดพิเศษลำปาง
- เรือนจำจังหวัดลำพูน
- เรือนจำอำเภอเทิง
- สถานกักขังกลางจังหวัดลำปาง

เขต6

- เรือนจำกลางกำแพงเพชร
- เรือนจำพิเศษกำแพงเพชร
- เรือนจำกลางตาก
- เรือนจำพิเศษตาก
- เรือนจำอำเภอแม่สอด
- ทัดพลสถานเปิดหนองน้ำขุน
- เรือนจำจังหวัดพิจิตร
- เรือนจำกลางพิษณุโลก
- เรือนจำจังหวัดพิษณุโลก
- เรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์
- เรือนจำชั่วคราวแค่น้อย
- เรือนจำอำเภอหล่มสัก
- ทัดพลสถานหญิงพิษณุโลก
- เรือนจำจังหวัดสุโขทัย

- เรือนจำอำเภอสวรรคโลก
- เรือนจำชั่วคราวหนองเรียง
- เรือนจำจังหวัดอุตรดิตถ์
- เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี

เขต7

- เรือนจำจังหวัดกาญจนบุรี
- เรือนจำอำเภอทองผาภูมิ
- เรือนจำกลางนครปฐม
- เรือนจำพิเศษนครปฐม
- เรือนจำชั่วคราววังตะกุก
- เรือนจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- เรือนจำกลางเพชรบุรี
- เรือนจำพิเศษเพชรบุรี
- เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง
- เรือนจำกลางสมุทรสงคราม
- เรือนจำพิเศษสมุทรสงคราม
- เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
- เรือนจำชั่วคราวบางหญ้าแพรก
- เรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี

เขต8

- เรือนจำจังหวัดกระบี่
- เรือนจำชั่วคราวกระบี่น้อย
- เรือนจำจังหวัดชุมพร
- เรือนจำอำเภอหลังสวน(ชุมพร)
- เรือนจำชั่วคราวห้วยกลิ้ง
- เรือนจำอำเภอทุ่งสง(นครศรี)
- เรือนจำอำเภอปากพนัง(นครศรี)
- ทัดถสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช
- เรือนจำจังหวัดพังงา
- เรือนจำชั่วคราวเขาตอย
- เรือนจำอำเภอตะกั่วป่า(พังงา)
- เรือนจำจังหวัดภูเก็ต
- เรือนจำชั่วคราวบ้านบางโจ
- เรือนจำจังหวัดระนอง
- เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี
- เรือนจำพิเศษสุราษฎร์ธานี

- เรือนจำชั่วคราวทุ่งเขน(สุราษฎร์ธานี)
- เรือนจำอำเภอเกาะสมุย
- เรือนจำอำเภอไชยา(สุราษฎร์ธานี)
- สถานกักขังกลางนครศรีธรรมราช

เขต9

- เรือนจำจังหวัดตรัง
- เรือนจำชั่วคราวเหรียญทอง
- เรือนจำจังหวัดนราธิวาส
- เรือนจำชั่วคราวโคกยามู
- เรือนจำกลางปัตตานี
- เรือนจำพิเศษปัตตานี
- เรือนจำกลางพัทลุง
- เรือนจำพิเศษพัทลุง
- ทณฑสถานเปิดบ้านนาวง(พัทลุง)
- เรือนจำกลางยะลา
- เรือนจำพิเศษยะลา
- เรือนจำอำเภอเบตง(ยะลา)
- เรือนจำกลางสงขลา
- เรือนจำจังหวัดสงขลา
- ทณฑสถานหญิงสงขลา
- ทณฑสถานบำบัดพิเศษสงขลา
- เรือนจำจังหวัดสตูล
- เรือนจำอำเภอนาทวี

๘.๒ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นกระบวนการในการที่จะทำความรู้จักกับผู้ต้องขังเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง มีขั้นตอน ดังนี้

๘.๑ การศึกษาประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล จะทำให้เจ้าหน้าที่รู้จักผู้ต้องขังแต่ละบุคคลได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้อาจทำได้โดยการศึกษาจากเอกสารทางคดีของทางราชการ จากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง จากรายงานการสืบเสาะก่อนการพิจารณาคดีของพนักงานคุมประพฤติ และจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตในเรือนจำ

๘.๒ การวิเคราะห์และจัดประเภทผู้ต้องขัง จากการศึกษารวบรวมข้อมูลประวัติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง จะเป็นพื้นฐานที่จะนำมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุการกระทำผิดและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เหมาะสม ทั้งด้านการควบคุมดูแลและด้านการอบรมแก้ไขเพื่อให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่กระทำผิดซ้ำอีก

๘.๓ การติดตามประเมินผล จากการที่ได้วิเคราะห์และจัดประเภทผู้ต้องขังตลอดถึงการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลหรือรายประเภทไปแล้ว ก็ต้องมีการประเมินผลว่าผลการดำเนินการในการอบรมแก้ไขเหมาะสมกับผู้ต้องขังแล้วเพียงไรหรือมาตรการในการควบคุมมีความเหมาะสมเพียงไร ผ่อนปรนหรือไม่ ทั้งนี้เป็นการประเมินการวิเคราะห์และการใช้มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหลังการวิเคราะห์ว่าเหมาะสมเพียงใด หากไม่เหมาะสมหรือมีข้อมูลเปลี่ยนไป ก็ต้องมีการจำแนกลักษณะซ้ำ

๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๗.๑ เรือนจำกลางอุดรธานี มีการออกระเบียบว่าด้วยการรักษาวินัยของผู้ต้องขังไว้ดังนี้ (นายวสันต์ สิงคเสลิต, ๒๕๔๓) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างวินัยผู้ต้องขังด้วยระบบการตัดคะแนนความประพฤติ : กรณีศึกษาเรือนจำกลางอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี มีระเบียบเรือนจำกลางอุดรธานีว่าด้วยการรักษาวินัยของผู้ต้องขัง พ.ศ.๒๕๔๔) สรุปได้ดังนี้

๗.๑.๑ กำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนที่ถูกคุมขังที่เรือนจำกลางอุดรธานี มีคะแนนความประพฤติเต็มจำนวน ๑๐๐ คะแนน

๗.๑.๒ หลักเกณฑ์ในการตัดคะแนนความประพฤติ ให้เป็นไปตามตารางคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขังเรือนจำกลางอุดรธานี ดังนี้

หลักเกณฑ์ในการตัดคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขัง

ลำดับที่	หลักเกณฑ์	คะแนนที่ถูกตัดต่อครั้งที่ กระทำผิด
	ก. การรับผิดชอบต่อตนเอง	
๑.	ไม่ตัดผมสั้น โคนหมวดเคราตามระเบียบ	๓
๒.	ไม่รักษาร่างกายให้สะอาด	๓
๓.	สวมใส่สิ่งของที่ดูเป็นเครื่องประดับร่างกาย	๓
๔.	เครื่องหลับนอนเกินขนาดที่เรือนจำกำหนด	๓
๕.	เครื่องหลับนอนมีกลิ่นอับ	๓
	ข. การรับผิดชอบต่อส่วนรวม	
๑.	การทิ้งก้นบุหรี่ เศษขยะไม่ลงจุดที่กำหนด	๕
๒.	การมีกิริยาพูดจาก้าวร้าวไม่สุภาพต่อผู้ต้องขังอื่น แต่ยังไม่ถึงขั้นทะเลาะวิวาท	๔
๓.	การมีกิริยาพูดจาก้าวร้าวไม่สุภาพต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ แต่ยังไม่ถึงขั้นกระด้างกระเดื่อง	๕
๔.	ไม่ขยันหมั่นเพียรหรือไม่ตั้งใจในการศึกษาอบรม	๕
๕.	ไม่ขยันหมั่นเพียรหรือไม่ตั้งใจในการฝึกอบรมวิชาชีพ	๕
๖.	หลีกเลี่ยงพิธีการอบรมของเจ้าหน้าที่	๕
๗.	ลักลอบนำสิ่งของออกจากโรงงาน	๕
๘.	มีสิ่งของที่ทำจากวัสดุโรงงานไว้ในครอบครอง	๕
๙.	ไม่ทำความเคารพเมื่อพบเจ้าหน้าที่	๕
๑๐.	ฝ่าฝืนระเบียบทางราชการที่เป็นความผิดเล็กน้อย	๓

๗.๑.๓ ให้นำคะแนนความประพฤติมาประกอบการพิจารณาการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อกับบุคคลภายนอก การเลื่อนชั้น การพักการลงโทษ การจ่ายรางวัลปันผล การคัดเลือกส่งออกทำงานนอกเรือนจำ การคัดเลือกส่งออกทำงานสาธารณประโยชน์นอกเรือนจำ การแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็น ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำกับผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในเรือนจำกลางอุดรธานี

๗.๑.๔ ผู้ต้องขังผู้ใดที่ถูกตัดคะแนนความประพฤติ ตาม ข้อ ๒ เมื่อรวมคะแนนที่ถูกตัดไปหักออกจากคะแนนเต็ม ตามข้อ ๑ แล้ว มีคะแนนคงเหลือต่ำกว่า ๘๐ คะแนน จะไม่ได้รับการพิจารณาให้ได้รับสิทธิประโยชน์ ตามข้อ ๓ โดยไม่ต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวน ยกเว้นการจะตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือการติดต่อกับบุคคลภายนอกของคนต้องขังและคนฝาก จะต้องตั้งคณะสอบสวนเพื่อพิจารณาลงโทษทางวินัย ตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช ๒๔๗๙

การพบทนาย กงสุล หรือตัวแทนจากสถานทูต ไม่อยู่ในการบังคับใช้กับระเบียบนี้

๗.๑.๕ นักโทษเด็ดขาดที่เป็นชั้นเยี่ยม หากถูกตัดคะแนนความประพฤติ ตามข้อ ๒ เมื่อรวมคะแนนที่ถูกตัดไปหักออกจากคะแนนเต็มตามข้อ ๑ แล้ว มีคะแนนคงเหลือต่ำกว่า ๘๐ คะแนนจะถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาตัดสิทธิประโยชน์ตามข้อ ๓

๗.๑.๖ ผู้ต้องขังที่ถูกตัดคะแนนความประพฤติ จนมีคะแนนคงเหลือต่ำกว่า ๘๐ คะแนน จะได้รับการพิจารณาให้เพิ่มคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน อีกครั้ง ต้องผ่าน ๑๘๐ วัน นับตั้งแต่วันที่คะแนนต่ำกว่า ๘๐ คะแนน

๗.๑.๗ เจ้าหน้าที่ที่สังกัดและปฏิบัติหน้าที่ อยู่ที่เรือนจำกลางอุดรธานี ยกเว้นลูกจ้างประจำลูกจ้างชั่วคราว มีอำนาจในการตัดคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขังทุกคน เมื่อพบเห็นการกระทำซึ่งปรากฏตามตารางแนบท้ายระเบียบนี้ โดยต้องลงลายชื่อกำกับทุกครั้งในสมุดความประพฤติประจำตัวผู้ต้องขัง

๗.๑.๘ เมื่อเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการตามข้อ ๗ แล้ว ให้ส่งรายงานไปที่หัวหน้าฝ่ายควบคุม ตามแบบบันทึกที่ได้กำหนดไว้ เพื่อที่ฝ่ายควบคุมจะได้นำไปบันทึกในสมุดประวัติผู้ต้องขังต่อไป

๗.๑.๙ ให้ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่สังกัดเรือนจำกลางอุดรธานี ในการรักษาและปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนี้โดยเคร่งครัด ห้ามมิให้ละเลยเพิกถอนโดยเด็ดขาด มิฉะนั้นจะถือว่าละเลยต่อหน้าที่

๗.๑.๑๐ ผู้ต้องขังคนใดเมื่อถูกเจ้าหน้าที่ทำการตัดคะแนนความประพฤติแล้ว เห็นว่าไม่ถูกต้องหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม ให้มีหนังสือร้องถึงผู้บัญชาการเรือนจำตามลำดับชั้น โดยระบุเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมลงลายมือชื่อจริง ภายใน ๕ วัน นับตั้งแต่วันที่ถูกตัดคะแนนความประพฤติ เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จะถือว่าผู้ต้องขังยอมรับการกระทำของเจ้าหน้าที่ว่าถูกต้องแล้ว

๗.๑.๑๑ เจ้าหน้าที่สังกัดเรือนจำกลางอุดรธานี จะได้รับแจกสมุดบันทึกการ ตัดคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขัง ๑ เล่ม เมื่อผู้ต้องขังรายใดถูกเรียกตัดคะแนนความประพฤติ ผู้ต้องขังรายนั้นจะต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษทางวินัยสถานหนัก

๗.๒ ฐิตียา เพชรมณี ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง สรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้ (การเปรียบเทียบระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ฐิตียา เพชร มณี รายงานการศึกษา กรมราชทัณฑ์ ๒๕๕๔) มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษาแนวคิดและ วิธีดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ เพื่อศึกษาปัญหาในการจำแนก ลักษณะผู้ต้องขังเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ เพื่อศึกษาจุดเด่นของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังใน ประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานราชทัณฑ์ในประเทศไทย และเพื่อนำผล การศึกษามาจัดทำโครงการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล การศึกษาดังกล่าว เป็นการศึกษาระเบียงเอกสาร (Documentary Research) พบว่า ปัจจุบันการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังใน ประเทศไทย มีการวางระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไว้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถแก้ไข ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลได้อย่างชัดเจนเนื่องจากประสบปัญหาหลายประการ เช่น จำนวนผู้ต้องขังที่ เกินความจุของเรือนจำและทัณฑสถาน สถานที่ในการควบคุมและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละกลุ่ม ขาดบุคลากรที่มีคุณสมบัติในการทำงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง อีกทั้งขาดการตระหนักถึง ความสำคัญจากเจ้าหน้าที่ในสายงานต่าง ๆ และการร่วมมือประสานงานกันอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะ ควรมีการทำงานในระบบของสหวิชาชีพ การจัดตั้งศูนย์จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การพัฒนาระบบการ จัดเก็บฐานข้อมูลและการพัฒนาเจ้าหน้าที่ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

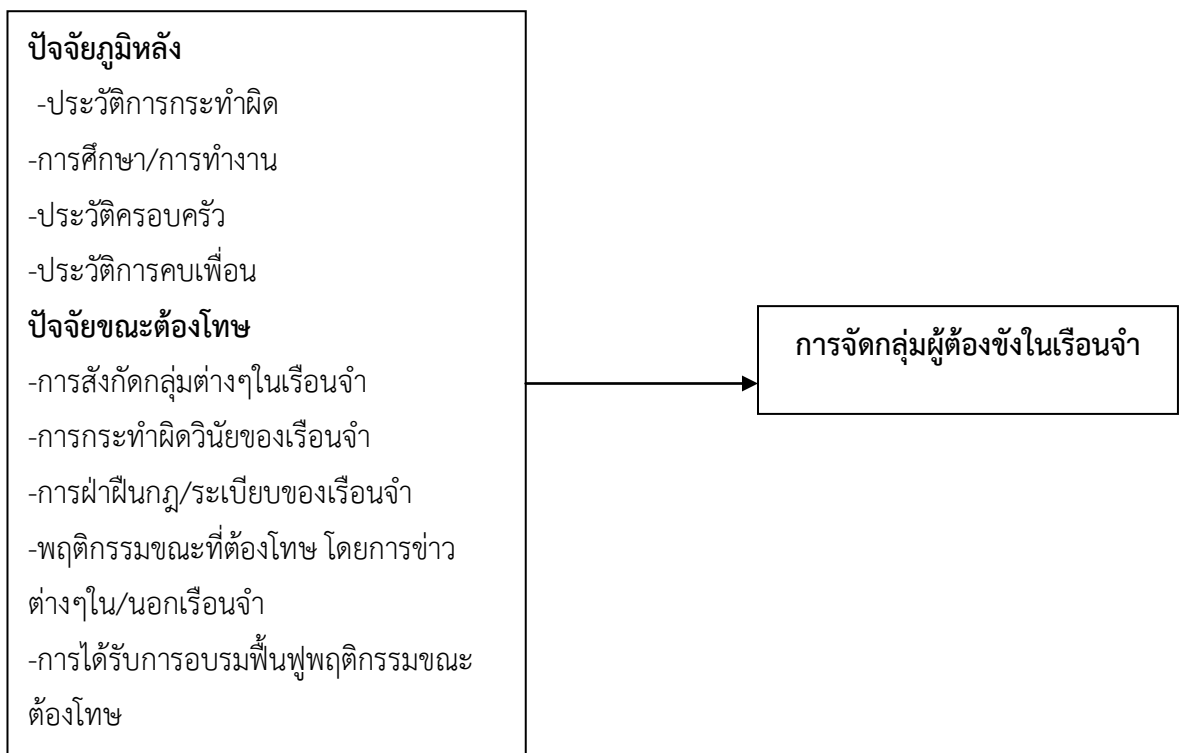
๗.๓ กลุ่มงานพัฒนาระบบด้านทัณฑปฏิบัติ สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ ได้ศึกษาเรื่อง การเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม สรุปได้ดังนี้ (รายงานการศึกษาวิจัย เรื่องการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ ๒๕๕๖) การศึกษาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังให้ เหมาะสมกับพฤติกรรมและเพื่อศึกษามาตรฐานในการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบัน มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการเลื่อนชั้นผู้ต้องขัง จำนวน ๑๙ ท่าน พบว่า การเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ถือ เป็นประโยชน์ ไม่ใช่สิทธิของผู้ต้องขัง การจะพิจารณาให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของ ผู้ต้องขัง ควรมีการนำระบบการให้คะแนนและการสะสมคะแนนของพฤติกรรมที่ดีมาใช้ โดยการให้ คะแนนผู้ต้องขังเต็มร้อยคะแนนเมื่อแรกจับตัวเข้ามาในเรือนจำ จากนั้นเมื่อผู้ต้องขังมีการกระทำที่ไม่ เหมาะสมหรือมีการกระทำผิดเกิดขึ้น จะให้มีการตัดคะแนนออกไป โดยจะต้องมีการกำหนด พฤติกรรมการกระทำผิดที่ชัดเจนรวมถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆด้วย ในการพิจารณาเลื่อนชั้น ผู้ต้องขังจะต้องจัดทำในรูปแบบของคณะกรรมการและคณะกรรมการในการเลื่อนชั้นผู้ต้องขัง จะต้อง เป็นเจ้าหน้าที่จากทุกฝ่ายของเรือนจำ

๘.สรุป

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้นำปรัชญาในเรื่องของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเข้ามาใช้การ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยนำประโยชน์ในเรื่องของการเลื่อนชั้นผู้ต้องขังเข้ามาเป็นแรงจูงใจในการ

ประพฤติกปฏิบัติตนดีของผู้ต้องขัง ซึ่งชั้นของผู้ต้องขังจะกำหนดออกเป็นหกชั้น ได้แก่ ชั้นเยี่ยม ชั้นดี มาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นเลวและชั้นเลวมาก โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้ต้องขังเป็นสำคัญ ในแต่ละชั้นจะมีประโยชน์ที่ได้รับแตกต่างกันไป ทั้งประโยชน์ในเรื่องของการพักการลงโทษและการลดวันต้องโทษ เป็นต้น ถ้าผู้ต้องขังที่อยู่ในชั้นสูงๆจะได้รับประโยชน์มากกว่าผู้ต้องขังที่ชั้นต่ำกว่านั้นหมายถึงโอกาสที่จะได้รับการปล่อยตัวได้ก่อนครบกำหนดโทษจริง แต่ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ยังไม่สามารถในการแยกพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้อย่างแท้จริง เพราะจำนวนผู้ต้องขังที่มีเป็นจำนวนมาก และต้องควบคุมในสถานที่เดียวกันไม่สามารถแยกการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน อีกทั้งผู้ต้องขังไม่แสดงพฤติกรรมที่แท้จริงออกมา ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถจะกำหนดชั้นของผู้ต้องขังให้ตรงกับพฤติกรรมได้ และก่อให้เกิดปัญหาตามมาในเรื่องของการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่และยาเสพติด ที่เป็นปัญหาที่สำคัญและยากต่อการแก้ไข

๘.กรอบแนวคิดของการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไขปัญหาเสพติดและการแก้ไขพฤติกรรมเสีย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่จะดำเนินการศึกษาในครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้บริหารในส่วนกลาง กลุ่มผู้บริหารในระดับเรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด เรือนจำอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานรวมจำนวน ๒๐ คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องของการเลื่อนชั้น/จัดชั้นผู้ต้องขัง ประกอบไปด้วย

- ๑.๑ ผู้ตรวจราชการกรมราชทัณฑ์
- ๑.๒ ผู้บัญชาการเรือนจำกลาง
- ๑.๓ ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัด
- ๑.๔ ผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอ
- ๑.๕ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนเลื่อน-ลดชั้นและลดวันต้องโทษจำคุก

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๒.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ จะทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลดังนี้ คือ

- ๒.๑.๑ ห้องสมุดกรมราชทัณฑ์
- ๒.๑.๒ ห้องสมุด วปอ.
- ๒.๑.๓ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ๒.๑.๔ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล
- ๒.๑.๕ websites ที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑.๖ ค้นคว้าจากเอกสาร วรรณกรรม ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและ

ต่างประเทศ

๒.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ จะดำเนินการในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth – Interview) กลุ่มผู้บริหารในส่วนกลาง กลุ่มผู้บริหารในระดับเรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด เรือนจำอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมจำนวน ๒๐ คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องของการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขัง คือ แหล่งข้อมูลที่สำคัญ (KIs) จำนวน ๒๐ คน ประกอบไปด้วย

๒.๒.๑ ผู้ตรวจราชการกรมราชทัณฑ์

๒.๒.๒ ผู้บัญชาการเรือนจำกลาง

๒.๒.๓ ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัด

๒.๒.๔ ผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอ

๒.๒.๕ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนเรือน-ลดชั้นและลดวันต้องโทษจำคุก

๓.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการดำเนินการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งจะต้องเป็นแบบที่มีความน่าเชื่อถือ ผ่านการตรวจสอบแล้ว

๔.การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ดังกล่าวข้างต้น โดยใช้แนวความคิด แนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

บทที่ ๔

ผลการศึกษาและวิเคราะห์

การศึกษาถึงแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรมได้ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ จำนวน ๒๐ คน สามารถแบ่งบทที่ ๔ ออกได้เป็น ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ส่วนที่ ๑ ผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปได้ดังนี้

๑.๑ รูปแบบในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไขปัญหาเสพติดและการแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง ควรจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร รวมทั้งกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ/ประโยชน์ของผู้ต้องขัง ในแต่ละชั้นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นไว้ ดังนี้

๑.๑.๑ ต้องมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตามระดับของความเป็นอาชญากร
ได้แก่

- อาชญากรแท้ โดยสันดาน ให้เน้นการควบคุมแต่เพียงอย่างเดียว
- กลุ่มที่กระทำผิดด้วยความจำเป็น ยากจน บันดาลโทษ ให้เน้นการฟื้นฟู

และแก้ไข

- คนวิกลจริต/บกพร่องทางอารมณ์/เสพยาเสพติด เน้นการรักษา

แต่ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ยังไม่ได้มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้เป็นแบบนี้ และมีรูปแบบการปฏิบัติเหมือนกันทุกกลุ่ม

๑.๑.๒ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการจัดกลุ่ม จะต้องเพิ่มเติมการจัดกลุ่ม
ดังนี้

- แยกตามกลุ่มอายุ
- แยกตามสมรรถภาพทางร่างกาย
- แยกตามชั้น
- แยกตามความสามารถในการเรียนรู้
- ผู้ต้องขังที่มีความสามารถพิเศษต่างๆ
- ผู้ต้องขังที่เป็นความผิดไม่รุนแรง (ลหุโทษ)

๑.๑.๓ ประโยชน์ในเรื่องของการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ การพระราชทานอภัยโทษ ถ้าจะเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการระบายผู้ต้องขังได้มากขึ้น จะต้องดำเนินการแก้ไขกฎกระทรวง ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

๑.๑.๔ แยกผู้ต้องขังความผิดคดีอาญาเสพติดให้โทษตลอดจนคดีอื่น ซึ่งมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดออกจากผู้ต้องขังความผิดทั่วไปอย่างเด็ดขาด

๑.๑.๕ ให้ประโยชน์แก่ผู้ต้องขังในชั้นที่สูงกว่าเพิ่มขึ้นจากเดิม เช่น การได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ชั้นดี ๓ วัน ชั้นดีมาก ๕ วัน ชั้นเยี่ยม ๑๐ วัน เป็นต้น เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัย

๑.๑.๖ ให้ประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง ในกรณีที่ช่วยเหลือทางราชการเป็นพิเศษ เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดร้ายสำคัญหรือข้อมูลเรื่องยาเสพติด โดยให้ได้รับการเลื่อนชั้นและได้รับการลดวันต้องโทษเป็นพิเศษ

๑.๑.๗ มีการติดตามพฤติกรรมระหว่างการควบคุม เดือนละ ๑ ครั้ง

๑.๒ เครื่องมือที่จะใช้ในการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง ควรจะเป็นดังนี้

๑.๒.๑ มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพ

๑.๒.๒ สามารถพิจารณาพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้จากความสนใจใฝ่หาความรู้ การศึกษาต่อภายในเรือนจำ การเข้ากลุ่มการฝึกวิชาชีพ และกิจกรรมต่างๆ การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเรือนจำและการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง

๑.๒.๓ เป็นการประเมินจากเจ้าหน้าที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ต้องขัง เพื่อให้ได้รับทราบพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ต้องขังว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๔ สามารถจัดกลุ่มผู้ต้องขังได้จากประเภทของฐานความผิด เกณฑ์อายุ การกระทำผิดซ้ำซาก การมีความสามารถพิเศษต่างๆ

๑.๒.๕ มีการสร้างแบบทดสอบความเป็นอาชญากร (Criminal Mind) เพื่อใช้ในการประเมินพฤติกรรม

๑.๒.๖ สร้างระบบการเลื่อนชั้นที่มีประสิทธิภาพ

๑.๒.๗ พิจารณาจากประวัติ ภูมิหลังทางสังคมที่เชื่อถือได้

๑.๓ วิธีการที่ได้มาซึ่งพฤติกรรม/การประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังควรมีวิธีการดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ เจ้าหน้าที่ผู้ทำการจำแนกผู้ต้องขัง ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีหลักจิตวิทยาให้ผู้ต้องขังมีความไว้วางใจ เพื่อจะได้ข้อมูลอันเป็นความจริงที่น่าเชื่อถือ

๑.๓.๒ ปรับปรุงแบบการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้กระชับ รัดกุมมากขึ้น เพื่อผู้ประเมินได้ดูแลพฤติกรรมผู้ต้องขังได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะใช้ประเมินหรือเก็บพฤติกรรมของผู้ต้องขังแล้ว ยังควรจะต้องมีการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ใกล้ชิดกับผู้ต้องขัง เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อไป ได้แก่ เจ้าหน้าที่ประจำกองงาน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ควบคุมในระดับที่ใกล้ชิดกับผู้ต้องขังแต่ละรายมากที่สุด หัวหน้าฝ่ายควบคุมผู้ต้องขัง (ผู้บังคับแดน) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบผู้ต้องขังทั้งหมดในแต่ละแดน เจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องเช่น เจ้าหน้าที่ประจำห้องเยี่ยมญาติ สถานพยาบาล ฝ่ายวินัยผู้ต้องขัง โรงเลี้ยงอาหารผู้ต้องขัง เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่รอบด้านและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

๑.๔ ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเรื่องชั้นของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ ทัณฑสถาน ได้แก่

๑.๔.๑ เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของระบบการเลื่อนชั้น ซึ่งไม่ได้เป็นการนำเครื่องมือมาใช้ในการต่อรอง เพื่อปรับเปลี่ยนพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง การเลื่อนชั้นจึงกลายเป็น “สิทธิ” ของผู้ต้องขังแทนที่จะเป็นประโยชน์ในการควบคุมผู้ต้องขัง ทำให้งานราชทัณฑ์ไม่ได้ประโยชน์ทุกระดับชั้นตามเจตนารมณ์ของกรมราชทัณฑ์

๑.๔.๒ ปัญหาในเรื่องของการสื่อสารกับผู้ต้องขังต่างชาติ ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

๑.๔.๓ เจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการปฏิบัติงานในส่วนของการเลื่อนชั้น ซึ่งถือว่าเป็นงานคุณภาพ มีความละเอียดในการดำเนินการ ต้องใช้เวลาในการทำการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังว่าดีพอจะได้เลื่อนชั้นไปอยู่ในชั้นที่สูงขึ้นหรือไม่ เมื่อเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอก็ส่งผลให้งานเลื่อนชั้นขาดคุณภาพลงไป

๑.๔.๔ ผู้ต้องขังขาดความกระตือรือร้น ขาดความสนใจในการเข้ารับการอบรมและพัฒนาจิตใจ

๑.๔.๕ เครื่องมือในการประเมินพฤติกรรม ปัจจุบันใช้แบบในการประเมินที่มีหัวข้อการประเมินมากเกินไป

๑.๔.๖ ปัญหาเรื่องระบบฐานข้อมูลผู้ต้องขัง ยังไม่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำให้การตรวจสอบการกระทำผิดซ้ำยังทำได้ไม่ครบถ้วน

๑.๔.๗ ปัญหาเรื่องการล้างมลทิน ซึ่งถือว่าผู้ได้รับการล้างมลทิน ไม่เคยต้องโทษมาก่อนและศาลมีอาจเพิ่มโทษได้ แต่ระเบียบกรมฯ ให้พิจารณาจากทะเบียนรายตัวหรือหลักฐานจากศูนย์ข้อมูลกรมราชทัณฑ์หรือหลักฐานจากส่วนราชการอื่นประกอบในการพิจารณาจัดชั้นนักโทษเด็ดขาดได้ ซึ่งนักโทษที่ได้รับการล้างมลทินแต่ถูกจัดให้อยู่ในชั้นเลวได้ฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด

๑.๔.๘ ปัญหาในทางปฏิบัติว่าเมื่อมีการการเลื่อนชั้นแล้ว แต่ศาลยกเลิกหมายเด็ดขาด จะต้องมีการดำเนินการเช่นไรต่อไป

๑.๔.๙ ผู้ต้องขังหลายคน มีคดีระหว่างเมื่อเลื่อนชั้นไปแล้ว และตัดสินในคดีระหว่างมักจะมีมาตราที่จะต้องปรับชั้นให้เป็นชั้นเลว ตาม ปจ.ม.๙๒, ปอ.ม.๙๓ และม.๙๗

๑.๕ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

๑.๕.๑ ควรมีการปรับปรุงกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ให้มีความครอบคลุมถึงการได้ - เสีย ประโยชน์ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดชั้นผู้ต้องขัง เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๑.๕.๒ การบังคับใช้กฎหมาย จะต้องเคร่งครัดทุกเรือนจำ มีกฎเกณฑ์เดียวกัน ใช้วิธีปฏิบัติเดียวกัน เพื่อความเป็นธรรม

๑.๕.๓ ดำเนินการพัฒนาระบบข้อมูลผู้ต้องขังในเชิงลึก

- ๑.๕.๔ ให้ความรู้ ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่
- ๑.๕.๕ มีระบบการติดตาม ประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ตลอดระยะเวลาที่ต้องโทษ
- ๑.๕.๖ มีคณะกรรมการในการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ที่กรรมการจะต้องมีครบทุกด้าน ทั้งทางด้าน การควบคุม การศึกษา การฝึกวิชาชีพ การพัฒนาจิตใจและการช่วยเหลือ
- ๑.๕.๗ แบบประเมินพฤติกรรมผู้ต้องขังจะต้องกระชับเข้าใจง่ายและสะดวกต่อผู้ประเมิน
- ๑.๕.๘ เพิ่มกระบวนการในกระตุ้นให้ผู้ต้องขัง ให้ความสำคัญกับการเลื่อนชั้นเพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเองและประโยชน์ในการบริหารงานเรือนจำ
- ๑.๕.๙ จัดทำระบบฐานข้อมูลผู้ต้องขังให้มีความทันสมัย ถูกต้องและครบถ้วน เพื่อใช้ในการพิจารณาจัดกลุ่มและจัด/เลื่อน/ลดชั้นได้ด้วยความสะดวกรวดเร็ว
- ๑.๕.๑๐ จัดทำแบบฟอร์มมาตรฐานเพื่อใช้ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการประเมินพฤติกรรมผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์

จากการทบทวนวรรณกรรมและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

๒.๑ สภาพในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน

กรมราชทัณฑ์ได้มีการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง เพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยแบ่งออกเป็น กลุ่มเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านการควบคุมและกลุ่มเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านการแก้ไข ซึ่งเป็นไปตามภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ ในเรื่องของการควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง เป็นการคืนคนดีสู่สังคม

ด้านการควบคุม ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์จะจัดประเภทของผู้ต้องขังออกมาก่อนได้แก่ กลุ่มผู้ต้องขังชาย กลุ่มผู้ต้องขังหญิง กลุ่มผู้ต้องขังวัยหนุ่ม กลุ่มผู้ต้องขังยาเสพติด เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มจะมีเรือนจำในการควบคุมผู้ต้องขังนั้น ๆ ได้แก่ กลุ่มผู้ต้องขังชายจะควบคุมในเรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด เรือนจำอำเภอ ต่างๆ ซึ่งจะเป็นกำหนดโทษด้วย ถ้ากำหนดโทษมากจะไปอยู่ในเรือนจำกลาง แต่ถ้ากำหนดโทษน้อยก็จะอยู่ในเรือนจำจังหวัด และเรือนจำอำเภอ กลุ่มผู้ต้องขังหญิงจะอยู่ในทัณฑสถานหญิง กลุ่มผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะอยู่ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม กลุ่มผู้ต้องขังยาเสพติดจะอยู่ในทัณฑสถานบำบัดพิเศษ เป็นต้น นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ยังแบ่งกลุ่มผู้ต้องขัง เพื่อการควบคุมเพิ่มเติมด้วย เนื่องจากปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ประสบปัญหาการลักลอบนำยาเสพติดและใช้เรือนจำเป็นฐานการกระทำผิด ทำให้กรมราชทัณฑ์ต้องเพิ่มการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย คือกลุ่มผู้ต้องขังที่เป็นผู้มีอิทธิพลและมีพฤติกรรมที่ใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำผิด และกลุ่มผู้ต้องขังต่อต้านต่อการปกครองของเรือนจำมีพฤติกรรมเป็นสมุนรายสำคัญของกลุ่มผู้มีอิทธิพลและใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำผิดหรือก่อการวิวาท จราจล

โดยกลุ่มผู้ต้องขังที่มีอิทธิพลและมีพฤติกรรมใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำความผิด จะถูกควบคุมตัวในแดนความมั่นคงสูง (Supermax) ในเรือนจำกลางเขาบิน และผู้ที่มีพฤติกรรมที่จะต้องเฝ้าระวัง จะอยู่ในเรือนจำความมั่นคงสูง เช่น เรือนจำพิษณุโลก เรือนจำกลางระยอง เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช และ เรือนจำกลางสงขลา เป็นต้น ซึ่งเรือนจำเหล่านี้เน้นในเรื่องของการควบคุมเป็นการเฉพาะเท่านั้นและมีเครื่องมือ/เทคโนโลยีเสริมเพื่อช่วยในการควบคุมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กล้องวงจรปิด (CCTV) เครื่องตัดสัญญาณโทรศัพท์ (Jammer) เป็นต้น ในขณะที่ผู้ต้องขังที่ต่อต้านยากต่อการปกครองของเรือนจำ จะถูกควบคุมตัวในเรือนจำกลางคลองเปรม ซึ่งเป็นเรือนจำเฉพาะในเรื่องของการปรับพฤติกรรมของผู้ต้องขังกลุ่มต่อต้านให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

สำหรับกลุ่มในการแก้ไขผู้ต้องขังนั้น ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้มีนโยบายในการจัดเรือนจำเฉพาะทางชั้น ๗ ประเภท วัตถุประสงค์ เพื่อให้แก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ให้สามารถกลับตนเป็นคนดี และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อพ้นโทษแล้ว ได้แก่

๒.๑.๑ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จะเริ่มดำเนินการในทัณฑสถานวัยหนุ่มและเรือนจำชั่วคราว

๒.๑.๒ เรือนจำรับจ้างแรงงาน ถือเป็นดำเนินการแบบ Work Release ให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสออกไปทำงานข้างนอกในลักษณะของการไปเช้า – เย็นกลับ เพื่อทดลองให้ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคมและฝึกทักษะวิชาชีพในการทำงาน

๒.๑.๓ เรือนจำสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เช่น ผู้ต้องขังที่มีความสามารถด้านดนตรี หรืองานทัศนศิลป์ต่างๆ

๒.๑.๔ เรือนจำกีฬา สำหรับเสริมสร้างวินัยและสมรรถภาพทางร่างกาย ให้กับผู้ต้องขัง เป็นการสร้างความเข้มแข็งทั้งทางกายและทางใจ

๒.๑.๕ เรือนจำฝึกวิชาชีพ สำหรับผู้ต้องขังที่มีทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพช่างต่างๆ ต้องใช้ทักษะและเวลาในการฝึกฝนยาวนาน เช่น การแกะสลักไม้ การฝังมุก ขนเครื่องไม้ เป็นต้น

๒.๑.๖ เรือนจำสำหรับผู้ต้องขังที่เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทางด้านเกษตรกรรมจะคัดผู้ต้องขังที่มีอาชีพทางการเกษตร และจะออกไปทำงานเกษตรเมื่อพ้นโทษแล้ว

๒.๑.๗ เรือนจำการศึกษา สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องการจะศึกษาต่อในระดับต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังให้เป็นไปตามการแก้ไขด้วย ได้แก่ กลุ่มแก้ไขได้ กลุ่มแก้ไขยาก และกลุ่มหากต่อการแก้ไข ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะได้รับการปฏิบัติหรือหลักสูตรที่แตกต่างกัน ผู้ต้องขังสามารถอยู่ในสังคมได้หลายกลุ่ม ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการจัดกลุ่มนั้นๆ ว่าจัดเพื่อวัตถุประสงค์ใด

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ได้จัดกลุ่มผู้ต้องขังไว้ตามลำดับชั้น เพื่อเป็นแรงจูงใจในการให้ผู้ต้องขังประพฤติตนเป็นคนดี อยู่ในระเบียบวินัย โดยกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดชั้นของผู้ต้องขังไว้ ๖ ชั้น ได้แก่ ชั้นเลวมาก ชั้นเลว ชั้นกลาง ชั้นดี ชั้นดีมากและชั้นเยี่ยม ในแต่ละชั้นจะได้ประโยชน์ในวันลดการต้องโทษแตกต่างกัน คือ ชั้นเยี่ยมจะได้วันลดโทษ ๕ วัน ต่อเดือน ชั้นดีมาก จะได้วันลดโทษ ๔ วันต่อเดือน และชั้นดี จะได้วันลดโทษ ๓ วันต่อเดือน ผู้ต้องขังแรกปรับตัวเข้ามาใหม่ในเรือนจำ

จะได้เป็นผู้ต้องขังในชั้นกลาง และจะได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นไปในทุก ๖ เดือน ถ้ามีพฤติกรรมที่เหมาะสม

การจัดกลุ่มลักษณะเหล่านี้ถือเป็นสภาพการจัดกลุ่มของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน

๒.๒ ปัญหาในการจัดกลุ่มของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์

ปัญหาการจัดกลุ่มของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ เกิดจากปัญหาที่เริ่มต้นคือระบบของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้ถึงสาเหตุการกระทำผิดลักษณะพฤติกรรม และแนวโน้มทางพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น อันจะส่งผลต่อประโยชน์ในเรื่องของการจัดหลักสูตร/โปรแกรม ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เช่น กรณีผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับทรัพย์ ลักทรัพย์ ที่มีสาเหตุจากการไม่มีงานทำ/ความยากจน แต่ไม่มีลักษณะการกระทำผิดที่เกิดจากการกระทำผิดโดยสันดาน ก็จะทำให้กรมราชทัณฑ์ รู้ว่าจะต้องใช้แนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายนี้ในแบบใด นั่นคือการฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ เพื่อให้เขามีทักษะความชำนาญในการทำงานและออกไปประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่กระทำความผิดกฎหมายอีก

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง อาจแบ่งผู้ต้องขัง ออกเป็น ๒ ส่วน คือ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการควบคุม และการจำแนกลักษณะเพื่อการแก้ไข การจำแนกทั้งสองส่วน เพื่อวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ในการควบคุม สามารถแบ่งออกได้ว่า ผู้ต้องขังนั้นอยู่ในประเภทใด เช่น ด้านยากต่อการปกครองของเรือนจำ เป็นผู้ต้องขังที่เสี่ยงต่อการหลบหนี เป็นผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น จะทำให้ช่วยในการควบคุมผู้ต้องขัง เหล่านี้ไม่ให้หลบหนีหรือก่อความวุ่นวายในเรือนจำได้ ส่วนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข จะแบ่งเป็น ผู้ต้องขังกลุ่มแก้ไขได้ แก้ไขยากหรือ แก้ไขไม่ได้ การจัดแบ่งเช่นนี้จะทำให้รู้ถึงแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังในแต่ละราย นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกลักษณะออกเป็นประเภทต่างๆ อย่างคร่าวๆ ได้ตามกายภาพของผู้ต้องขัง เช่น กลุ่มผู้ต้องขังร้าย กลุ่มผู้ต้องขังหญิง กลุ่มผู้ต้องขังมีครรภ์ กลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุ กลุ่มผู้ต้องขังวัยหนุ่ม กลุ่มผู้ต้องขังพิการ เป็นต้น ซึ่งการจัดแบ่งกลุ่มนั้นขึ้นกับว่ามีวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรื่องใด

การจัดกลุ่มหรือจัดประเภทของผู้ต้องขังจะทำให้ส่งผลต่อเนื่องไปยังการจัดประเภทเรือนจำเฉพาะได้ด้วย เช่น กลุ่มผู้ต้องขังยากต่อการปกครองของเรือนจำก็จะจัดให้ไปอยู่ในเรือนจำที่เน้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ด้านเป็นหลัก เช่น เรือนจำกลางคลองไผ่ กลุ่มผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะเข้าไปควบคุมในทัณฑสถานวัยหนุ่ม ที่มีลักษณะเฉพาะแบบของเรือนจำ ที่ให้การศึกษาและให้เน้นทางการกีฬา เป็นต้น อันเหมาะสมกับวัยของเขา กลุ่มผู้ต้องขังแก้ไขได้ ถ้าเหลือโทษน้อยก็จะจำแนกไปยังเรือนจำชั่วคราวหรือทัณฑสถานเปิด เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะปล่อยต่อไป เพราะเรือนจำชั่วคราวหรือทัณฑสถานเปิด จะเน้นการฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังเพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงานต่อไป ที่จะได้รับการปล่อยตัว เป็นต้น

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ยังประสบปัญหาคือ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ที่ยังไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์ อันเกิดเนื่องจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

๒.๒.๑ บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ส่วนใหญ่มักจะมีหน้าที่/ความรับผิดชอบ ในการทำงานมากกว่า ๑ หน้าที่ความรับผิดชอบ ในขณะที่งานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เป็นงานที่ต้องใช้เวลาในการทำงาน เนื่องจากต้องสัมภาษณ์ใกล้ชิดผู้ต้องขัง เพื่อให้ได้ประวัติข้อมูลของผู้ต้องขังให้ละเอียดและตรงกับความจริงมากที่สุด และอาจจะต้องใช้เวลาการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ต้องขังหลายครั้ง จึงจะทำให้ข้อมูลสมบูรณ์ ถ้าเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังมีอัตราที่เหมาะสมกันก็จะทำให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นระบบที่สมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพได้ แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อย ต้องทำงานหลายหน้าที่ และเจ้าหน้าที่ทำงานก็จะต้องมีทักษะในการสัมภาษณ์ อาจจะต้องเป็นนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ก็ย่อมได้ แต่ต้องมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการทำงาน ซึ่งก็ทำให้การคัดเจ้าหน้าที่เข้ามารับผิดชอบด้านนี้มีน้อย อีกทั้ง ต้องรับผิดชอบงานในหลายด้านเช่น งานทะเบียน งานทัณฑปฏิบัติ งานแก้ไขฟื้นฟู และงานอื่นๆ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่มีเวลาจะทำข้อมูลของผู้ต้องขังให้ละเอียด สมบูรณ์

๒.๒.๒ จำนวนผู้ต้องขังที่มีจำนวนมากแต่ละเรือนจำมีการควบคุมผู้ต้องขังจำนวนกว่าพันคน ในขณะที่เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยกว่ามาก ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการได้ทัน ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการทำงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

๒.๒.๓ อุปกรณ์ ในการทำงานมีไม่เพียงพอ เรือนจำบางแห่งยังขาดการสังเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูล ข้อมูลประวัติของผู้ต้องขัง จะถูกลงในใบทะเบียนประวัติและเป็นการเก็บเชิงเอกสาร ทำให้ค่อนข้างยุ่งยากเวลาที่จะค้นหาข้อมูล รวมถึงต้องกรอกข้อมูลด้วยลายมือก็นับว่าเป็นการยุ่งยากมากเช่นกัน

๒.๒.๔ ขาดเครื่องมือชี้วัดพฤติกรรมของผู้ต้องขัง แม้เจ้าหน้าที่จะได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แต่ถ้าไม่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ต้องขังได้ว่ามีพฤติกรรม บุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยที่แท้จริงเป็นเช่นไร การจะพิจารณาว่าผู้ต้องขังรายใดแก้ไขได้หรือยาก ถึงไม่มีเครื่องมือเข้ามาช่วยวัดหรือประเมิน อาจจะทำให้เกิดความไม่เที่ยงตรงได้ เพราะการประเมินโดยคนจะมีความผิดพลาดสูงมากกว่าการประเมินจากเครื่องมือ ดังนั้น การขาดแคลนเครื่องมือที่จะใช้ชี้วัดพฤติกรรมจึงทำให้งานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

๒.๒.๕ ขาดสถานที่รองรับ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ถ้าจะได้ผลดีจะต้องมีสถานที่ในการรองรับ เช่น ถ้าจำแนกว่า ผู้ต้องขังนี้แก้ไขยาก ต่อด้าน จะต้องให้ผู้ต้องขังกลุ่มนี้อยู่แยกออกจากผู้ต้องขังกลุ่มปกติ เพราะถ้าอยู่รวมกันอาจจะถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ และอาจจะก่อการวิวาทขึ้นในเรือนจำจนเกิดปัญหาทางการปกครอง แต่เนื่องจากผู้ต้องขังมีจำนวนมากพื้นที่ของเรือนจำมีน้อย ทำให้ผู้ต้องขังต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ด้วยความแออัด และผลที่ตามมาคือการถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การที่ผู้ต้องขังเข้าอยู่รวมกันเป็นกลุ่มแก๊งค์ต่างๆ และก่อปัญหาทางการปกครองขึ้นในเรือนจำ

จะเห็นได้ว่า เหตุจากการสืบเนื่องจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังทำให้การจัดกลุ่มผู้ต้องขังเป็นไปด้วยความไม่ถูกต้อง และมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในช่วงต่อมา

๓.๓ ศึกษาแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม

จากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สามารถวิเคราะห์ถึงแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรมได้ว่า นอกจากกระบวนการในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะเป็นกระบวนการแรกของการกำหนดกว่าผู้ต้องขังจะสังกัดกลุ่มใดนั้น กระบวนการต่อมาก็เป็นเรื่องที่สำคัญ คือ เมื่อผู้ต้องขังเข้าไปสังกัดอยู่ในกลุ่มนั้นๆแล้ว จะต้องมีการเลื่อนผู้ต้องขังขึ้นไปเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับประโยชน์มากขึ้น ถ้าผู้ต้องขังนั้นมีพฤติกรรมที่ดี ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เกิดการสร้างพฤติกรรมที่ดี และเป็นพฤติกรรมที่ถาวรขึ้น ซึ่งเรียกว่าการเลื่อนชั้น

สำหรับเรื่องการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องขังมีความประพฤติดี เมื่อผู้ต้องขังมีความประพฤติดี จะส่งผลต่อการปกครองของเจ้าหน้าที่ให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยการให้ประโยชน์ในเรื่องของการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษแก่ผู้ต้องขังที่ประพฤติดี ก็จะได้รับ การเลื่อนชั้นไปอยู่ในชั้นที่สูงขึ้น และได้ประโยชน์มากขึ้นตามลำดับของชั้นนั้นๆ ซึ่งถ้าอยู่ในชั้นที่สูงก็จะได้รับประโยชน์ในเรื่องของการปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไข สามารถกลับไปอยู่ในสังคมได้ก่อนที่จะครบกำหนดโทษจริงตามคำพิพากษาของศาล

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดชั้นของผู้ต้องขังไว้ ๖ ชั้น ได้แก่ ชั้นเลวมาก ชั้นเลว ชั้นกลาง ชั้นดี ชั้นดีมากและชั้นเยี่ยม ในแต่ละชั้นจะได้ประโยชน์ในวันลดการต้องโทษแตกต่างกัน คือ ชั้นเยี่ยมจะได้วันลดโทษ ๕ วัน ต่อเดือน ชั้นดีมาก จะได้วันลดโทษ ๔ วันต่อเดือน และชั้นดี จะได้วันลดโทษ ๓ วันต่อเดือน ผู้ต้องขังแรกปรับตัวเข้ามาใหม่ในเรือนจำ จะได้เป็นผู้ต้องขังในชั้นกลาง และจะได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นไปในทุก ๖ เดือน ถ้ามีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ที่ผ่านมา กรมราชทัณฑ์ ประสบปัญหาในเรื่องของการเลื่อนชั้นผู้ต้องขังว่า ลักษณะของการเลื่อนชั้นเป็นแบบอัตโนมัติ คือ เมื่อครบระยะเวลา ๖ เดือนแล้ว ไม่ทำผิดระเบียบวินัยอย่างชัดเจน ก็จะได้รับ การเลื่อนชั้น โดยที่ไม่สามารถบอกได้ว่าผู้ต้องขังนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ ถ้าจะเห็นได้จากการกระทำผิดของผู้ต้องขังที่ถูกลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำมักจะเป็นผู้ต้องขังที่อยู่ใน ชั้นเยี่ยม ทำให้สังคมตั้งคำถามกับกรมราชทัณฑ์ว่าเหตุใดผู้ต้องขังในชั้นเยี่ยมจึงเป็นผู้ที่กระทำผิด ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของกรมราชทัณฑ์ ที่ไม่สามารถจะแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นคนดีได้ อีกทั้งยังมีการประเมินพฤติกรรมที่หละหลวม ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถคัดกรองคนที่มีพฤติกรรมที่ดีและเหมาะสมได้

แม้ว่ากรมราชทัณฑ์จะแก้ไขปัญหาโดยการจัดทำแบบประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังออกมาโดยกำหนดเกณฑ์คะแนนทางพฤติกรรมให้ผู้ต้องขัง ถ้าผู้ต้องขังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จะถูกตัดคะแนนความประพฤติ และถ้าคะแนนความประพฤติไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ถ้าจะไม่ได้รับการเลื่อนชั้นและยังมีคะแนนเพิ่มถ้าผู้ต้องขังนั้นๆ เข้ารับการฝึกอบรม เสริมสร้างความรู้และทักษะด้วย แต่ในความเป็นจริงแบบประเมินนี้ก็ยังไม่สามารถที่จะวัดหรือประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้อย่างแท้จริงได้ นั่นคือ การไม่สามารถจำแนกแยกประเภทของผู้ต้องขังได้ว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น เป็นไปอย่างถาวรหรือไม่ ผู้ใดเป็นผู้ที่สามารถจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ และผู้ใดไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

ดังนั้น การมีเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมจำเป็นเรื่องที่จำเป็น ในต่างประเทศก็มีเครื่องมือทางจิตวิทยาที่มีประสิทธิภาพ เข้ามาใช้ในการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เช่น

ในประเทศออสเตรเลียใช้แผน LSIR ในการช่วยประเมินพฤติกรรมว่าผู้ต้องขังนั้นๆ มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำหรือไม่ ก่อนที่จะมีการปล่อยตัวผู้ต้องขังกลับไปสู่สังคมปกติ

กรมราชทัณฑ์ จึงควรที่จะสร้างเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังขึ้นหรือเรียกว่า แบบประเมินพฤติกรรมความเป็นอาชญากร เพื่อวัดระดับความเป็นอาชญากรและสามารถดำเนินการแยกประเภทผู้ต้องขังได้อย่างรวดเร็ว เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานเรือนจำและสามารถจัดทำแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแบบทดสอบความเป็นอาชญากร (Criminal Mind)

แบบทดสอบความเป็นอาชญากรนี้ จะใช้ในการประเมินผู้ต้องขัง ออกเป็น ๓ ช่วง

ช่วงที่ ๑ ประเมินตอนผู้ต้องขังแรกเข้ามาอยู่ในเรือนจำ เพื่อวัดระดับความเป็นอาชญากรว่าสามารถที่จะแก้ไขได้หรือไม่ และถ้าจะต้องได้รับการแก้ไขจะต้องผ่านการแก้ไขในประเภทใดจึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้

ช่วงที่ ๒ ประเมินเมื่อผู้ต้องขังเข้าไปอยู่ในเรือนจำได้แล้วระยะหนึ่ง โดยจะประเมินว่าผู้ต้องขังนั้น มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากแรกเข้ามาหรือไม่ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางใด ควรจะมีการฝึกอบรม ให้ความรู้ในประเด็นใดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ช่วงที่ ๓ ประเมินก่อนจะปล่อยผู้ต้องขังกลับเข้าไปอยู่ในสังคม เป็นการประเมินแนวโน้มของผู้ต้องขัง ว่าจะมีการกระทำผิดซ้ำหรือไม่

แบบประเมินพฤติกรรมความเป็นอาชญากรนี้ จะเป็นแบบประเมินในทางหลักจิตวิทยา และหลักอื่นๆ ที่จำเป็นเช่น สังคมวิทยา อาชญากรรม เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นในการวัดพฤติกรรมในการวัดพฤติกรรมของผู้ต้องขังในแต่ละช่วง ก็จะมีแบบวัดที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม

ในแบบประเมินพฤติกรรมความเป็นอาชญากร จะประกอบไปด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลจากผู้ต้องขัง
 ๒. ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดกับผู้ต้องขัง
- ข้อมูลจากผู้ต้องขัง ประกอบด้วย
- ข้อมูลเบื้องต้น เช่น อายุ เพศ ภูมิลำเนา สถานภาพทางคดี เป็นต้น
 - ข้อมูลส่วนตัวของผู้ต้องขัง เช่น พื้น้อง ความหวังโยของบิดามารดา ที่มีต่อผู้ต้องขัง เมื่อรู้ว่าต้องโทษในเรือนจำ การเยี่ยมเยียนของครอบครัว เป็นต้น
 - ความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น สถานภาพทางการสมรสความรับผิดชอบในครอบครัว บุตร เป็นต้น
 - ครอบครัว เช่น ความอบอุ่นในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูพ่อแม่ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เป็นต้น
 - การเรียนหนังสือ เช่น ระดับการศึกษา ผลการเรียน การถูกลงโทษ เป็นต้น
 - ชุมชนที่อยู่อาศัยและการคบเพื่อน เช่น ลักษณะของที่อยู่อาศัย อาชีพของเพื่อนบ้าน ลักษณะของชุมชน เป็นต้น
 - อาชีพและการเงิน เช่น ประวัติการทำงาน การเป็นหนี้สิน การเปลี่ยนงาน เป็นต้น

- ประวัติพฤติกรรม เช่น การถูกทำร้าย/การถูกรังแกจากคนอื่น หรือไปรังแกหรือไปทำร้ายคนอื่น เป็นต้น
- ประวัติการเสพติดและอบายมุข เช่น การพนัน การดื่มสุรา การเสพยาเสพติด การบำบัดรักษา ค่าใช้จ่ายในการเสพยา เป็นต้น
- ประวัติการก่อคดี เช่น ประวัติการกระทำผิดกฎหมาย การกระทำผิดวินัยของเรือนจำ การถูกลงโทษ เป็นต้น
- รายละเอียดในคดีปัจจุบัน เช่น สาเหตุของการก่อคดี ผู้ร่วมดำเนินการก่อคดี
- ความเชื่อทางศาสนา เช่น การนับถือศาสนา ความเกรงกลัวต่อบาป เป็นต้น
- ความคิดเห็นและความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับการกระทำผิด แผนการหลัง พ้นโทษ/อนาคต การมีเพศสัมพันธ์ การถูกละเมิดทางเพศ การติดตามร่างกาย เป็นต้น

ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อผู้ต้องขังในเรื่องของการสถานภาพทางคดีและพฤติกรรมขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ

นอกจากการที่กรมราชทัณฑ์ จะมีแบบประเมินพฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการประเมิน จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจในแบบประเมิน มีจิตวิทยาในการพูดคุยกับผู้ต้องขังให้ได้ความจริง เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ถูกต้อง และต้องเป็นผู้ที่เสียสละในการทำงานอย่างแท้จริง

รวมถึงการจัดทำระบบฐานข้อมูลของผู้ต้องขัง จะต้องมีความเชื่อมโยงกันภายในระบบของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งตำรวจ ปปส. บข.ปส. กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้มีฐานข้อมูลในการทำงาน และยังสามารถรู้ประวัติอาชญากรและเครือข่ายของอาชญากรนั้น

๒.๔ การเสนอแนะแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของกรมราชทัณฑ์ในเรื่องของการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง

ถ้ากระบวนการเริ่มต้นคือการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นไปด้วยดี สมบูรณ์ การจัดกลุ่มผู้ต้องขังก็จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถ้าการจัดกลุ่มผู้ต้องขังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายนั้นได้อย่างเหมาะสมทั้งในเรื่องของการควบคุม และการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ซึ่งการจะดำเนินการให้ประสบความสำเร็จในทุกขั้นตอนกระบวนการ จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ การจัดตั้งศูนย์จำแนกลักษณะผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ ให้เป็นทางการและมีการกำหนดบุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้ชัดเจน บุคลากรที่ทำงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จะต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ให้เพียงพอสำหรับการดำเนินการ และจะต้องมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีจำนวนเพียงพอและแยกการปฏิบัติให้ชัดเจนโดยไม่ต้องให้ไปปฏิบัติหน้าที่อื่น และจะต้องมีอุปกรณ์ในการทำงานที่เหมาะสมและเพียงพอให้กับเจ้าหน้าที่ด้วยเช่นกัน

๒.๔.๒ การมีเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการใช้วัดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้ต้องขัง โดยเครื่องมืออาจจะประกอบไปด้วยเครื่องมือที่ใช้วัดสำหรับการควบคุมผู้ต้องขัง และเครื่องมือที่ใช้วัดสำหรับการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง โดยเครื่องมือหรือเรียกว่า

เป็นแบบทดสอบนี้ อาจจะมีมากกว่า ๑ ชุด ซึ่งต้องประกอบไปด้วยวิธีการวัดที่เที่ยงตรง มีทั้งการวัดในเชิงพฤติกรรมศาสตร์และการวัดในเชิงจิตวิทยา เพื่อที่จะสามารถชี้วัดให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้อย่างแท้จริง เมื่อเครื่องมือวัดมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการจัดกลุ่มผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพได้ต่อไป

๒.๔.๓ การจัดกลุ่มของผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ควรมีการจัดกลุ่มผู้ต้องขังออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งเรื่องของการควบคุมและแก้ไข แบ่งได้ ๗ ประเภท

ผู้ต้องขังประเภท ๑ คือ ผู้ต้องขังแก้ไขไม่ได้ แบ่งออกเป็นประเภท ๑ ก และประเภท ๑ ข ผู้ต้องขังประเภท ๑ ก จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Supermax เนื่องจากเป็นผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำความผิด ผู้ต้องขังประเภท ๑ ข. จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Maximum เนื่องจากเป็นผู้ต้องขังที่เสี่ยงต่อความมั่นคงของเรือนจำ ผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ คดีความมั่นคงต่อประเทศคดียาอาชญากรรมเศรษฐกิจและคดีที่มีกำหนดโทษสูง

ผู้ต้องขังประเภท ๒ คือ ผู้ต้องขังแก้ไขยาก จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Medium เป็นผู้ต้องขังที่เชื่อได้ว่าจะไม่หลบหนีแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมโดยใช้เรือนจำ เชื่อว่ายังสามารถแก้ไขได้

ผู้ต้องขังประเภทที่ ๓ คือ ผู้ต้องขังแก้ไขได้ จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Minimum เป็นผู้ต้องขังที่ไม่ได้กระทำความผิดโดยสันดาน เป็นการกระทำความผิดโดยความพลั้งพลาดหรือการกระทำด้วยความประมาท ไม่แสดงให้เห็นว่ามีพฤติกรรมหลบหนี

ผู้ต้องขังประเภท ๔ ผู้ต้องขังโรคจิต จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำบำบัดทางจิต โดยเฉพาะ หลังจากหายแล้วจึงเข้าสู่ระบบการจำแนก เพื่อจำแนกไปยังเรือนจำต่างๆต่อไป

ผู้ต้องขังประเภท ๕ ผู้ต้องขังหญิงที่มีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง ซึ่งต้องมีการจัดสถานที่เฉพาะที่ไม่ใช้เรือนจำให้กับผู้ต้องขังที่มีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังประเภท ๖ ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งต้องอยู่ในเรือนจำพิเศษ

ผู้ต้องขังประเภท ๗ ผู้ต้องขังสูงอายุ พิการ เจ็บป่วย จำแนกเข้าไปอยู่ในเรือนจำเฉพาะหรือทัณฑสถานโรงพยาบาล เป็นต้น

๒.๔.๔ ควรมีการปรับปรุง ระเบียบเกี่ยวกับการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังที่กรมราชทัณฑ์ถือปฏิบัติอยู่ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

๒.๔.๕ การจัดทำระบบข้อมูลผู้ต้องขัง ให้สามารถเชื่อมโยงกันให้ได้ภายในกรมราชทัณฑ์ รวมทั้งเรือนจำ/ทัณฑสถานทุกแห่ง เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังรวมทั้งข้อมูลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วย

๒.๔.๖ การจัดสร้างเรือนจำที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท เช่น เรือนจำความมั่นคงสูงสุด (Supermax) สำหรับผู้ต้องขังที่แก้ไขยาก มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำความผิด เรือนจำชั่วคราว ใช้สำหรับกลุ่มผู้ต้องขังเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อฝึกวิชาชีพทางการเกษตรกรรม หรือวิชาชีพอื่น ๆ ตามความต้องการของตลาดแรงงาน ทัณฑสถานวัยหนุ่ม สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เป็นต้น

บทที่ ๕

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาถึงแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรมเพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการเลื่อนและลดชั้นผู้ต้องขัง มีวัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาสภาพในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน

๒. เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์

๓. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม

๔. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ปัญหาของกรมราชทัณฑ์ในเรื่องของการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง

โดยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ จำนวน ๒๐ คน สรุปผลการศึกษาออกได้เป็น ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ สรุปผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษา

ส่วนที่ ๒ การสังเคราะห์

ส่วนที่ ๑ สรุปผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษา

๑.๑ สรุปผลการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๐ คน สามารถสรุปตามหัวข้อได้ดังนี้

๑.๑.๑ รูปแบบในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไขปัญหา ยาเสพติด และการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ควรมีการดำเนินการ ดังนี้

๑.๑.๑.๑ ต้องมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตามระดับของความเป็นอาชญากร ได้แก่ อาชญากรแท้หรือโดยสันดานกลุ่มที่กระทำผิดด้วยความจำเป็น ยากจน บันดาลโทษ และกลุ่มคนวิกลจริต/บกพร่องทางอารมณ์/เสพยาเสพติด เน้นการรักษา

๑.๑.๑.๒ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการจัดกลุ่ม ควรมีการจัดกลุ่ม ได้แก่ แยกตามกลุ่มอายุ แยกตามสมรรถภาพทางร่างกาย แยกตามชั้น แยกตามความสามารถในการเรียนรู้ผู้ต้องขังที่มีความสามารถพิเศษต่างๆ ผู้ต้องขังที่เป็นความผิดไม่รุนแรง (ลหุโทษ)

๑.๑.๑.๓ ควรมีการดำเนินการแก้ไขกฎกระทรวงระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องประโยชน์ในเรื่องของการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ การพระราชทานอภัยโทษ

๑.๑.๑.๔ แยกผู้ต้องขังความผิดคดียาเสพติดให้โทษตลอดจนคดีอื่น ซึ่งมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดออกจากผู้ต้องขังความผิดทั่วไปอย่างเด็ดขาด

๑.๑.๑.๕ ให้ประโยชน์แก่ผู้ต้องขังในชั้นที่สูงกว่าเพิ่มขึ้นจากเดิม เช่น การได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ชั้นดี ๓ วัน ชั้นดีมาก ๕ วัน ชั้นเยี่ยม ๑๐ วัน เป็นต้น เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัย

๑.๑.๑.๖ ให้ประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง ในกรณีที่ช่วยเหลือทางราชการเป็นพิเศษ เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดร้ายสำคัญหรือข้อมูลเรื่องยาเสพติด โดยให้ได้รับการเลื่อนชั้นและได้รับการลดวันต้องโทษเป็นพิเศษ

๑.๑.๑.๗ มีการติดตามพฤติกรรมระหว่างการควบคุม เดือนละ ๑ ครั้ง

๑.๑.๒ เครื่องมือที่จะใช้ในการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง ควรจะเป็นดังนี้

๑.๑.๒.๑ มีระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพ

๑.๑.๒.๒ มีการพิจารณาพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้จากการสนใจใฝ่หาความรู้ การศึกษาต่อภายในเรือนจำ การเข้ากลุ่มการฝึกวิชาชีพ และกิจกรรมต่างๆ การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเรือนจำและการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง

๑.๑.๒.๓ มีการประเมินจากเจ้าหน้าที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ต้องขัง เพื่อให้ได้รับทราบพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ต้องขังว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือไม่

๑.๑.๒.๔ การจัดกลุ่มผู้ต้องขังได้จากประเภทของฐานความผิด เกณฑ์อายุ การกระทำผิดซ้ำซาก การมีความสามารถพิเศษต่างๆ

๑.๑.๒.๕ มีการสร้างแบบทดสอบความเป็นอาชญากร (Criminal Mind) เพื่อใช้ในการประเมินพฤติกรรม

๑.๑.๒.๖ สร้างระบบการเลื่อนชั้นที่มีประสิทธิภาพ

๑.๑.๒.๗ พิจารณาจากประวัติ ภูมิหลังทางสังคมที่เชื่อถือได้

๑.๑.๓ วิธีการที่ได้มาซึ่งพฤติกรรม/การประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังควรมีวิธีการ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำการจำแนกผู้ต้องขัง ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีหลักจิตวิทยาให้ผู้ต้องขังมีความไว้วางใจ เพื่อจะได้ข้อมูลอันเป็นความจริงที่น่าเชื่อถือและต้องปรับปรุงแบบการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้กระชับ เพื่อให้ผู้ประเมินได้ดูแลพฤติกรรมผู้ต้องขังได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงมากขึ้น

๑.๑.๔ ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเรื่องชั้นของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ได้แก่

๑.๑.๔.๑ เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของระบบการเลื่อนชั้น ว่าการเลื่อนชั้นเป็นประโยชน์ไม่ได้เป็นสิทธิของผู้ต้องขังแต่อย่างใด

๑.๑.๔.๒ ปัญหาในเรื่องของการสื่อสารโดยเฉพาะกับผู้ต้องขังต่างชาติ ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

๑.๑.๔.๓ เจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการปฏิบัติงานในส่วนของการเลื่อนชั้น ซึ่งถือว่าเป็นงานคุณภาพ มีความละเอียดในการดำเนินการ ต้องใช้เวลามากในการทำการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขัง

๑.๑.๔.๔ ผู้ต้องขังขาดความกระตือรือร้น ขาดความสนใจในการเข้ารับการอบรมและพัฒนาจิตใจ

๑.๑.๔.๕ เครื่องมือในการประเมินพฤติกรรม ปัจจุบันใช้แบบในการประเมินที่มีหัวข้อการประเมินมากเกินไป

๑.๑.๔.๖ ปัญหาเรื่องระบบฐานข้อมูลผู้ต้องขัง ยังไม่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลภายในกระบวนการยุติธรรม ทำให้การตรวจสอบการกระทำผิดซ้ำยังทำได้ไม่ครบถ้วน

๑.๒ สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ สภาพในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน

กรมราชทัณฑ์ได้มีการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง เพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยแบ่งออกเป็นด้านการควบคุมและการแก้ไข

ด้านการควบคุม ได้แก่ กลุ่มผู้ต้องขังชาย กลุ่มผู้ต้องขังหญิง กลุ่มผู้ต้องขังวัยหนุ่ม กลุ่มผู้ต้องขังยาเสพติด เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มจะมีเรือนจำในการควบคุมผู้ต้องขังนั้นๆ เช่น กลุ่มผู้ต้องขังชายจะควบคุมในเรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด เรือนจำอำเภอ ต่างๆ ซึ่งจะเป็นกำหนดโทษด้วย กลุ่มผู้ต้องขังหญิง จะควบคุมในทัณฑสถานหญิง กลุ่มผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะอยู่ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม กลุ่มผู้ต้องขังยาเสพติดจะอยู่ในทัณฑสถานบำบัดพิเศษ กลุ่มผู้ต้องขังที่มีอิทธิพลและมีพฤติกรรมใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำผิด จะถูกควบคุมตัวในแดนความมั่นคงสูง (Supermax) ในเรือนจำกลางเขาบิน และผู้ที่มีพฤติกรรมที่จะต้องเฝ้าระวังจะอยู่ในเรือนจำความมั่นคงสูง เป็นต้น

ด้านการแก้ไขผู้ต้องขังนั้น ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้มีนโยบายในการจัดเรือนจำเฉพาะทางขึ้น ๗ ประเภท วัตถุประสงค์เพื่อให้แก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ได้แก่ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จะเริ่มดำเนินการในทัณฑสถานวัยหนุ่มและเรือนจำชั่วคราว เรือนจำรับจ้างแรงงาน ถือเป็นการดำเนินการแบบ Work Release เรือนจำสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เช่น ผู้ต้องขังที่มีความสามารถด้านดนตรี หรืองานหัตถศิลป์ต่างๆ เรือนจำกีฬา สำหรับเสริมสร้างวินัยและสมรรถภาพทางร่างกาย ให้กับผู้ต้องขัง เรือนจำฝึกวิชาชีพ สำหรับผู้ต้องขังที่มีทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพต่างๆ ที่เริ่มจะหาทางเพราะต้องใช้ทักษะและเวลาในการฝึกฝน เรือนจำสำหรับผู้ต้องขัง ที่เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยทางด้านเกษตรกรรมจะคัดผู้ต้องขังที่มีอาชีพทางการเกษตร และเรือนจำการศึกษา สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องการจะศึกษาต่อในระดับต่างๆ

นอกจากนี้ยังมีการแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังให้เป็นไปตามการแก้ไขด้วย ได้แก่ กลุ่มแก้ไขได้ กลุ่มแก้ไขยาก และกลุ่มยากต่อการแก้ไข ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ได้จัดกลุ่มผู้ต้องขังไว้ตามลำดับชั้น เพื่อเป็นแรงจูงใจในการให้ผู้ต้องขังประพฤติตนเป็นคนดี อยู่ในระเบียบวินัย โดยกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดชั้นของผู้ต้องขังไว้ ๖ ชั้น ได้แก่ ชั้นเลวมาก ชั้นเลว ชั้นกลาง ชั้นดี ชั้นดีมากและชั้นเยี่ยม ในแต่ละชั้นจะได้ประโยชน์ในวันลดการต้องโทษแตกต่างกัน

๑.๒.๒ ปัญหาในการจัดกลุ่มของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์

ปัญหาการจัดกลุ่มของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ เกิดจากปัญหาที่ระบบของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อันเกิดเนื่องจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่มีหน้าที่/ความรับผิดชอบ ในการทำงานมากกว่า ๑ หน้าที่ความรับผิดชอบจำนวนผู้ต้องขังที่มีจำนวนมาก ในขณะที่เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยกว่ามาก ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการได้ทัน อุปสรรคในการทำงานมีไม่เพียงพอ ขาดเครื่องมือชี้วัดพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ต้องขังได้ว่ามีพฤติกรรม บุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยที่แท้จริงเป็นเช่นไร และขาดสถานที่รองรับเพื่อการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละกลุ่ม

๑.๒.๓ แนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม

การพัฒนากระบวนการในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการเป็นสิ่งแรก เพราะเป็นกระบวนการแรกของการกำหนดว่าผู้ต้องขังจะสังกัดกลุ่มใดนั้น กระบวนการต่อมาที่ต้องพัฒนาต่อเนื่องคือ การเลื่อนผู้ต้องขัง เพราะถ้าผู้ต้องขังนั้นมีพฤติกรรมที่ดี ก็จะได้รับประโยชน์ตอบแทนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดการสร้างพฤติกรรมที่ดี และเป็นพฤติกรรมที่ดีถาวร

การเลื่อนชั้นของกรมราชทัณฑ์ จะสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพก็จะต้องมีเครื่องมือที่ใช้ในการวัดหรือประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังด้วย กรมราชทัณฑ์ จึงควรที่จะสร้างเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังขึ้นหรือเรียกว่า แบบประเมินพฤติกรรมความเป็นอาชญากร เพื่อวัดระดับความเป็นอาชญากรและสามารถดำเนินการแยกประเภทผู้ต้องขังได้อย่างรวดเร็ว เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานเรือนจำและสามารถจัดทำแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแบบทดสอบความเป็นอาชญากร (Criminal Mind) แบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ ๑ ประเมินตอนผู้ต้องขังแรกเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ช่วงที่ ๒ ประเมินเมื่อผู้ต้องขังเข้าไปอยู่ในเรือนจำได้แล้วระยะหนึ่ง โดยจะประเมินว่าผู้ต้องขังนั้น มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากแรกเข้ามาหรือไม่ ช่วงที่ ๓ ประเมินก่อนจะปล่อยผู้ต้องขังกลับเข้าไปอยู่ในสังคม เป็นการประเมินแนวโน้มของผู้ต้องขัง ว่าจะมีการกระทำผิดซ้ำหรือไม่

แบบประเมินพฤติกรรมความเป็นอาชญากรนี้ จะเป็นแบบประเมินในทางหลักจิตวิทยาและหลักอื่นๆ ที่จำเป็นเช่น สังคมวิทยา อาชญากรรม เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นในการวัดพฤติกรรม ในการวัดพฤติกรรมของผู้ต้องขังในแต่ละช่วง ก็จะมีแบบวัดที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม

๑.๒.๔ ข้อเสนอแนะแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหของกรมราชทัณฑ์ในเรื่องของการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง

ปัจจัยที่จะทำให้ดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ จะต้องประกอบไปด้วย

๑.๒.๔.๑ การจัดตั้งศูนย์จำแนกลักษณะผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศให้เป็นทางการและมีการกำหนดบุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้ชัดเจน บุคลากรที่ทำงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จะต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ให้เพียงพอสำหรับการดำเนินการ

๑.๒.๔.๒ การมีเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการใช้วัดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้ต้องขัง

๑.๒.๔.๓ การจัดกลุ่มของผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ควรมีการจัดกลุ่มผู้ต้องขังออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งเรื่องของการควบคุมและแก้ไขได้ ๗ ประเภท

ผู้ต้องขังประเภท ๑ คือ ผู้ต้องขังแก้ไขไม่ได้ แบ่งออกเป็นประเภท ๑ ก และประเภท ๑ ข ผู้ต้องขังประเภท ๑ ก จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Supermax เนื่องจากเป็นผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำความผิด ผู้ต้องขังประเภท ๑ ข จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Maximum เนื่องจากเป็นผู้ต้องขังที่เสี่ยงต่อความมั่นคงของเรือนจำ ผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ คดีความมั่นคงต่อประเทศคดีอาชญากรรมเศรษฐกิจและคดีที่มีกำหนดโทษสูง

ผู้ต้องขังประเภท ๒ คือ ผู้ต้องขังแก้ไขยาก จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Medium เป็นผู้ต้องขังที่เชื่อได้ว่าจะไม่หลบหนีแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมโดยใช้เรือนจำ เชื่อว่ายังสามารถแก้ไขได้

ผู้ต้องขังประเภทที่ ๓ คือ ผู้ต้องขังแก้ไขได้ จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Minimum เป็นผู้ต้องขังที่ไม่ได้กระทำความผิดโดยสันดาน เป็นการกระทำความผิดด้วยความพลั้งพลาดหรือการกระทำด้วยความประมาท ไม่แสดงให้เห็นว่ามีพฤติกรรมก่อกวนหลบหนี ผู้ต้องขังประเภท ๔ ผู้ต้องขังโรคจิต จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำบำบัดทางจิตโดยเฉพาะ หลังจากหายแล้วจึงเข้าสู่ระบบการจำแนกเพื่อจำแนกไปยังเรือนจำต่างๆต่อไป

ผู้ต้องขังประเภท ๕ ผู้ต้องขังหญิงที่มีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง ซึ่งต้องมีการจัดสถานที่เฉพาะที่ไม่ใช่เรือนจำให้กับผู้ต้องขังที่มีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังประเภท ๖ ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งต้องอยู่ในเรือนจำพิเศษ

ผู้ต้องขังประเภท ๗ ผู้ต้องขังสูงอายุ พิการ เจ็บป่วย จำแนกเข้าไปอยู่ในเรือนจำเฉพาะหรือทัณฑสถานโรงพยาบาล เป็นต้น

๑.๒.๔.๔ ควรมีการปรับปรุง ระเบียบเกี่ยวกับการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังที่กรมราชทัณฑ์ถือปฏิบัติอยู่ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

๑.๒.๔.๕ การจัดทำระบบข้อมูลผู้ต้องขัง ให้สามารถเชื่อมโยงกันให้ได้ภายในกรมราชทัณฑ์ รวมทั้งเรือนจำ/ทัณฑสถานทุกแห่ง เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง รวมทั้งข้อมูลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วย

๑.๒.๔.๖ การจัดสร้างเรือนจำที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท เช่น เรือนจำความมั่นคงสูงสุด (Supermax) สำหรับผู้ต้องขังที่แก้ไขยาก มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และใช้เรือนจำเป็นฐานในการกระทำความผิด เรือนจำชั่วคราว ใช้สำหรับกลุ่มผู้ต้องขังเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อฝึกวิชาชีพทางการเกษตรกรรม หรือวิชาชีพอื่น ๆ ตามความต้องการของตลาดแรงงาน ทัณฑสถานวัยหนุ่ม สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เป็นต้น

ส่วนที่ ๒ การสังเคราะห์

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพนั้น กระบวนการเริ่มต้นถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและมีความจำเป็น เป็นอย่างมาก ถ้าเริ่มต้นกระบวนการอย่างไม่มีประสิทธิภาพก็จะทำให้กระบวนการในลำดับต่อมา ขาดประสิทธิภาพหรือลดทอนความสำเร็จลงไป

กระบวนการแรกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องขังเมื่อแรกปรับตัวเข้ามาในเรือนจำ คือ กระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งกระบวนการนี้จะเป็นการคัดแยกผู้ต้องขังออกมาเป็นกลุ่มต่างๆกัน เพื่อประโยชน์ทั้งในเรื่องของการควบคุมและการแก้ไข เช่น ผู้ต้องขังประเภทคือด้าน มีการกระทำผิดซ้ำอยู่เสมอ อาจจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มผู้ต้องขังที่แก้ไขยาก หรือผู้ต้องขังที่กระทำผิดด้วยความพลั้งพลาด ไม่มีการกระทำผิดติดนิสัย จะเป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่สามารถแก้ไขได้ เป็นต้น

การจัดกลุ่มหรือการคัดแยกกลุ่มผู้ต้องขัง ถือว่าเป็นประโยชน์มาก และถ้ากระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้กรมราชทัณฑ์สามารถปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายนั้นๆให้เกิดความเหมาะสมตรงกับความต้องการหรือตรงกับลักษณะพฤติกรรมของผู้ต้องขังนั้นๆได้ต่อไป โดยเฉพาะการจัดโปรแกรมหรือหลักสูตรในการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น และจะได้ผลอย่างแท้จริงในเรื่องของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่สังคมคาดหวัง

งานราชทัณฑ์ในต่างประเทศ เช่น ในประเทศญี่ปุ่น ก็มีการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง เพื่อประโยชน์ในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเช่นกัน โดยจัดเป็นกลุ่ม ๑ - ๔ แต่ละกลุ่มก็จะมีความแตกต่างในเรื่องของประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับและมีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ถ้าผู้ต้องขังมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ก็จะได้รับโอกาสในการเปลี่ยนไปอยู่ในกลุ่มที่สูงขึ้นต่อไป

ในขณะที่กรมราชทัณฑ์ ยังไม่มีการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรมอย่างแท้จริง แม้ว่ากรมราชทัณฑ์จะมีอายุถึง ๑๐๐ ปีแล้วก็ตาม แต่การพัฒนาในงานด้านนี้ยังไม่เต็มที่เท่าที่ควร ซึ่งการพัฒนาในด้านนี้ถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญยิ่งของกรมราชทัณฑ์ ทำให้กรมราชทัณฑ์ยังไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องของการคืนคนดีสู่สังคมเท่าที่ควร

การที่จะจัดกลุ่มผู้ต้องขังหรือกลุ่มผู้ต้องขังได้นั้น จะต้องมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพก่อน กรมราชทัณฑ์จึงต้องดำเนินการพัฒนาระบบการจำแนกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อประโยชน์ในการควบคุม แก้ไขและความปลอดภัยของสังคมในการคืนคนดีสู่สังคมต่อไป กระบวนการในเรื่องของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังต้องได้รับการพัฒนา ทั้งในเรื่องของบุคลากรที่มีความพร้อม เครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่มีความเหมาะสมและความพร้อมของสถานที่ในการดำเนินการ

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ ได้ดำเนินการได้เพียงแค่การจัดชั้นผู้ต้องขัง แม้จะมีระบบของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง แต่ก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งเพราะขาดการพัฒนาทั้งทางบุคลากร เครื่องมือและสถานที่ในการดำเนินการ และปัญหาจากการที่ผู้ต้องขังมีจำนวนมากเกินกว่าอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การจัดชั้นผู้ต้องขังดังกล่าว ยังมีปัญหาในเรื่องของการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขัง เพราะยังไม่มีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทาง

ใด การเลื่อนชั้นของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอัตโนมัติ คือมีการเลื่อนชั้นทุกรอบ ๖ เดือน ถ้าผู้ต้องขังไม่กระทำผิดวินัยของเรือนจำก็จะสามารถเลื่อนชั้นขึ้นไปในชั้นที่สูงขึ้นได้ โดยผู้ต้องขังอาจจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับพฤติกรรมเลยก็ได้ เพียงแค่ไม่กระทำผิดวินัยเท่านั้นก็สามารถเลื่อนชั้นได้แล้ว ทั้งที่ผู้ต้องขังรายนั้นอาจยังคงมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแต่ไม่ได้แสดงออกหรือเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเอาผิดได้ ก็จะได้ประโยชน์จากการเลื่อนชั้น

สิ่งที่สำคัญคือกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับเรื่องของผู้ต้องขังคือการขาดเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรม ถ้ากรมราชทัณฑ์สามารถสร้างเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรมได้ ก็จะส่งผลให้ชั้นของผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะตรงกับพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ต้องขัง

ในอนาคตกรมราชทัณฑ์ควรมีการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานใหม่ โดยเริ่มจากกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การกำหนดกลุ่มแยกประเภทของผู้ต้องขังให้เหมาะสม และนำไปสู่การจัดชั้น เลื่อนชั้นที่เหมาะสม ก็จะทำให้กรมราชทัณฑ์บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องของการพัฒนาพฤติกรรมของผู้กระทำผิดได้อย่างยั่งยืน

๓. ข้อเสนอแนะ

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการแก้ไขกฎหมาย/กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การกำหนดกลุ่มหรือการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง การวางระบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง การจัดประเภทของเรือนจำหรือการกำหนดเรือนจำที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ต้องขังในแต่ละกลุ่ม รวมไปถึงมาตรฐานในเรื่องของการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังด้วย ประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับเมื่อประพฤติตัวดี

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๓.๒.๑ ควรมีการจัดตั้งศูนย์จำแนกลักษณะผู้ต้องขังขึ้นในกรมราชทัณฑ์ โดยระยะแรกควรจัดตั้งขึ้นในเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ เพื่อทำหน้าที่ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังภายในเรือนจำ

๓.๒.๒ การจัดอบรม ฝึกทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อเป็นการเสริมและเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้กับเจ้าหน้าที่

๓.๒.๓ การจัดหาอุปกรณ์/เครื่องมือในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่

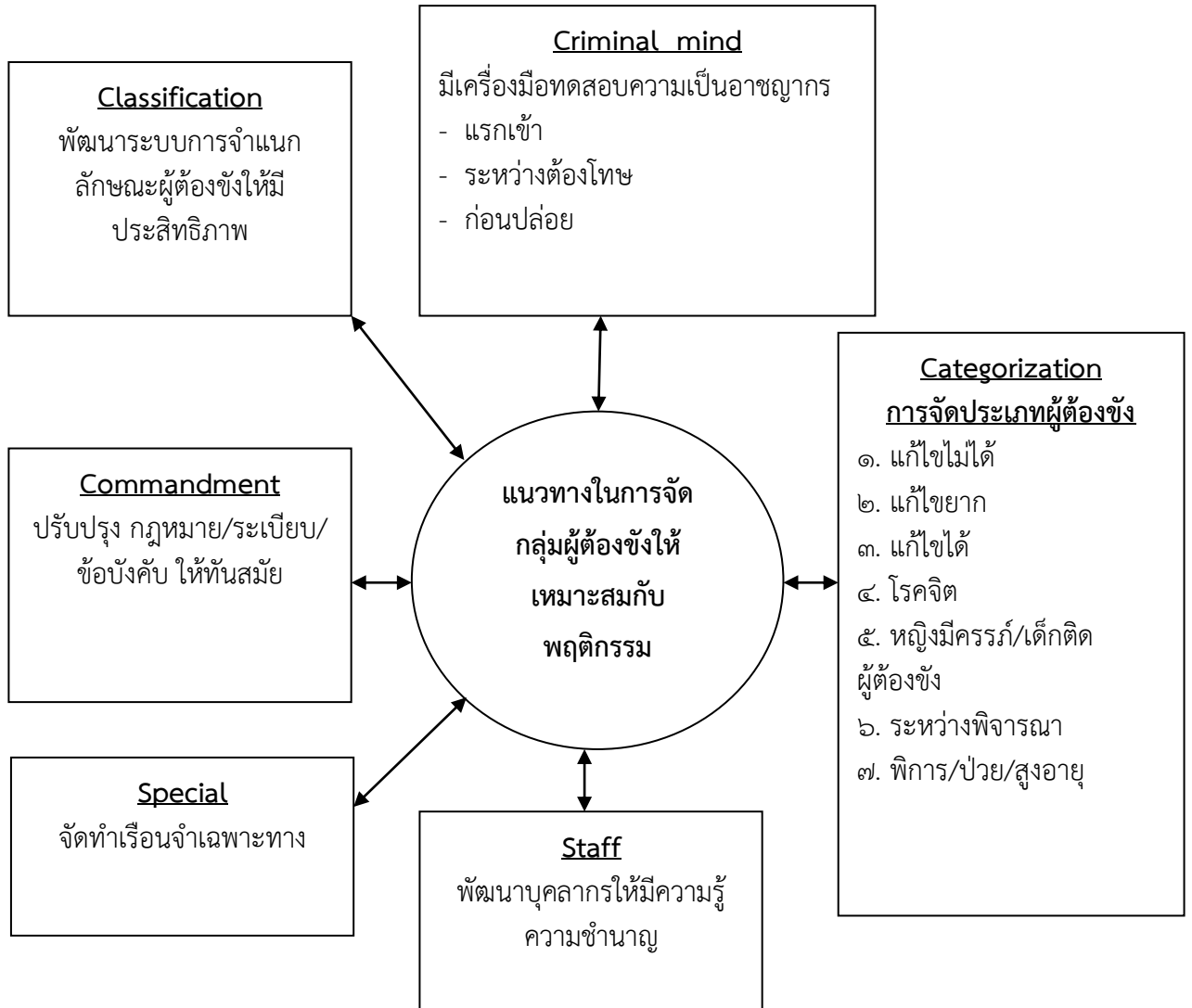
๓.๒.๔ การจัดทำเครื่องมือสำหรับประเมินพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ

๓.๒.๕ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาจัดทำเครือข่ายในการจัดหลักสูตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละประเภท

๓.๓ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามและประเมินผลแบบประเมินผลพฤติกรรมผู้ต้องขังเพื่อการเลื่อนชั้นว่ามีประสิทธิภาพเพียงใดและสามารถใช้วัดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้จริงหรือไม่

เพื่อให้เข้าใจง่าย ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษาเป็นแผนภาพ (4C2S' MODEL) ดังนี้

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. “จิตวิทยาทั่วไป.” พิมพ์ครั้งที่ ๕. เชียงใหม่ : โครงการตำรา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ งานส่งเสริมการวิจัยและตำรา กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐.

นันทิ จิตสว่าง.(๒๕๔๐).**หลักทฤษฎีวิทยา: หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์.** กรุงเทพมหานคร.

พรชัย ชันดีและคณะ. (๒๕๔๓).**ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา.** บุ๊คเน็ต: กรุงเทพมหานคร.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์. “เบื้องหลังชีวิตของอาชญากรมืออาชีพ”. บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๙.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กองแผนงาน.(๒๕๕๓). สถิติผู้ต้องขังทั่วประเทศ.สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๘, จาก <http://www.correct.go.th/correct2009/stat.html>

สารนิพนธ์

กรรณิการ์ มณฑะเฑียร. “ปัจจัยทางครอบครัวที่มีอิทธิพลกับการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังชาย : ศึกษาเฉพาะเรือนจำพิเศษธนบุรี” สารนิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

งานวิจัย

กลุ่มงานพัฒนาระบบด้านทัณฑปฏิบัติ.(๒๕๕๖). รูปแบบการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕. (รายงานวิจัยกรมราชทัณฑ์).

ฐิติยา เพชรมณี.(๒๕๕๔)การเปรียบเทียบระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔. (รายงานการวิจัยกรมราชทัณฑ์)

เอกสาร

วสันต์ สิงคเสลิต. (๒๕๕๔).การสร้างวินัยผู้ต้องขังด้วยระบบการตัดคะแนนความประพฤติ : กรณีศึกษาเรือนจำกลางอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี มีระเบียบเรือนจำกลางอุดรธานี ว่าด้วยการรักษาวินัยของผู้ต้องขัง พ.ศ.๒๕๔๔ .(เอกสารประกอบการปฏิบัติงาน กรมราชทัณฑ์)

บทความ

สยามรัฐ โลหะเวช.(๒๕๕๗).การจัดชั้นและการเลื่อนชั้นผู้ต้องขัง.วารสารราชทัณฑ์
ฉบับที่ ๒ ปีที่ ๖๒ น. ๑๗ - ๒๔.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ พันตำรวจเอกสุชาติ วงศ์อนันต์ชัย
วัน/เดือน/ปีเกิด วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๐๗ อายุ ๕๑ ปี
การศึกษา ปี ๒๕๒๕ - ๒๕๒๘
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (ปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต)

ประวัติการทำงาน

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๙	รองสารวัตรสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลพญาไท
๒ ตุลาคม ๒๕๓๕	สารวัตรประจำกองปราบปราม
๓๐ มีนาคม ๒๕๓๖	ผู้ช่วยนายเวรอธิบดีกรมตำรวจ
๒๓ มกราคม ๒๕๓๗	สารวัตรปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี
๑ มิถุนายน ๒๕๔๗	ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร อ.ลาดบัวหลวง กองบัญชาการตำรวจภูธร ๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๒๐ กันยายน ๒๕๔๗	ผู้บัญชาการสำนักคดีอาญาพิเศษ สำนักคดีอาญาพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม
๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐	ผู้บัญชาการสำนักกิจการต่างประเทศและคดี อาชญากรรมระหว่างประเทศ สำนักกิจการต่างประเทศ และคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ กรมสอบสวนคดี พิเศษ กระทรวงยุติธรรม
๑ ตุลาคม ๒๕๕๐	ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรมสถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑	ผู้บัญชาการสำนักกิจการต่างประเทศและคดี อาชญากรรม ระหว่างประเทศ สำนักกิจการต่างประเทศ และคดีอาชญากรรม ระหว่างประเทศ กรมสอบสวนคดี พิเศษ กระทรวงยุติธรรม
๓ ตุลาคม ๒๕๕๑ - ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓	รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม
๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๔	ผู้ตรวจราชการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ - ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๗	อธิบดีกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ตรวจราชการกระทรวงยุติธรรม

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไข ปัญหาเสพติดและการแก้ไขพฤติกรรมนิสัย

ผู้วิจัย พันตำรวจเอกสุชาติ วงศ์อนันต์ชัย หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ ๕๗

ตำแหน่ง ผู้ตรวจราชการกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล คือ การบังคับโทษจำคุกตามระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดหรือตัดลีนไว้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในเรื่องของการตัดผู้กระทำผิดให้ออกไปจากสังคมในระยะเวลาหนึ่ง ไม่ให้บุคคลผู้นั้นได้กลับไปกระทำผิดอีก นอกจากนี้ ยังเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นในสังคมมิให้กระทำพฤติกรรมเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมด้วย

ในอดีต กรมราชทัณฑ์มุ่งหมายในการกระทำภารกิจในเรื่องของการลงโทษ แก่ผู้กระทำผิด โดยใช้วิธีการของการจำคุกเป็นหลัก แต่ต่อมาเมื่อปรัชญาการลงโทษได้เปลี่ยนแปลง ไป โดยเห็นว่าผู้ที่กระทำผิดนั้น สามารถที่จะแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤติกรรมให้กลับตนเป็นคนที่ดีได้ เพราะเมื่อพ้นโทษออกไปแล้ว ผู้กระทำผิดนั้นจะต้องกลับเข้าไปอาศัยอยู่ในสังคม ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขพฤติกรรม อาจไปกระทำผิดซ้ำได้ แต่ถ้าได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ได้โอกาสในการกลับตน กลับใจใหม่ จะทำให้บุคคลผู้นั้นไม่กระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงมีภารกิจสำคัญ ในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีของสังคม

เมื่อกรมราชทัณฑ์ต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านของการควบคุมและการแก้ไข พฤติกรรมของผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์จำเป็นต้องมีกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง จนสามารถบรรลุภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงต้องมีวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหลายรูปแบบหนึ่งในวิธีการเหล่านั้น คือ การจัดกลุ่มของผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถปฏิบัติกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคลแต่ละกลุ่ม ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามปัญหาของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน คือ การไม่สามารถที่จะจำแนกได้ว่าผู้ต้องขังใดมีพฤติกรรมเช่นไร เพราะผู้ต้องขังอาจจะแสดงพฤติกรรมภายนอกไม่สอดคล้องกับ สิ่งของตนเองเป็นอยู่ อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ปัจจุบันมีผู้ต้องขังจำนวนมาก ถึง ๓๐๕,๓๒๔ คน (<http://www.correct.go.th>) (ข้อมูล ณ เดือน ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๘) ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถที่จะให้การดูแลได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งสถานที่ในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังเหล่านี้ ไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถจะแยกสถานที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละประเภทได้ ผู้ต้องขังจึงต้องอยู่รวมกัน และเกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อกันได้ เกิดเป็นการขยายหรือสร้างเครือข่ายในการกระทำผิดและการเรียนรู้พฤติกรรมการกระทำผิดจนกลายเป็นปัญหาการใช้เรือนจำเป็นฐานบัญชาการในการกระทำผิดที่กรมราชทัณฑ์ต้องประสบในขณะนี้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์นั้นถ้าทำได้

อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลต่อการคืนคนดีสู่สังคม เพราะผู้ต้องขังเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อยู่ในวัยทำงาน ถือเป็นแรงงาน ที่สำคัญของชาติ การที่สามารถทำให้เขาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นคนดี เป็นพลเมืองดีของสังคมย่อมส่งผลดีให้แก่ประเทศชาติต่อไป

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ ทั้งด้านการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีกลับสู่สังคม เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมในกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน
๒. เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์
๓. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม
๔. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ปัญหาของกรมราชทัณฑ์ในเรื่องของการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาถึงสภาพปัญหาการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไข โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดและการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง

๒. ขอบเขตประชากร กลุ่มผู้บริหารในส่วนกลาง กลุ่มผู้บริหารในระดับ เรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด เรือนจำอำเภอ และทัณฑสถาน รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวนทั้งสิ้น ๒๐ คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

๓. ขอบเขตเวลา เริ่มตั้งแต่เดือน ธันวาคม ๒๕๕๗ ถึง เดือน กันยายน ๒๕๕๘

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มีวิธีการดำเนินการดังนี้

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ บทความ เอกสารทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย คู่มือการปฏิบัติงาน กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ จะดำเนินการในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๒๐ คน ได้แก่

๑.๒.๑ กลุ่มผู้บริหาร จากส่วนกลางกรมราชทัณฑ์และผู้บริหารจากเรือนจำ/
ทัณฑสถาน จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย

- ๑.๒.๑.๑. ผู้ตรวจราชการกรมราชทัณฑ์
- ๑.๒.๑.๒. ผู้บัญชาการเรือนจำกลาง
- ๑.๒.๑.๓. ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัด
- ๑.๒.๑.๔. ผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอ
- ๑.๒.๑.๕. ผู้อำนวยการทัณฑสถาน

๑.๒.๒ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานโดยตรง จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย

- ๑.๒.๒.๑. เจ้าหน้าที่จากสำนักทัณฑปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์
- ๑.๒.๒.๒. เจ้าหน้าที่จากฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ประจำเรือนจำ/ ทัณฑสถาน

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ดังกล่าวข้างต้น โดยใช้แนวความคิด แนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทราบถึงสภาพในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน
๒. ทราบถึงปัญหาในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์
๓. ทราบถึงแนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม
๔. เป็นข้อเสนอแนะแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ปัญหาของกรมราชทัณฑ์ในเรื่องของการจัดกลุ่มผู้ต้องขังอันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไข โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดและการแก้ไขพฤติกรรม

คำจำกัดความ

ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขังและคนฝาก ในที่นี้ หมายถึง นักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้ว

การจัดกลุ่ม หมายถึง การจัดประเภทหรือแยกประเภทของผู้ต้องขังให้เกิดความเหมาะสมต่อการปฏิบัติทั้งด้านการควบคุมและการแก้ไข

พฤติกรรมของผู้ต้องขัง หมายถึง พฤติกรรมของผู้ต้องขังทั้งก่อนและระหว่างที่ต้องโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำเรือนจำ หมายถึง สถานที่ในการควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. แนวคิดของสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School)
๒. แนวคิดทฤษฎีในการอธิบายสาเหตุการกระทำผิด
๓. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจและแรงผลักดันในการกระทำผิดกฎหมาย
๔. วัตถุประสงค์และรูปแบบในการลงโทษ

๕. การจัดชั้นผู้ต้องขังในประเทศไทย
๖. การแบ่งชั้นผู้ต้องขังในต่างประเทศ
๗. การจัดประเภทเรือนจำและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
๘. มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
๙. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๑๐. กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผลการวิจัย

๑. สภาพในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน

การจัดกลุ่มผู้ต้องขังในปัจจุบันของกรมราชทัณฑ์ ดำเนินการในหลายรูปแบบ เช่น การจัดกลุ่มตามเพศ ตามวัย ตามประเภทความผิด ตามอัตราโทษที่ได้รับจากนั้นจึงนำผู้ต้องขังไปควบคุมยังเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ เมื่อเข้าสู่เรือนจำ/ทัณฑสถานแล้ว ผู้ต้องขังแต่ละคนจะถูกดำเนินการจัดชั้นผู้ต้องขัง เป็นชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นเลว และชั้นเลวมาก ซึ่งถือเป็นการดำเนินการด้านทัณฑปฏิบัติ ที่มีวัตถุประสงค์ในการจัด ระดับความประพฤติของผู้ต้องขังหลังจากที่เข้ามาต้องโทษในเรือนจำ รวมทั้งเป็นกระบวนการทางวินัยที่จะช่วยให้การปกครองของเรือนจำและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพิจารณาให้ประโยชน์ตอบแทนลดหลั่นตามลำดับชั้นของผู้ต้องขัง ถ้าผู้ต้องขังประพฤติตนดี จะได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นให้สูงขึ้น และได้รับสิทธิและประโยชน์ตอบแทนเพิ่มมากขึ้น แต่หากผู้ต้องขังประพฤติตนไม่ดีจะถูกลดชั้นและถูกลดรอนสิทธิและประโยชน์ที่พึงจะได้รับต่างๆลงไปด้วย

การจัดชั้นผู้ต้องขังดังกล่าว ยังมีปัญหาในเรื่องของการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขัง เพราะยังไม่มีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขังว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด การเลื่อนชั้นของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอัตโนมัติ คือมีการเลื่อนชั้นทุกกรอบ ๖ เดือน ถ้าผู้ต้องขังไม่กระทำผิดวินัยของเรือนจำก็จะสามารถเลื่อนชั้นขึ้นไปในชั้นที่สูงขึ้นได้ โดยผู้ต้องขังอาจจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับพฤติกรรมเลยก็ได้ เพียงแค่ไม่กระทำผิดวินัยเท่านั้นก็สามารถเลื่อนชั้นได้แล้ว ทั้งที่ผู้ต้องขังรายนั้นอาจยังคงมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแต่ไม่ได้แสดงออกหรือเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเอาผิดได้ ก็จะได้ประโยชน์จากการเลื่อนชั้น

๒. ปัญหาในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์

ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง และการจัดชั้นผู้ต้องขังไว้ แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาต่างๆ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

๒.๑. การจัดแบ่งกลุ่มผู้ต้องขัง ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและการแก้ไข เช่น ถ้าจำแนกแล้วพบว่า ผู้ต้องขังเป็นผู้ที่กระทำผิดโดยสันดาน จะต้องดำเนินการส่งไปควบคุมในเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงสูง แต่ถ้าเป็นผู้ต้องขังที่กระทำผิดเพราะความจำเป็นบังคับหรือกระทำผิดโดยพลั้งพลาด จะต้องไปเข้าโปรแกรม แก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง แต่ในปัจจุบัน การแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังยังไม่ได้เป็นเช่นนั้น ทำให้การจัดแบ่งชั้น

ผู้ต้องขังเกิดปัญหาความยุ่งยากตามมาและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้ต้องขังที่เหมาะสม ทั้งด้านการควบคุมและการแก้ไข ที่มีประสิทธิภาพ

๒.๒. เกณฑ์ในการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขัง ไม่มีความชัดเจน ทำให้ขาดมาตรฐานในการเลื่อนชั้น โดยมากผู้ต้องขังก็จะได้เลื่อนชั้นเกือบทุกคน ซึ่งไม่มีเกณฑ์ในการวัดพฤติกรรมที่แน่นอนว่าผู้ต้องขังเหล่านี้มีความประพฤติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างแท้จริงหรือไม่

๒.๓. ประเด็นในเรื่องของผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมในระหว่างการขอฝากขัง หรืออยู่ระหว่าง การพิจารณาคดีของศาล ผู้ต้องขังเหล่านี้ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ แต่ในทางปฏิบัติ กลับถูกนำไปควบคุม รวมกับ ผู้ต้องขังเด็ดขาดที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ทำให้เกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมจากผู้ต้องขังด้วยกัน รวมทั้งเป็น ช่องทางในการติดต่อสื่อสารของอาชญากรได้

ผู้ต้องขังกลุ่มนี้จะไม่ได้รับการจัดชั้นแม้ว่าจะอยู่ในเรือนจำมานานเท่าใดก็ตาม ทำให้ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆที่ถูกจองจำมาหลายปี ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางปฏิบัติ จึงทำให้ ผู้ต้องขังที่ไม่เข้าไ้ระบบการเลื่อนชั้นจะเกิดความรู้สึกเป็นลบด้วยเห็นว่าไม่ทัดเทียมกันกับผู้ต้องขังอื่นๆ

๒.๔. ข้อกฎหมาย ในปัจจุบันๆไม่ทันสมัยเพียงพอกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการเลื่อนชั้นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่เหมาะสมกับความผิด เช่น ผู้ต้องขังทำผิดก็ยังไม่สามารถจะลงโทษโดยการลดชั้น ผู้ต้องขังได้ในทันที ประเด็นทางด้านกฎหมายนี้ทำให้เกิดปัญหาทางการปฏิบัติตามมา

๓. แนวทางในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม

๓.๑ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง สรุปได้ดังนี้

๓.๑.๑. รูปแบบในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม

๓.๑.๑.๑ ต้องมีการจำแนกผู้ต้องขังตามลักษณะของความอาชญากร

๓.๑.๑.๒ เพิ่มการจัดกลุ่ม โดยคำนึงถึง อายุ สมรรถนะทางร่างกาย ความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถพิเศษอื่น ๆ

๓.๑.๑.๓ แยกผู้ต้องขังคดียาเสพติดออกจากนักโทษทั่วไปอย่างเด็ดขาด

๓.๑.๑.๔ เพิ่มสิทธิประโยชน์เรื่อง การลดวันต้อง โทษให้ผู้ต้องขังชั้นดีขึ้นไป

๓.๑.๑.๕ มีการติดตามพฤติกรรมกรรมการควบคุม เดือนละ ๑ ครั้ง

๓.๒ เครื่องมือที่จะใช้ในการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง มีการประเมินหลายมิติ เช่น ประเมินจาก เจ้าหน้าที่ที่ควบคุมใกล้ชิด จากพฤติกรรมผู้ต้องขังเอง ประวัติภูมิหลังของผู้ต้องขัง และการสร้าง แบบทดสอบความเป็นอาชญากร(Criminal Mind)

๓.๓ แก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เรื่องการจัดชั้นผู้ต้องขัง ทั้งปัญหาเรื่องตัวเจ้าหน้าที่เอง กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตัวผู้ต้องขัง ระบบฐานข้อมูล และเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรม

๓.๔ นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการปฏิบัติจะต้องมีมาตรฐาน กฎเกณฑ์เดียวกันทั้งประเทศ และสามารถตรวจสอบได้ มีคณะกรรมการกลางควบคุมมาตรฐานในการ ดำเนินการตัวเจ้าหน้าที่ต้องได้รับการอบรมและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

๔. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทาง ในการจัดกลุ่มผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุม ป้องกัน แก้ไข โดยเฉพาะปัญหาเสพติดและการแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง ดังนี้

เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ ยังไม่มีการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง ตามมาตรฐานอย่างมี ประสิทธิภาพ มีแต่เพียงการจัดชั้นของผู้ต้องขังเท่านั้น ทำให้กรมราชทัณฑ์ขาดการพัฒนา กระบวนการที่สำคัญ คือ กระบวนการในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่เหมาะสมตามพฤติกรรม ดังนั้นควรปรับกระบวนการ ในการปฏิบัติ ได้แก่

๔.๑. ปรับปรุงกระบวนการในการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ โดย มีการจัดทำเป็นมาตรฐานในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่เหมาะสม และเป็นต้นแบบในการ ดำเนินงานในการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังในทุกเรือนจำ โดยกระบวนการนี้จะต้องเน้นไปที่ การพัฒนาคุณภาพของเจ้าหน้าที่ ฝึกอบรมให้มีทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่ดีในการทำงาน รวมไปถึงการ สนับสนุนเครื่องมือที่จะใช้ในการปฏิบัติงานด้วย

๔.๒. เมื่อกระบวนการจำแนก มีความสมบูรณ์แล้ว กรมราชทัณฑ์สามารถจัดกลุ่ม ผู้ต้องขังได้ เป็นประเภทต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วย ได้แก่ ๗ ประเภท

ผู้ต้องขังประเภท ๑ คือ ผู้ต้องขังแก้ไขไม่ได้ แบ่งออกเป็นประเภท ๑ ก และประเภท ๑ ข ผู้ต้องขังประเภท ๑ ก จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับความมั่นคงสูงสุด (Supermax) เนื่องจากเป็นผู้ต้องขังมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ใช้เรือนจำเป็นฐานในการ กระทำความผิด ผู้ต้องขังประเภท ๑ ข จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับความมั่นคงสูง (Maximum) เนื่องจากเป็นผู้ต้องขังที่เสี่ยงต่อความมั่นคงของเรือนจำ ผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ คดีความมั่นคง ต่อประเทศ คดีอาชญากรรมเศรษฐกิจและคดีที่มีกำหนดโทษสูง

ผู้ต้องขังประเภท ๒ คือ ผู้ต้องขังแก้ไขยาก จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Medium เป็นผู้ต้องขังที่เชื่อได้ว่าจะไม่หลบหนีแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมโดยใช้เรือนจำ เชื่อว่ายังสามารถ แก้ไขได้

ผู้ต้องขังประเภทที่ ๓ คือ ผู้ต้องขังแก้ไขได้ จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำระดับ Minimum เป็นผู้ต้องขังที่ไม่ได้กระทำความผิดโดยสันดาน เป็นการกระทำความผิดโดยความพลั้งพลาด หรือการกระทำด้วยความประมาท ไม่แสดงให้เห็นว่ามีพฤติกรรมหลบหนี

ผู้ต้องขังประเภท ๔ ผู้ต้องขังโรคจิต จำแนกเข้าอยู่ในเรือนจำบำบัดทางจิต โดยเฉพาะ หลังจากหายแล้วจึงเข้าสู่ระบบการจำแนก เพื่อจำแนกไปยังเรือนจำต่างๆต่อไป

ผู้ต้องขังประเภท ๕ ผู้ต้องขังหญิงที่มีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง ซึ่งต้องมีการ จัดสถานที่เฉพาะที่ไม่ใช่เรือนจำให้กับผู้ต้องขังที่มีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังประเภท ๖ ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งต้องอยู่ในเรือนจำพิเศษ

ผู้ต้องขังประเภท ๗ ผู้ต้องขังป่วย/พิการ/สูงอายุ เป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่ต้องมีการจัดโปรแกรมเป็นพิเศษมาดูแลโดยเฉพาะ

๔.๓. เมื่อสามารถจัดกลุ่มผู้ต้องขังได้แล้ว จะนำไปสู่กระบวนการของการจัดชั้นผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพต่อไป โดยการจัดชั้นของผู้ต้องขัง จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นพฤติกรรมที่สังคมคาดหวังอย่างถาวร และเพื่อให้การวิเคราะห์ พฤติกรรมของผู้ต้องขังถูกต้องได้มาตรฐาน กรมราชทัณฑ์จำเป็นต้องมีเครื่องมือวัดความเป็นอาชญากร (Criminal Mind) เพื่อใช้ในการประเมินพฤติกรรมผู้ต้องขังอย่างเที่ยงตรงแท้จริง

๔.๔. การจัดทำเรือนจำเฉพาะทาง (Special) สำหรับควบคุมผู้ต้องขังตามกลุ่มต่างๆ รวมถึง การพัฒนาโปรแกรมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในแต่ละกลุ่มด้วย

๔.๕. ควรมีการปรับปรุง กฎหมาย /ระเบียบ /ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมถึง การพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ

เพื่อให้เข้าใจง่าย ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษาเป็นแผนภาพ (4C2S' MODEL) ดังนี้

